Arch

היינטיגער נומער האלט **12** זייטען.

№ 259 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז **35** גראשען Lodzer Tageblat

לאדזער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 10057, פון אדמיניסטראציע 10047.	פרייטאג, ה' מרחשון תר"צ.	8 listopada 1929 r.	22-טער יאהרגאנג.

גראבסקי'ס „עגלה" ווערט ווידער איינגעפיהרט ביי אונז אין לאדז!

אזא בעשלוס האט נעכטען אנגענומען דער לאדזער סאציאליסטישער מאגיסטראט

מיסטיפיקאציע מיט א „הסכמה" דערויף פון א לאדזער יודישען ראטמאן

אונזער לאדזער מאגיסטראט, וועלכער ווערט רעגירט דורך א סאציאליסטישער מעהרהייט, האט זיך לעצטענס געלאזט אויף דרכים, וואס רופען ארויס שטוינען און פערוואונדערונג, אויף א רייה ערשיינונגען פון דער מאגיסטראט-פראקטיק, וואס בע'עולה'ט די ברייטע שיכטען פון דער לאדזער בעפעלקערונג, בפרט אבער פון דער יודישער, האבען מיר שוין אויף דעם ארט אויפמערקזאם געמאכט. היינט קומט אונז אויס צו פערצייכענען א פאקט, וואס מיר וואלטען בשום אופן נישט געגלויבט אין זיין וואהרהאפטיגקייט, ווען — מיר זאלען נישט וויסען, אז ער איז הונדערט פראצענט אמת.

אט הערט און שטוינט:

געכטען איז אין מאגיסטראט אפגעהאלטען געווארען א ספעציעלע זיצונג וועגען דער שטייערן-פראגע.

נאטירליך, ביי דער אויסערסט-שווערער ווירטשאפטליכער לאגע, וואס האלט-אן זייט חדשים אין אונזער שווער-געפרובטען לאדז, איז דאס איינמאהנען די אחן א שיעור און אחן א צאהל פאראמקעס נישט פון די גאנץ לייכטע זאכען. ביי אזעלכע עקאנאמישע צושטאנדען איז מעהר, ווי פערשטענדליך, אז אויך די פינאנציעלע לאגע פון לאדזער מאגיסטראט איז נישט קיין געהויבענע. דען ווי קען דאס זיין אנידערש? אז די צאהלער'ס האבען נישט מיט וואס צו צאהלען, קאנען די מאכטער'ס נישט האבען, וואס צו מאהנען...

דאס אליין איז זעלבסטפערשטענדליך און רעגולירען דאס איינמאהנען די שטייערן וואס מען אויף א רעכטען אמת קענען ערשט דעמאלט, ווען אויך דאס ווירטשאפטליכע לעבען וועט מעהר וועניג זיין רעגולירט.

פון דער אנדער זייט קאן מען אבער אויך בעגרייפען, וואס הויישטייער אפטיילונג פון מאגיסטראט זוכט עצות, ווי אזוי דאך צו פערפולען די שטענדיגע לערונג שטאטישע קאסע. דער מאגיסטראט מוז אויספיהרען זיינע התחייבות'ן (ווי ער פיהרט עס אויס און אנ'אנדערש פראגע...) און ער מוז וואכען דערויף, אז דער שטייער-אפאראט זאל גוט פונקציאנירען.

דאס אליין קאן מען פערשטעהן און בערעכטיגען. נישט צו פערשטעהן און נישט צו בערעכטיגען זענען אבער די אויסטערלושע גענג, אויף וועלכע די ה"ה פון דער שטייער-אפטיילונג האבען ברעח זיך צו לאזען...

בעת עס איז אויף דער געכטיגער מאגיסטראט-בעראטונג ארומגערעדט געווארען די פראגע, ווי אזוי צו פערשארפען די מיטלען פון איינמאהנען די פערלעגענע שטייערן, איז אויפגעשוואומען א פראיעקט — נישט מעהר און נישט וועניגער — ווי איינפיהרען ביי אונז פון דאס ניי די טרויעריג-בערימטע גראבסקי'ס „עגלה"...

מיט'ן פולען ערנסט האט דער לאוויניק פון דער שטייער-אפטיילונג ה' קוק ענטוויקעלט פאר די פערזאמעלטע דעם דאזיגען „אויפטו", דהיינו: ארויסצושיקען די מאגיסטראטצקע וועגען איבער דער שטאט און צונעהמען ביי די אלע, וואס זענען נישט ביכולת צו בעצאהלען פונקטליך די שטייערן, זייערע שטוב-מעבעל, אדער סחורות און עס אפפיהרען אין די לאגערן פון מאגיסטראט, ביז וואנען דער שטייער-חוב וועט ווערען ערלעדיגט...

דער דאזיגער פארשלאג, וואס עלול

צו רואגירען טויזענדער דורכ'ן קריזיס

פערארומגליקטע לאדזער יודען, האט איבערראשט אפילו איינציגע אנוועזענדע אויף דער דאזיגער בעראטונג. זיי האבען עפעס נישט געקענט שלום-מאכען מיט'ן געדאנק, אז גראד דער סאציאליסטישער מאגיסטראט זאל זיך דערצמדירען אויף אזעלכע גרוילעגדע מיטלען, ווי עס זענען אנגעגאנגען בימי גראבסקי...

אבער דא האט לאווניק קוק גענומען דאס ווארט און, כדי צו בערעכטיגען דעם דאזיגען פארשלאג זיינעם, האט ער אפגעגעבען א סענסאציאנעלע ערקלערונג.

ער פערשטעהט נישט, — האט ער געזאגט, — פארוואס דער מאגיסטראט זאל זיך אבזאגען פון אט דעם „ראדיקאלען" (?) מיטעל, א מעהר יודישע ראטמענער פון דער ארטאדאקסישער פראקציע, האבען איינגעפונען דעם פארשלאג פאר א גערעכטען און איהם פערזענליך געגעבען זייער צושטימונג דערויף...

פערשטעהט זיך, אז די מעהרהייט פון מאגיסטראט-פרעזידיום, שטיצענדיג זיך אויף אט דער יודישער „הסכמה", האט דעם דראקאנישען פראיעקט אהן שום ווייטערע דעבאטען אנגענומען...

מיר גיבען דא דערווייל דעם דאזיגען בעשלוס אהן שום קאמענטארען — דער פאקט אליין רעדט גענוג פאר זיך און יעדער יוד ווייסט, וואס אזוינס דאס בעדייט...

אויב אבער אונז איבערראשט וועניג דער עצם שריט פון די ה"ה „סאציאליסטען", וואס האבען שוין לעצטענס גענוגענד בעוויזען, וואס פאר אנ'אינהאלט זיי לעגען אריין אין די ווערטער „טאלעראנט" און „יושר" בפרט ראו, ווען עס האנדעלט זיך וועגען די אינטערעסען פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, — לעגט זיך אונז אבער נישט אויפ'ן שכל, אז יודישע ראטמענער, צי א יודישער ראטמאן זאל האבען עטוואס עהנליכעס בערעכטיגט.

דאס קאנען מיר בשום אופן נישט גלויבען!

מיר פאדערן אויף די יודישע ראטמענער פראקציעס זאלען פערפיהרען וועגען דעם א חקירה ודרישה און אפגעבען פאר דער יודישער עפענטליכקייט א גענויערע ערקלערונג.

דער פאקט איז אזוי מאיום'דיג, אזוי אומגלויבליך, אז ער מוז וואס גיכער ווערען אויפגעקלערט!

ווילסטו רייך ווערן?

קויף תיכף א לאס פון דער 1. קלאס 20 מלוכה-לאטעריע אין דער גליקליכסטער קאלעקטור אין פוילען

E. LICHTENSTEIN

Warszawa Marszałkowska 146

Łódź Piotrkowska 72 (געבוידע פון גראנד-האטעל)
Piotrkowska 11

די אלגעמיינע סומעס —פון די געווינסען— **32 מיליאן זל.**

קאלאסאלע שאנסען. א העלפט געווינסען און צוויי פרעמיעס. מינימאלע ריזיקא פרייז זעהר נידריג.

1/4 10 זל.	1/2 20 זל.	3/4 30 זל.	4/4 40 זל.

אויף די בריפליכע בעשטעלונגען שיקען מיר ארויס אריגינעלע לאסען. קאנטא פ. ק. א. 64209. פירמע עקזיסטירט פון 1885 יאהר. אין די לעצטע 5 קלאסען פאר געווינסען ביי אונז האבען מיר אויסגעצאלט אונזערע שפילער עטליכע מיליאן זלאטים, חוץ דעם די פרעמיע. 400.000 זל. אויפ'ן נומער 110562 איז געפאלען ביי אונז אויפ'ן לאס פון אונזער קאלעקטור.

אונזערע ג' שפילער שפילט צו שטענדיג דאס גליק.

מיר צאהלען אויס די געווינסען.

געזעלשאפט „הזמיר"

אל. קאשטשושקי 21.

מארגען שבת, ד. 9. נאוועמבער 1929, 9 אווענד קומט פאר דער

2-טער מוזיקאלישער

דראמאטישער אווענד

מיט אנטייל כאר פון „הזמיר", סאליסטען, און לאדזער יודישער טעאטער-סטודיע. אין פראגראם צווישען אנדערען: ענגעל'ס שירת העמק, פאלעסטינער לידער אני הדל, מכורתי, דער שידוך, קאמעדיע אין 1 אקט פון א. טשעכאוו. געגויערס פון די פראגראמען. — בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון „הזמיר".

א שותף מיט קאפיטאל פון 50—60 טויזענד זל.

צו א גוט און זיכער איינגעפיהרט געשעפט, עווענטועל נעגען א גאראנטיע ווערט פון זאסארט געזוכט. אדרעסען אבצוגעבען אין אדמיניסטראציע פון „לאדזער טאגעבלאט" אונטער "SZ".

5193

לרגלי האירושין של ש"ב היקר
נתן דוב בידרמן
את הכלה מרת שרה הינדה בנדיקט
הנני מברך בברכת מז"ט חמה ולבבית
יוכה לבנות את ביתם על הרי ציון וירושלים.
בן-ציון בידרמן לודז.

דאנקזאגונג.

היערמיט גיב איך פאר מיין חוב אויסצודריקען מיין איניגסטען דאנק דעם חשוב'ן הערר ר' יהודה הערץ פון וויען II Pfarrg. № II אין מיין נאמען און אין נאמען פון מיין קראנקען פאטער פאר זיין אונערמידליכע און אינטערעסגלאזע בייהילפע מיט ראט און טאט בעת מיין אויפענטהאלט אין וויען. ישלם לו ד' פעלו!

אהרן שאפירא-מייזעל.

א בוכהאלטער

מיט לענגערע פראקטיק זוכט א פאסטען עווענטועל אלס געהילף, גוטע רעקאמענדאציעס, פערלאנגט א גאנץ קליינעם געהאלט. אפערטען אונטער ".A. W."

6985

מודעה

אי"ה אויף שבת הבע"ל קומט צו פאהרען קיין לאדז הה"צ ר' שלמה חיים פערלאוו שליט"א פון באלעכאוו (גאליציען)' א זוהן פון הה"צ פון נאוואמינסק זצ"ל און א מחותן פון פיאסעטשנער רבי'ן שליט"א. הה"צ וועט איינשטעהן ביי ר' שלמה חסיד איינשלעגער. באלוטער פלאץ 2.

5343

Ogłoszenie.

W dniu 5 listopada 1929 r. przy ulicy Nawrot zgubione zostało pokwitowanie na 850 dolarów amerykańskich (ośmset pięćdziesiąt) na zlecenie Chaima Weltmana unieważniam takowy i proszę o zwrot za wynagrodzeniem

5349

אויפפאדערונג!

מיר פאדערן אויף צום לעצטען מאל דעם

ה' יעק'ל העכט

פריהער נאוואמיעסקא 10 יעצט נייע-גאם (n Łódką) ער זאל שפעטסטענס ביז דעם 12. ד. מ. זען חוב ביי א דריטער פערזאן רעגולירען, אין גענגענפאל נעמען מיר ערנסט פון זיך די קאנסעקווענצען פאר די ווייטערדיגע פאלגען.

Sprzedaż manufaktury
J. SENDACZ i S-ka
Ogrodowa 3

קרובים ווערן געזוכט!

א יודישער אינדוסטריעלער אין דעטרויט (אמעריקא) האט זיך געווענדט צו דער רעדאקציע פון „לאדזער טאגעבלאט" מיט א ביטע אוהם בייהילפיג צו זיין ביים אויפזוכען זיין פאמיליע אין לאדז.

דער נאמען פון זיין פאטער איז ביניש בזשעזשינסקי און ער האט געוואוינט אויף דרעוונאווסקא 29. דער נאמען פון זיין ברודער איז חיים דוד בזשעזשינסקי און ער האט געוואוינט אויף ראזוואדאווסקא 36.

די דאזיגע אדרעסען זענען פון 14 יאהר צוריק. זייט 14 יאהר האט ער פון זיי מעהר נישט געהערט.

ווער עס ווייס וועגען די דערמאנטע ביניש און חיים דוד בזשעזשינסקי, אדער די בעטרעפענדע גופא, ווערן געבעטען זיך צו ווענדען אין רעדאקציע פון „לאדזער טאגעבלאט".

SPLENDID

20 נארוטאוויטשא 20

נאך 4 חדשים אינסטאלאציע-ארבייטן, פון בעריהמטן, אפאראט „וועסטרעם עלעקטריק" ווי אויך גענצליך דורכגעפיהרטען רעמאנט, וועט אין די נאהנסטע טעג פארקומען

די ערעפנונג פון קלאנג-זינג-קינא

„ספלענדיד"

עס וועט געגעבען ווערען דאס בעריהמטע בילד

„קאמעדיאנטען-שיף"

דער דאזיגער רעקארד-פילם געהט אין גאנץ אייראפא מיט גרויס ערפאלג. אין פראג (טשעכען) ווערט דאס בילד דעמאנסטרירט שוין די 11-טע וואך מיט אויסגעצייכנעטן ערפאלג.

די דירעקציע.

אכטונג, מיטגלידער פון גאשטשיני דוואור!

מוצאי שבת, דעם 9. נאוו. 6 אזייגער אווענד קומט פאר אין פעראיינס לאקאל פאדזשעטשנא 10,

אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג

זי וועלכער אלע מיטגלידער, ווי אויך יורשים פון די פערשטארבענע מיטגלידער ווערען געבעטען אין זייערע אייגענע אינטערעסען אונבעדינגט צו ערשיינען.

די דירעקציע פון גאשטשיני דוואור
אהרן זאזשעווסקי, שמחה גראנעק

אין דער שחיטה אין צפת אַ״ז שולדיג די א״י-רעגירונג

מאיר פלייפער בעשולדיגט לוק'ן אין טרויעריגע געשעהענישן אין ארץ-ישראל. — סענסאַציאָנעלע זיצונג פון דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע

ירושלים, 7. (יט״א)

נעכטן האָט די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע פאָרטגעזעצט דעם פאַרהער פון פּאָליציי-סופער אינטענדענט פון צפון-דיסטריקט מאיר פאלעי. די העכסטע שפּאַנונג איז דערגרייכט געוואָרן בעת'ן פאַרהער, ווען סער מעריוואַן איז געלונגען אַרויסצובעקומען פון מאיר פאלעי אַן ערקלערונג, אַז חנם די לאַגע אין צפת איז געווען געפערליך אַ גאַנצע וואָך, האָט מען דאָך נישט געשיקט קיין מיליטער, נישט קוקענדיג אויף דער פאָדערונג פון שטעלפאַרטרעטער פון פאָליציי-קאָמענדאַנט.

ירושלים, 7. (יט״א)

אויף דער נאָכמיטאָג זיצונג האָט די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע פאַרענדיגט דעם פאַרהער פון קאָמענדאַנט פון די פּאַנצער-אויטאָס מאיר פלײפער. ענטפערענדיג אויף די פראַגן פון סער מעריוואַן און אַרוו. סטאָקער, האָט מאיור רפלייפער ערקלערט, דאָס אין נויט-פאַלען, ווען עס ברעכן אויס אונרוהען, קאָן מען זיך נישט פאַרלאָזן נישט אויף די אַראַבישע און נישט אויף די יודישע פּאָליציאַנטען. מאיר פלייפער האָט אויסגעדריקט די מיינונג, דאָס ווען די מיליטער-אַפּטיילונגען און די פּאַנצער-אויטאָס וואָלטען אָנגעקומען פריהער קיין ירושלים, וואָלט מען געקאָנט אויסמיידען די אונרוהען. לוק האָט אָבער אַרויסגעפאָדערט מיליטער ערשט דעם 23-טען אויגוסט. צום סוף האָט סער מעריוואַן, אין נאָמען פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע געדאַנקט דעם מאיר פלייפער פאַר זיינע אָביעקטיווע ערקלערונגען.

ווידער צוויי אַראַבער פאַר'משפּט צום טויט

פאַר ערמאָרדען דעם הרב קאַסטעל

ירושלים, 7. (יט״א)

אין קריים-געריכט איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען 4 חברון'ער אַראַבער, וועלכע ווערן בעשולדיגט אין ערמאָרדען דעם הרב קאַסטעל. צוויי אַראַבער זענען פאַר'משפּט געוואָרן צום טויט און צוויי זענען בעפרייט געוואָרן.

—0—

אַ קאָלאָניע פון יוד. לעגיאָניסטען אין א״י

ניו-יאָרק, 7. (יט״א)

די געוועזענע יודישע לעגיאָניסטען האָבען בעשלאָסען צו גרינדען אין א״י אַ קאָלאָניע פון געוועזענע לעגיאָניסטען.

אין די קאַטאָוויצער קויהלען-גרובענם אַרבייט מען נאָרמאַל

קאַטאָוויץ, 7. (א. וו.)

נאָך אַ 24 שעה'דיגען פּראָטעסט-שטרייק האָבען היינט די אַרבייטער אין אַלע קויהלען-גרובענס און הוטעס גע'אַרבייט נאָרמאַל.

נישט-איינגעגעבענע קאָמוניסטישע דעמאָנסטראַציע

וואַרשאַ, 7. (א. וו.)

לויט די ידיעות וואָס זענען אָנגעקומען פון פּויזען און קליינפּוילען איז דער טאָג אַריבער רוהיג. די אָנגעזאָגטע קאָמוניסטישע דעמאָנסטראַציעס האָבען זיך נישט איינגעגעבען.

אין פּויזען האָט מען אין דער פריה געוואָרפען קאָמוניסטישע פלוג-בלעטלעך וועלכע זענען באַלד קאָנפיסקירט געוואָרען. ביים פּרובען צו אָרגאַניזירען דעמאָנסטראַציעס האָט די פּאָליציי אַרעסטירט איניגע פּערזאָן, וועלכע האָבען געשטעלט אַ ווידערשטאַנד דער מאַכט.

דריי צייטונגען קאָנפיסקירט אין קאַטאָוויץ

קאַטאָוויץ, 7. (א. וו.)

היינט זענען קאָנפיסקירט געוואָרען די צייטונגען „גאַזעטאַ ראָבאָטניטשאַ", „קאַטאָוויצער צייטונג" און „קורייער שלאָנסקי".

אַ שרפה פון אַ פאָהרענדען וואַגאָן

קאַטאָוויץ, 7. (א. וו.)

אויף דער ליניע קראָלעווסקאַ הוטע—לאַגיעווניק האָט זיך אין מיטען גאַס צולויף אַ קאָרץ-שלוס אָנגעצונדען אַ טראַמוואַי-וואַגאָן. די פּאַסאַזשירען זענען בעצייטענס אַראָפּגעשפּרונגען און אַזוי אַרום אויסגעמיטען קרבנות.

—0—

ווילדער כוליגאַניזם אויף אַ סאָוויעטישער פאַבריק אין באָברויסק

קריסטליכע אַרבייטער טון אויס אַ יודישע אַרבייטערין נאַקעט און בעגיסען זי מיט קאָכעדיג וואַסער

מאָסקווא, 7. (יט״א)

אין באָברויסק איז אויסגעפיהרט געוואָרען אַ שרעקליך פאַרברעכען איבער אַ יודישע אַרבייטערין. צוויי קריסטליכע אַרבייטער זענען בעפאַלען די יודישע אַרבייטערין מאַיסעיעווא. זיי האָבען אַראָפּגעריסען פון איהר די קליידער, און דעם נאַקעטען קערפּער בעגאָסען מיט קאָכעדיגע וואַסער. מאַיסעיעווא געפינט זיך אין אַ גוסס'דיגען צושטאַנד. די כוליגאַנישע אַרבייטער זענען אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון דער פאַבריק און צוגעצויגען געוואָרען צו געריכטליכער פאַראַנטוואָרטליכקייט.

בע'גנב'עט אַ פּויזנער מאָדע-געשעפט

פּויזען, 7. (א. וו.)

פאַרגאַנגענע נאַכט האָבען גנבים זיך אַריינגעקריגען אין דעם מאָדע-געשעפט פון קעמפּאָווסקי און צוגענומען סחורה פאַר אַ סומע פון 50 טויזענד זל. מזומן און סקאַרבישע וועקסלען אויף אַ סומע פון 30 טויזענד זל.

היינט האָט איהר די געלעגענהייט!!!

פערגעסט נישט, אַז אין הײַנטיגען נומער איז געדרוקט דער קופּאָן אויף צו בעקומען

די יודישע געשיכטע פון פּראָפ. גרעץ

קופּאָן זעה זייט 10 — פאַר נאָר 14 זלאָטיס. — קופּאָן זעה זייט 10

צענטראַלער יודישער האַנדווערקער-פערבאַנד
אין לאָדז, פּאָלודניאָווא 4

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די האַנדווערקער!

אַ דאַנק דער אינטערווענץ פון אונזער פאַרשטעהער אין אינדוסטריע-אַמט, האָבען מיר בעקומען דאָס רעכט אין פערלויף פון 3 חדשים אַדורכצופיהרען די רעגיסטראַציע פון האַנדווערקער-קאַרטען אָהן שטראָף.

דעריבער ווענדען מיר זיך צו די האַנדווערקער וועלכע: 1) האָבען זיך איבערהויפּט נאָך נישט רעגיסטרירט און בעזיצען נישט קיין האַנדווערקער-קאַרטען און 2) די אין וועמענס קאַרטען ס'זענען בעמערקט געוואָרען פעהלערן, זיך צו ווענדען אין קאַנצעלאַריע פון פערבאַנד טעגליך פון 2—10 און פון 9—6.

מיר מאַכען אויפמערקזאַם, אַז נאָכ'ן 15-טן סטיטשען 1930 וועלען די נישט-רעגיסטרירטע ווארשטאַטען געשלאָסען ווערען און וועלן בעקומען גרויסע שטראָפען.

די פערוואַלטונג
פון צענטר. יודישען האַנדווערקער-פערבאַנד
אין לאָדז. פּאָלודניאָווא 4.

Dr. Ludwik Falk
פון דער רייזע צוריק
ספעציאַל-אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקהייטען
נאַרוטאָ 7, טעל. 28-07
נעמט אָן פון 10—12, 5 — 7 אָוונט.

BANK SPÓŁDZIELCZY
Kupców i Przemysłowców w Łodzi
Spółdz. z ogr. odpow. Tel. 36-46

פּאַרטער 1-טער שטאָק **39 צעגעלניאַנאַ 39** פּאַרטער 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פּראָכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקסאָ אויף אַלע פלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, ווייזט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן וואָקלאַדען, איינלאַגען, נדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָרונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאַכט דיסקאָנטאָ און גיט אַרויס אַוואַנסען אויף אינקאַסאָ

ערלעדיגט אַלס פּינקטליך און רעעל! (די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג)

פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציונ. אָרגאַניזאַציע
מאָרגען שבת, 9.11, 6 אָוונד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4)
העברעאישע פאָרלעזונג
אויף ד. ט.: „היהודים והערבים"
פרעלעגענט: ד״ר פ. פרידמאַן. איינגאַנג פריי!
די נאָהענטסטע פאָרלעזונגען:
זונטאָג, 10.11, 8.30 אָוונד — רעד. י. אוגער א. ד. ט.: „ענגלאַנד, אַראַבער און א״י-מאַנדאַט". דינסטאָג, 12.11 8.30 אָוונד — קונסט-מאָלער ה. כהנא — „יודישע פערציהרונגס-קונסט".

Dr. M. Goldfarb
זאַוואַדזקאַ 18, טעל. 153-19
הויט-האָר און געשלעכטס-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 9—12 פאַרמיטאָג און פון 5—8 אָוונד.

ווינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאָווניע
— אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט זו מאַכט לויט גיפּס-מאָדעלען וקלאַדקעס געגען פּלאַטפוס — קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטען
א. ז. ח. גדאַנסקאַ 28. וו 1 פון 5—7 אָוונט

צאָהן-אַרצט
E. Cypin-Krenicka
האָט בעגינט די אויפנאַהמען
פּילסודסקיעגאָ 72 (ווסכאָדניאַ) טעל. 120-87
נעמט אָן פון 5—8 אין לעטשניצע „סאַניטאַס"
צעגיעלניאַנאַ 29 פון 3—5 נאָכמ.

Dr. med.
J. Sadokierski
סטאָמאַטאָלאָג
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מויל און קיפער-כירורגיע
צאָהנפלייש-קראַנקהייטען
רענטגען-דיאַגנאָסטיק. נעמט אָן פון 3 ביז 7
פּיעטריקאָווער 164, טעל. 127-83

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 126-87
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע. אַלפּ-אַרט אַנאַליזען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2, און פון 6—9 אָוונד.
בעזונדער „וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

פּריוואַט
טאַנץ-שולע
פון די נייעסטע טענץ
דיפּלאָמירטער לעהרער **י. ווינטרויב**
נעמט אָן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאָמפּלעטען יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 10 אָוונד
קילינסקעגאָ 44
2-טער הויף פּאַרטער.
די לעקציעס קומען פאָר אונטער דער פּערזענליכער לייטונג פון י. ווינטרויב און אַסיסטענטען.

פלעגט די פיס
PEDICURE

S. Łódzki
Traugutta 5 (Krótka) m. 10, tel. 170-37
נעמט אָן פון 11—2 און פון 4—7 אָ. געוועזענער סיסטענט ביי מיסטער עלעמאַן (הינעד-אויגען-אַנשטאַלט אין לאָנדאָן). ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען אין האַרנהויט ווי אַריינגעוואַקסענע נעגעל אָהנע שמערץ

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייט
קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81
שפּרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 2 ביז 3 נאָכמ.

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 214-75
ספּעצ. פאַר אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 5—7 נאָכמיטאָג.

Dr. med.
P. Markowiczowa
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען
Aleja 1.go maja 37, tel. 166-35
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 3 ביז 9 אָוונד.
ספּעציעלער הויל-קאָסמעטישער קאַבינעט.

לעזט, אַבאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעמט אָן טעגליך פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 143-91

Dr. Niewiażski
איצט גדאַנסקאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—11 מיטאָג און פון 5 — 9 אָוונד.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר סיפיליס, טריפּער און מענער-שוואַכע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
פאַר דאַמען ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 44-95
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונד

עלעקטרישע מאָטאָרען אַלערליי גרויסען און אומקרייזען פירקויף און אויסטויש עלעקטרישע אינסטאַלאַציעס פון קראַפט און ליכט, רעפּעראַציע וואַרשטאַט
Maurycy RAK
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 12, טעל. 14-11.

Dr. med. **M. Heller**
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקע און מענער-שוואַכע
נאַרוטאָ 2, טעל. 179-89
נעמט אָן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אָוונד
פאַר פרויען פון 4—5 נאָכמ.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

Dr. med. **J. LUBICZ**
Ortopeda
גדאַנסקאַ 28, טעל. 18317
ספּעציאַליסט פון ביינער און געלענק-קראַנקהייטען פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער
אייגענע פּראַצאָווניע
פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען: ווי וקלאַדקעס געגען פלאַטפוס, קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען א.א.וו. נעמט אָן 5—7

Lekarz-dentysta
E. SZACKA
צעגעלניאַנאַ 50, טעל. 173-97
נעמט אָן פון 3—7 אָוונד.

Dr. med. **A. Mazur**
ספּעציאַל-אַרצט פאַר האַלז, נאָז און אויערן-קראַנקהייטען
ווסכאָדניאַ 65 — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 12,30—1,30 און 4—6 אָוונד

Dr. med. H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען און קינדער-לאָזיגקייט
נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעל. 128-98
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 8 ביז 10 פריה און פון 5 ביז 8 אָוו.
פאַר פרויען ספּעציעלער וואַרטע-צימער.

Dr. L. PIKIELNY
UROLOG
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָזען, אורין-קראַנקהייטען.
Nowrot 8, telefon 219-90
נעמט אָן פון 4—5

צורישען די העלדען פון דער השכלה

מיינע בעגעגענישען מיט אליעזר הכהן צווייפעל

א קאפיטעל „בלעטער פון מיין לעבענס-בוך“. פון ראובן ברײנין

אליעזר הכהן צווייפעל האט אויף מיר געמאכט א טיפען און סימפאטישען איינדרוק פון דער ערשטער בעגעגניש. ווען איך האב איהם קענען געלערנט איז ער געווען אין די זעכציגער.

ער האט געהאט א שטראהלענדער פנים, מיט א פיינעם און געדיכטער ווייס־זילבערנער באָרד. ער האט ערינערט אן די אמאליגע, פרוהערדיגע יאהרהונדערטער ערוועהלטע רבנים און גאונים. אונטער דעם הויכען דענקער־שטערן האבען געלויכטען צוויי קלוגע און יוגענדליכע אויגען.

זיין שטים איז געווען אנגענעהם, הערצליך און ארײנדרינגליך.

ער איז געווען אן'עסטעטישער און ...נער פערגעניגען איהם צוצוהערען. ער האט גערעדט א געשמאקען און זאפטיגען יודיש. זיין יודיש איז געווען א ...באווער, א פאלקסטימליכער, מיט שטארק געמיש פון ביבלישע און תלמודישע אויסדרוקען.

ווען וואס צווייפעל האט נישט געשריבען — האט ער שעהן און אינטערעסאנט גערעדט. אנ'אונגעוועהנליכער כח ... און ער האט שטענדיג מיט חשק גערעדט. פוהלענדיג א פיזישען און גייסטיגען תענוג און דערלײכטערונג אין דעם ...ם פון זיינע אייגענע ווערטער, אין ... זיך אויסרעדען. זיין איינגעווענונגס... גייסטיגער בעכער איז שטענדיג געווען איבערפול און געשוימט ביי דער ...טער בעוועגונג האט זיך דער בע...ריבערגעגאסען און פערלדיגע ווערטער.

... צווייפעל הוט גערעדט וועגען תלי... ...ער וועגען קבלה, איבערהויפט וועגען גייסטיגען יודענטום איז ער געווען מלא וגדוש, האט געשעפט פונ'ם פולען.

און מיר האט צווייפעל געפינען א דורשטיגען און זעהר אויפמערקזאמען צוהערער. ווען ער פלעגט קומען אויף דער דאטשע איז פאר מיר געוועזן אנ'אמת'ער יום־טוב. מיר פלעגען אומשפאצירען איבער'ן גארטען, רעדען און דיסקוטירען וועגען דורות און וועגען די גדולי הדור, וועגען ליטעראטור און ליטעראטען, — וועגען אלץ מעגליך. אין לויף פון אונזער געשפרעך פלעג איך פערגעסען דעם אונטערשייד צווישען אונז אין יאהרען, אז איך האב געקאנט זיין זיינער אנ'אייניקעל.

צווייפעל האט באמת ליב געהאט די יוגענד און איז געווען זעהר מוחל צו איהרע פעהלערען.

איך האב איהם דערצעהלט וועגען די איינדרוקען, וואס די ווילנער חכמים און ספרים האבען אויף מיר געמאכט. ער האט זיי אלעמען פערזענליך געקענט. זיין אורטייל וועגען זיי איז געווען פיל אביעקטיווער ווי מיינער. ער האט יעדען אפגעגעבען, וואס איהם קומט. יעדען געשטעלט אויף דעם פלאץ, וואו ער געהערט איינגענטליך לויט זיין ראנג־ארדנונג. דאך האט ער נישט געקאנט אונטערדריקען געוויסע איראנישע אדער זאגאר סארקאסטישע בעמערקונגען, ווען ער האט גערעדט וועגען געוויסע פון זיינע פרוהערדיגע קאלעגען.

זעהר לעבעדיג און לוסטיג פלעגט ער מיר שילדערן די צייט, ווען ער איז געווען א לעהרער פון דער אלטער העברעאישער ליטעראטור אין דער זשיטאמירער ראבינער־שול. זיין לוסטיגער און שפאסישער טאן פלעגט זיך ביסלעכווייז פערוואנדלען אין א טרויעריג בייסענדען.

אהן רחמנות פלעגט ער קריטיקירען די צושטאנדען און דעם גייסט, וואס האבען געהערשט בכלל אין די ראבינער־שולען פון זשיטאמיר און ווילנא. מייסטערהאפט האט ער כאראקטעריזירט יעדען איינעם פון זיינע געוועזענע חברים און דעם לעהרער־קאלעגיום פון דער ראבינער־שול.

די כאראקטעריסטיק, וואס צווייפעל האט געגעבען פון חיים זעליג סלאנימסקי, איז נישט געווען אזוי שמייכלהאפט פאר דעם דאן אויסגערופענעם „יודישען הומבאלדט“. מיט גרויס בעגייסטערונג אבער האט ער גערעדט פון זיין חבר אין דער זשיטאמירער ראבינער־שולע, רבי מרדכי סוכאסטאווער.

דער נאמען פון דעם גרויסען יודישען געלערנטען מרדכי סוכאסטאווער, איז, ביז אויף היינטיגען טאג, כמעט ווי אינגאנצען אומבעקאנט, נישט נאר אין די קרייזען פון די געוועהנליכע העברעאישע לעזער, נאר אפילו צווישען די געלערנטע, וואס בעשעפטיגען זיך מיט אונזער קולטור־געשיכטע און די לעצטע דורות.

די סיבה דערפון איז: סוכאסטאווער איז געווען בעגאבט מיט א זעהר שארפען קריטישען מוח און מיט א טיף־פארשענדיגען גייסט, מיט בליץ־שנעלע איינפאלען; דערצו איז ער געווען א גרויסער בקי בכל חדרי התורה (קלאר און שטארק בעהאוונט אין אלע קעמערלעך און ווינקעלעך פון דער תורה), אבער ער האט קיינמאל קיין ספרים אחער מאמרים נישט געשריבען. איהם האט געפעהלט דער עהרגייץ פון א מחבר, ווי אויך דער וואגעניש, און וואהרשיינליך אויך די פעהיגקייט, צו פאפולאריזירען, מאכען אלגעמיין פערשטענדליך, זיינע טיפע און גייסטרייכע קריטישע בעמערקונגען, וואס האבען זיך בעצויגען אויף געוויסע הארבע שטעלען אין תלמוד בבלי און אין תלמוד ירושלמי, אדער אויף אונזער פילאזאפישער ליטעראטור אין מיטעלאלטער.

נאר א פאר גאנץ קורצע, אבער זעהר טיפע, בעמערקונגען, כמעט אין אנ'אלגעבראישער פארם, אויף דעם שטייגער פון דעם ווילנער גאון, זענען פערעפענטליכט געווארען, אין אלטע העברעאישע צייטשריפטען, פון מרדכי סוכאסטאווער, פון איהם דירעקט אדער אין זיין נאמען, און א פאר הקדמות אדער הסכמות מיט טיפזיניגע קריטישע הגהות אדער בעמערקונגען, צו פרעמדע ספרים און מחברים. *)

ווען סוכאסטאווער איז געשטארבען האט איהם קיינער (אויסער דעם שרייבער פון די שורות, וואס האט איהם געווידמעט א קורצע כאראקטעריסטיק) פון אונזערע שרייבער און געלערנטע נישט געווידמעט אפילו מיט איינציגע ווערטער.

ווען צווייפעל האט פאר מיר געשילדערט זיין חבר און פריינד מרדכי סוכאסטאווער, האב איך איהם געזעהען פאר מיינע גייסטיגע אויגען ווי א לעבעדיגען.

צווייפעל האט מיר איבערגעגעבען פערשידענעס פון די חדושי תורה און זעהר גייסטרייכע בעמערקונגען אויף דעם געביט פון דער יודישער מיטעלאלטערליכער פילאזאפיע, וואס ער האט געהערט פון סוכאסטאווער'ס מויל. אין צווייפעל'ס מויל האבען די שארפזיניגע, אבער דאך טרוקענע און זעהר קארגע, בעמערקונגען פון דעם ווארט־גייציגען זאנהערלינג, וואס האט געהייסען סוכאסטאווער, בעקומען לעבען, אנרעגונג און פארב.

צווייפעל איז איבערהויפט געווען א וואונדערבארער דערצעהלער און שילדערער פון מענשען און סיטואציעס. דערביי איז צו בעמערקען, אז ער אליין האט קיינמאל אין לעבען נישט געלעזען אין קיין שפראך (אויסער אין יודיש געוויסע דערצעהלונגען פון אייזיק מאיר דיק) ראמאנען אדער דערצעהלונגען.

צווייפעל האט געהאט נישט נאר אין זיינע ליטערארישע און וויסענשאפטליכע ווערק א רייכע און פילפארביגע שפראך (ער איז געווען פון די גאנץ ערשטע, וואס האט גליקליכער געשיקטערווייזע פערוואנדעלט די רייכע אוצרות פון דער העברעאישער שפראך, ווי זיי האבען זיך אנגעזאמעלט אין דעם משך פון די דורות); אויך אין זיין געוועהנליכען געשפרעך, זיין אלטעגליכער יודיש איז געווען רייך אין קאליריג און כאראקטעריסטיש־צוטרעפענדע אויסדרוקען.

זיין רייכער וויסען, מיט וועלכען ער איז געווען אנגעפאקט, איז געווען א גרויסער הויפן, אנ'אנגעווארפענער, אהן אנ'איינגעוועהנליכען ארגאנישען צוזאמענהאנג. איהם האט געפעהלט די אויסקלויבונגס־קראפט, דער ארגאניזירענדער גייסט.

צווייפעל'ס תורה שבעל פה איז געווען ווי זיין תורה שבכתב, ד.ה. ער האט גערעדט, ווי ער האט געשריבען. א מיש־מאש פון תורה און חכמה, פון שפינאזיזם (די אידעען פון ברוך שפינאזא) און חסידות — די תורת חב"ד, איינגעוויקעלטע פרייע קריטישע בעמערקונגען און גיפטיגע ספקות אין דער פארם פון שטרענג־טראדיציאנעלע און אונשולדיגע פסוקים, און גלאטיגע פראזען.

די צוויי הויפט־ווערק פון צווייפעל: „שלום על ישראל“ (אין דריי טיילען) און „סניגור“ זענען פול מיט שטעלען, וועלכע מען קאן אויסטייטשען אין צוויי ענטקעגענגעזעצטע ריכטונגען, ווי דער מחבר וואלט וועלען יוצא זיין לכל הדעות און איז מסביר פנים לכאן ולכאן, ער בעוויזט א פריינדליכען פנים אין איין זייט און אין דער אנדערער זייט. געוויסע שטעלען געפינען זיך אין זיינע ווערק, וועלכע מאכען דעם איינדרוק, אז דער מחבר וויל זיך נישט איינרייסען מיט די בלינד־גלויביגע חסידים. אבער צו גלייכער צייט ווארפט ער צו א פריינדליכע מינע און א גוטמוטיגען שמייכעלדיגען בליק צו די פרייע קריטישע גייסטער.

דעם זעלבען איינדרוק האט אויף מיר געמאכט דער מחבר פונ'ם „שלום על ישראל“, ווען איך האב זיך צוגעהערט צו זיינע געשפרעכען אין פערשידענע קרייזען. מיט די משכילים און מיט דער שטודירענדער יוגענד, למשל, האט ער גערעדט אין א זעהר פרייען טאן, ארויסזאגענדיג געוואגטע פראגרעסיווע מיינונגען, אין פולען איינקלאנג מיט די גייסטיגע שטרעמונגען פון דער נייער צייט. מיט חסידים, מיט פרומע יודען און מיט רבנים האט ער שוין גערעדט אין א גאנץ אנדערען טאן. געברויכענדיג א גאנץ אנדערע שפראך און ארויסזאגענדיג מיינונגען און אנזיכטען, וועלכע זענען געווען כמעט אין איינקלאנג מיט די רעאקציאנערסטע אנזיכטען פון די עקסטע פאנאטיקער און אפגעשטאנענע.

און וואו און פאר וועמען צווייפעל האט נישט גערעדט, איז געווען אינטערעסאנט איהם צו הערען. האט ער אומגעווענדט זיין פנים צו איין צד, אדער צום אנטקעגענגעשטעלטען צד, האט ער פערטיידיגט די קאנסערוואטיווע וועלט־אנשויאונג אדער די פראגרעסיווע, אין ביידע אופנים איז ער געווען גייסטרייך און אין ביידע אופנים האט ער בענוצט גלענצענד זיין פילזייטיגע ערודיציע. עס איז אבער געווען שווער אויסצוגעפינען, מיט וועלכען צד סימפאטיזירט ער באמת און וואס איז זיין אינערע טיפסטע איבערצייגונג.

האט זיך צווייפעל אונטערהאלטען אין א געמישטער געזעלשאפט, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט געבילדעטע פריידענקער און אויך רעאקציאנערע עלעמענטען, האט דער יודישער געלערנטער געבראכט א צוויי־דייטיגע טערמינאלאגיע און אזעלכע קונציגע פראזען, אז יעדער צד האט געקאנט גלויבען און זיין אפילו איבערצייגט, אז ער, צווייפעל, איז מיט איהם, נאר מיט איהם אליין, מסכים און איינפערשטאנען. און די פרומסטע פסוקים האט ער פלינק איינגעוויקעלט געהאנקען־דינאמיט.

די יוגענד האט פיינד קאמפראמיסען, האלבקייטען. און דערום, ביי מיין טיפסטער אנהענגליכקייט און גרעסטער פערעהרונג, וואס איך האב געפיהלט צו דער בעצויבערנדער פערזאן פון אליעזר הכהן צווייפעל, און צו זיין געלעהרזאמקייט, האב איך נישט געקאנט אריבערטראגען זיין מוטלאזיגקייט אפען און פריי ארויסצוזאגען זיינע אייגענסטע און אינערליכסטע מיינונגען, און וואס פאר א געזעלשאפט ער זאל זיך נישט געפינען.

איינמאל האב איך זיך אנגענומען מוט און איהם אפען און עהרליך געפרעגט: ווען זאל איך איהם גלויבען, צי דאן ווען

(ענדע זייט 11)

*) אין יאהר 1888 האב איך פערעפענטליכט אין „המליץ“ א פאר זעהר וויכטיגע בריף פון מרדכי סוכאסטאווער, וועלכע ווארפען א ליכט אויף זיין זעהר טיפער און אינטערעסאנטער פערזענליכקייט, ווי אויך אויף זיין ארט צו דענקען. — ר. ב.

Z DOBRYCH NAJLEPSZE
Z ŁADNYCH NAJŁADNIEJSZE
Z ELEGANCKICH NAJELEGANTSZE
1924 B.I.R.C° RIGA QUADRAT

ŚNIEGOWCE I KALOSZE
MARKI
„QUADRAT"
PRZEDSTAWICIEL
E. TUWIM
WARSZAWA, ul. LESZNO №12, tel. 61-...

פון דער סדרה

פערל פון אונזער אלטען אוצר —

געזאמעלט פון פ. ז. גליקסמאן

אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים.

בעת דער מענש געהט אוועק פון דער וועלט אהן קינדער, איז ער זיך שטארק מצער און וויינט — זאגט צו איהם דער אויבערשטער: וואס וויינסטו, ווייל דו האסט נישט קיין פרוכטען, ד. ה. קינדער איבערגעלאזען אויף דער וועלט, ס'זענען פאראן פרוכטען, וועלכע זענען נאך בעסער פון קינדער — דאס זענען מעשים טובים. אזוי שטעהט אין פסוק: „אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים“. זיינע תולדות (קינדער) זענען געווען זיין צדקות און זיינע מעשים טובים (מדרש תנחומא).

* * *

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם.

פון אלע עבירות, וועלכע גאט האט פערבאטען צו טון, איז די שווערסטע עבירה, דאס אנגאנגען זיך יענעמס פראצע; דער דור המבול האט גענוג געזינדיגט, אויף אלע עבירות פון דער תורה האט ער עובר געווען, אבער דעם מבול האט גאט נאר געפרעגט צוליב דער דערמאנטער עבירה, אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק: כי מלאה הארץ חמס. די וועלט איז פול מיט גזלה.

דער, וואס גזל'ט ביי יענעם אפילו נאר אין ווערט פון א פרוטה, איז אזוי גוט, ווי ער וואלט פון איהם צוגענומען די נשמה. אזוי שטעהט אין פסוק: כל בוצע בצע מת נפש בעליו יקח (משלי א). ווער עס גזל'ט, דער נעמט ביי יענעם צו דאס נפש (מדרש תנחומא).

* * *

והנה עלה זית טרף בפיה.

די טויב האט געזאגט: זאל זיין מיין פרנסה אזוי ביטער, ווי א אליווען־פרוכט אין די הענד פון'ם אייבערשטען און נישט זיס, ווי האניג אין די הענד פון א בשר ודם (גמרא ערובין י"ח)

* * *

כל רמש לכם יהיה לאכלה.

כירק עשב נתתי לכם את כל.

ס'איז געקומען פון גאט א בעזונדערע דערלויבניש, צו עסען פלייש, אזוי גוט ווי ירקות. דער מענש זאל נישט זאגען, אז ער איז נישט בערעכטיגט א בעל־חי, א בהמה, אדער א עוף צו טויטען, כדי זיין פלייש צו עסן. אלזא, דער, וואס איז א מאמין אין דער תורה, אז גאט האט דערלויבט צו עסען פלייש, דער מעג עס טאקי מיט א רואיגען געוויסען טון. אבער דער, וועלכער געהט נישט אינ'ם וועג פון דער תורה, גלויבט נישט, אז גאט האט דאס פלייש עסען מתיר געווען, דער האט באמת דערצו קיין רעכט נישט, ווי מעג א מענש טויטען א בעל־חי נאר דערפאר, ווייל ער איז שטארקער פון איהם?

דעריבער זאגט די גמרא (פסחים מ"ט) עם־הארץ אסור לאכול בשר. דער, וואס איז אנ'עם הארץ, ד. ה. נאר איז נישט קיין מאמין אין דער תורה, ווי פערצייטענס די עם־הארצים זענען געווען, דער טאר קיין פלייש נישט עסען (תורת חיים).

דער געהיימניספולער דאקטאר

שפאנענדער ראמאן פון היינטיגער צייט.

בעארבייט ספעצ. פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט“ פון י. פיירמאן.

(99 טע פארטזעצונג)

ער, מארקוזע, האט דאך בעוויזען ארויסצורייסען דעם ווילען פון דער ערשטער פרוי, וואס האט זיין גאנץ וועזען ביז צום ווארצעל ארײנגעשטויסען אין פלאם פון תאוה. ער האט ביי איהר צוגענומען אלע כחות געווענדטע אקעגען איהם. דאס איז געווען זיין שטאלץ! ער האט אוועקגעריסען איהר עקזיסטענץ, איהר שעהנהייט, איהר זעלבסטשטענדיגקייט מיט זיינע הענד און אלץ צוגענעגעלט צו זיך.

מיט די בעפעהלען, וואס ער האט געגעבען דורך בערלין, האט ער צוגעגרייט זיין ענטלויפען פון דייטשלאנד איבער'ן אקעאן מיט דער זעלבער פרוי — אזוי וואונדערליך געשיקט, אז נאר דער טויט האט געקאנט שטערען זיינע פלענער. זיין ...ענגערייך עיטעפאמאר האט געווארט אויף איהם מיט זיינע ווילדע וועלדער, שווארצע טיגערס, שלאנגען, וואס האבען געדראהט מיט געפעהרליכען גיפט, געווארט מיט הויכע בערג־שפיצען, וואסערפאלען און ווילדע, וואונדערליכע שבטים — זיי האבען געווארט איהם צו בעפרייען, בעפרייען פון אייראפא! יעדער טאג האט איהם געקאנט קרוינען.

אליין פאר זיך וואלט ער אין רעשט פון לעבען געווען א שטעהענדיג שטינקענדיג וואסער, ווען ער וואלט מיט דער גאנצער הארבקייט פון זיין ווילען צו געוועלטיגען, נישט דערטאפט אין זיינע שארפע נעגעל און צוריסען דעם דאזיגען מענש.

זיין אויגען און יענעמס לעבען האבען זיך געיאגט אין א וועט־לויף איבער „זיין“, אדער „נישט זיין“.

דער דאזיגער מענש איז געווען דער פראקוראר ווענק.

און א געוויסען טאג, ווען פערזונקען אין געדאנקען, פון וועלכע ער האט זיך נישט געקאנט בעפרייען, זענען איהם די אדערען אנגעלאפען אויף די שלייפען און ער האט נישט געקאנט דערשטיקען דאס געשריי אין זיך, האט איהם די גרעפין געפרעגט, ווען זיי וועלען פערלאזען דייטשלאנד.

ער האט זיך ביטער צעלאכט:

— נישט פריהער, ביז כ'וועל איהם פאקען א לעבעדיגען, ווי א פליג אויפ'ן קלעבעדיגען באבער! ער וועט זיך מאטערען אין מיין קלעבעכץ און קראפירען.

די פרוי האט זיך אפגעקעהרט מיט שרעק.

זי האט אינסטינקטיוו דערפיהלט, וועמען ער מיינט. נאך יענע מינוטען פון פערלוירענער האפנונג צו דער פרייהייט און נאך דער סצענע, ווען ער האט איהר געדראהט צו פערטרייבען, איז זי געווארען נאך מעהר אונטערטעניג, פערשלאפט, שלאפנדיג ארײנגעצויגען אין זיינע פארשווארצע מעשים, אפשר אליין ארײנגעשטויסען אין זיין דעמאנישען שפרונג. זי האט זיך נישט געוואגט איהם אקעגענצורעדען, אפילו שטעלען א פראגע...

מארקוזע'ס אונטערנעהמונג איז ביסלעכווייז געוואקסען, גלייכצייטיג אז זענען געווארען די שטיקענדע שנור ארום ווענק'ס האלז.

* * *

ווענק האט כסדר פערבראכט אין מינכען. נעארנ'ן האט מען אוועקגעפיהרט אין דארטיגען געפענגניש. ער האט געשפילט די ראל פון א טויב־שטומען. פון דער מינוט פון זיין ארעסט האט קיין שום מענש נישט דערהערט פון איהם קיין ווארט.

מען האט איהם פארגעשטעלט פאר בעאמטע, סוחרים פון שאבען, וועלכע פלעגען איהם זעהען דורך וואכען; פארגעשטעלט פאר יונגעלייט, וואס ער פלעגט ווערבירען אין דעם פרעמדען־לעגיאן. קיינער האט זיך נישט פערטראכט אויף א ווייל — אלע האבען איהם דערקענט.

ער איז אבער אלץ געבליבען טויב און שטום.

און א געוויסען טאג האט מען איהם געפינען א טויטען אין דער תפיסה־קאמער. ער האט זיך אויפגעהאנגען אויף די שלקעס, וואס זענען געווען צוגעבונדען צו די איזערנע קראטעס פון תפיסה־פענסטער.

די רעוויזיע אין דער ווילע „עליזע“ האט געבראכט גאר ווייניג נייעס, מען האט געפינען נאר די בעווייזען, אז מארקוזע האט ארײנגעלייגט דאס פערדינטע געלד דורך קארטען־שפיל און אנפאלען אין א פערצווייגטער קאנטראבאנדע, אנ'ארגאניזאציע פון ברייטען מאסשטאב, און אזוי ארום פערפילפאכט זיינע קאפיטאלען.

מען האט געארבייט צוזאמען מיט דער שווייצארישער מאכט, ווייל מען האט געגלויבט, אז מארקוזע האט זיך פערהאלטען אין דער שווייץ, אדער ער איז דורך דאנען אריבערגעפאהרען. ווענק איז יעדע צוויי וואכען געפאהרען נאך ציריך. דא און דארט האט מען אלעמאל געכאפט עמיצען פון דאקטאר מארקוזע'ס וואך־לייט, אבער אלע זענען געווען אזוי אויסגעשולט, אז מען האט קיינעם נישט געקאנט אנציהען כאטש אויף איין ווארט פעררעט.

ווענק האט פון פראנקפורט דערהאלטען א ידיעה, אז עס ארבייט דארט א שפילער, וועלכער איז זעהר ענליך צו דאקטאר מארקוזע'ן. ווענק איז גלייך אהינגעפאהרען, אבער נאך נישט בעוויזענדיג אהינצוקומען איז פון דעם שפילער קיין שפור שוין נישט געבליבען. אין דריי טעג ארום האט ווענק דערהאלטען אנ'עהנליכע ידיעה, דאסמאל פון קעלן, נאכדעם פון דיסעלדארף. איינמאל איז ער געווארען אלארמירט פון עסען און ענדליך פון האנאווער.

ווענק האט זיך כסדר געפינען אויף דער רייזע. ער האט נישט געצווייפעלט, אז דאס איז מארקוזע, וועלכער האט זיך איהם אזוי געשוקט ארויסצוגליטשען. ער האט געמוזט האבען וואכערע געהילפען און מינכען, וועלכע האבען, ווי עס איז צו זעהן, תמיד אבסערווירט ווענק'ן און נאכגעפאהרען נאך זיינע שפורען. ווענק האט פערדאפעלט די פארזיכטיגקייט. ער האט זיך בענוצט מיט די מעגליכסטע פארמען, וואס ער איז נאר בכח געווען צוצוטראכטען. אויף יעדער ספעציעלער רייזע האט ער געביטען די אויטאס, באהנען, אעראפלאנען. און ווען מען האט דעם חשד נישט געקאנט מעהר אפווענדען, האט ער פעסטגעשטעלט, אז מארקוזע האט געהאט פערטרויליכע געהילפען אפילו צווישען זיינע נאהענטסטע מענשען. ווענק האט געענדערט זיין שאפער, הויז־פרוי, געענדערט דעם נומער פון זיין טעלעפאן און זיין שטוב. ער האט זיך בעזעצט אין האטעל, איז ארײנגעפאלען אמאל ביינאכט צו זיינע פריינד, נישט אנגעקומען...

און דאך, ווען ער פלעגט זיך גאר בעווייזען אין יענער שטאט, פון וועלכער מען פלעגט איהם מודיע זיין וועגען א געהיימניספולען שפילער, איז יענער פריהער ענטקומען, בכדי זיך ווידער אין עטליכע טעג ארום צו בעווייזען אויף אנ'אנדער שכנות'דיג ארט. דאקטאר מארקוזע, א שפילער! דאס איז געווען ווי א ראמאנטישע באלאדע, וואס האט געוואנדערט פון ארט צו ארט, בכדי איינצופלאנצען אין די דערשראקענע און פערוואונדערטע מענשליכע קעפ די פאנטאסטישע געשיכטע איבער'ן דעמאניזם פון א טיפען ווידערשטאנד, וואס א מענש שטעלט אקעגען דער מאכט און דער געזעלשאפטליכער ארדנונג!...

אין אלע שטעט איז מען צוגעטרעטען צו גרעסערע ארעסטען. אבער ווען מען האט פעסטגעשטעלט די פערזענליכקייט פון יעדען ארעסטירטען, האט מען קיינמאל נישט געפינען דעם, צוליב וועלכען מען האט ארעסטירט.

איין זאך איז נאר ווענק'ן געווען אויפפאלענד מעהר פון אלץ — די געאגראפיע. מארקוזע האט איבערהויפט געמוזט ארום פון איין ארט, פון וואנען עס האבען זיך צוצויגען פערשידענע וועגען, וואס האבען געפיהרט נאך בערלין.

(דאס ווייטערע קומט)

אײפּערזוכט

(עסקיז)

— פון —
ב. תפוח.

אין צימער איז געווען פינסטער. עליזאבעט איז געלעגען אין בעט מיט אפענע אויגען און מיט א פערשטארטען זייפץ אין הארצען. זי האט געפיהלט רחמנות צום אייגענעם לעבען און געהערט ווי דער הערבסט־ווינד יאגט זיך ארום איבער נאקעטע פעלדער, רייסט צעמערדיגע, טריקענע בלעטער פון ביימער, טרייבט זיי אויפ'ן וועג, שרייט מיט טויב געשריי און די אוגרוה שרייט אין איהר לייב; דער פערדרוס וויקעלט זיך, ווי וואַרט קאלט בלעך, ארום איהר יונגען גוף. וואס אזוינס האט פאסירט? וואס אזוינס האט אריינגעטריבען אזא שווערען ווייטאג אין איהר? זי האט בלויז געדענקט: מאדאם בלאך איז היינט געקומען אהער... זי איז געקומען צו איהר מאן, וואס וואוינט דא ביי זיי אין מוז רוסטען־הויז, און גרייט זיך צו בויען א הויז אין די בערג... די פרוי איז היינט אנגעקומען, איז געשטאנען אין פראנט־צימער א מונטערע, א געשטרעקטע, דער מאנטעל איז איהר געווען צוקנעפעלט, דאס פנים געלייטערט, א ריח פון פערפום איז אויפגעגאנגען פון איהר און דאס קול איהרס איז געווען לאכעדיג... נו, איז וואס? וואס־זשע האט עס צו טון מיט איהר? עס האט יא צו טון... ווי שארף זי האט עס ארויסגערעדט „מיין מאן"... און ער אליין — בלאך, האט געשוויגען... און איצט...

די הייסקייט איז אנגעלאפען אויף איהר. זיך א שפאר געטון אין הארץ פון אלע זייטען. האט דארט ענג געמאכט. זי האט זיך ראפטים און מיט שוידער אויפגעזעצט, האט געאטעמט גיך און האט מיט אנ'אפען מויל, ווי איהר וואלט אויסגעפעהלט אטעם, זי איז ארויס פון בעט, האט געמאכט עטליכע טריט נעהנטער צו דער טיר און געבליבען שטעהן.

וואס טוט זיך מיט איהר? צו וואס וויל זי געהן אין קארידאר? וואס וועט זי דארט טון?

„אז מיך ארט נישט... אז איך וויל גארנישט וויסען! וואס געהט מיך אן דער הער בלאך?"

די הייסקייט האט אפגעטרעטען. זי האט צוריק דערשפאנט צום בעט, זיך צוריקגעלייגט. האט דערפיהלט, אז עס איז איהר קיהל און זיך גענומען וויקלען אין קאלדרע. איצט האט דאס יונגע לייב איהרס געבענקט נאך טרעהרען. האט זי גענומען העשן מיט א וויינענדיג געפרעסט קול דורך פערקלעמטע ציינער: נו, איז וואס? איז אט די פרוי בלאך פרעהליך... זאל זי... וואס האט עס צו טון מיט איהר? עס האט מיט איהר גארנישט צו טון... מיט איהר האט עס גארנישט צו טון...

זי האט געדריקט די אויגען־דעקלעך צו די אויגען. געפיהלט פיסטקייט אויף די ווייעס און איהר איז גרינגער געווארען. איהר לייב איז געווארען מיד, די אוגרוה איז פון איהר נישט אוועק, זי האט זיך אבער איינגעשטילט און עליזאבעט האט נישט געוואוסט, ווען דער שלאף איז געקומען.

אין דער פריה איז זי אויפגעשטאנען א בערוהיגטע. די אוגרוה האט איבער נאכט אויסגעוועפט, נאר אין איהר איז געווען מידקייט, ווי זי וואלט געווען נאך א טאג פאסטען. א שטיקלע צייט איז זי געלעגען וואך אין בעט און האט אליין נישט פערשטאנען, פארוואס זי האט ביינאכט אזוי שטארק געליטען. זי האט געשמייכעלט. איהר איז גוט געווען פון דעם, וואס זי האט געליטען, און ליידען געווען פערבארגען פרייד... בלאך אבער נעהנטער געווארען...

דערנאך האט זי זיך לאנג געוואשען, זיך געקוויקט מיט דעם קאלטען וואסער, געהאט דאס געפיהל, אז איהרע פיליע, יונגע ארעמס לאכען אין איהר. איז געווארען אנגעגאסען מיט ערווארטונג אויף עפעס ליכטיגעס, וואס וועט זיך ענטפלעקען, האט געדענקט, ווי בלאך איז געווען צורודערט... און איהר איז איצט אויסגעקומען: אט דער הויכער, שלאנקער בלאך איז צוזאמען מיט איהר אויסגעוואקסען דא אין די בערג...

זי האט זיך אנגעטון. און איהר איז געווען איילעניש, דערפאר האט זי זיך דוקא נישט געאיילט. האט זיך זעהר אויפמערקזאם געקעמט די האר, געקוקט אויף זיי אין שפיגעל מיט צופרידענקייט. דאס מאל האט זי די האר נישט פערפלאכטען אין צאפ, נאר זיי בלויז ארומגענומען מיט א בענדעל אויפ'ן נאקען

ווען זי איז אראפגעקומען, איז שוין געווען נאך פרישטיק. דער זיידע איז געזעסען אויפ'ן ווינג־שטוהל און געריי־כערט די ליולקע. דאס איינגעפאלענע פנים איז געווען פריש געגאלט. ער האט געזאגט:

— גוט מארגען, עליזאבעט.

— גוט מארגען, זיידע.

— זיך היינט פערשלאפען... ווערסט שוין אליין עסען פרישטיק.

— שוין נאך פרישטיק?

— געוויס...

— איך בין זיך פערשלאפען...

איהר קול איז געווען שטילער, פערטראכטער... דער אלטער האט צוגויפגעצויגען די געדיכטע ברעמען. זיין בליק איז געווארען שארפער, ווייכער און אויפמערקזאמער. ווי ער וואלט בעמערקט אין איהר עפיס אזוינס, וואס ער האט אין איהר ביז איצט נישט געזעהען...

עליזאבעט האט נישט אויפגעהויבען די אויגען, האט אויסגעזעהן, ווי א קינד, וואס איז שטארק ענטוישט. מיט שטילע טריט איז זי אוועק אין קיך, דערנאך איז זי צוריקגעקומען, האט זיך געזעצט ביים טיש. האט גענעסען זעהר גלאסען און איהרע אויגען זענען געשטאנען אויף אנ'ארט... פארוואס האט זי פערשפעטיגט? ער איז געווים געזעסען א שטילער און געווארט... און אפשר נישט? זיין פרוי איז דאך נעבען איהם געזעסען.

דא האט זי דערזעהען דורכ'ן פענסטער: אויפ'ן טעראסע זענען ארויסגעקומען בלאך און זיין פרוי. ווידער האט די אוגרוה אויפגעשטיגען אין עליזאבעט'ן. זי איז גלייך אויפגעשטאנען, האט נישט געזעהען דעם זיידענ'ס אויגען, וואס זענען געצילט צו איהר, מיט גלאסענע טריט האט זי דערשפאנט צום פענסטער. געבליבען שטעהן געבויגען.

אין דרויסען האבען בלאך און פרוי בלאך געשפאנט איבער'ן וועג, דארט אהין וואו עס ליגען שוין מאטעריאלען צום בויען. אט האט פרוי בלאך א נעם געטון זיין ארעם, אריבערגעשפאנט א שטיין און זיין האנד אפגעלאזט...

אין דער רגע האט זיך עליזאבעט דערמאנט, ווי פרוי בלאך האט נעכטען לאכענדיג געפאזט צום אלטען:

— באלד וועלען מיר האבען אונזער אייגען הויז!

און איצט געהען זיי ביידע, וואו זייער הויז וועט שטעהן. ער וועט איהר ווייזען: „אט דא, פון דאנען ביז אהער, וועט דאס הויז פערנעמען...

ווי לאנג איז עליזאבעט געשטאנען ביים פענסטער אנגעשפארט בידע הענד אויפ'ן אושאק? עס קאן זיין, זיי לאנג, און אפשר גארנישט לאנג. איהרע בליקען האבען בעגלייט די צוויי, וואס האבען דארט געלאסען און רוהיג געשפאנט. אט זענען זיי געבליבען שטעהן. פרוי בלאך רעדט עפיס און בעוועגט שארף מיט א האנד. ער שטעהט שטיל מיט די הענד אין די קעשענעס פון מאנטעל... אט שפאנען זיי שוין ווייטער.

„מען געהט זעהען, ווי זייער הויז וועט שטעהן"...

עליזאבעט האט דערפיהלט, אז עס האט א טונקעל געטון פאר די אויגען. זי האט זיך אויסגעגלייכט. נישט געדענקט, אז זי האלט אין מיטען עסען, און זי האט זיך אפגעקעהרט פון פענסטער, האט זיך אנגעשטויסען אן אלטענ'ס בליקען, איז לייכט צוטומעלט געווארען.

דער אלטער האט זיך אויפגעשטעלט. צוגעגאנגען הארט צו איהר:

— וואס איז מיט דיר, עליזאבעט?

עליזאבעט האט שטיל א שלונג געטון און געענטפערט מיט א העכער קול:

— גארנישט, זיידע.

— ביזט בלאס, עליזאבעט!

— בלאס?

— ביזט עפיס נישט מיט אלעמען?

— וואס פעלט דיר איין, זיידע?

— דיר איז גארנישט?

— גארנישט, זיידע.

זי האט זיך פערדרייטעלט. דערפיהלט, אז פון זיידענ'ס אויג איז גארנישט פערבארגען. האט געפרובט שמייכלען. געקוקט דעם אלטען גלייך אין פנים אריין.

— כ'בין די נאכט שלעכט געשלאפען.

— געפיהלט שלעכט?

— ניין.

— וואס דען?

זי האט געשמייכעלט:

— געהאט שלעכטע חלומות... זיך געשראקען פאר די חלומות...

דער אלטער האט געקוקט אויף איהר מיט קלוגע אויגען: „נו, גוט... זאל זיין אזוי..." עליזאבעט האט אויסגעשטרעקט די הענד, אנגענומען דעם אלטענ'ס קאפ:

— ביזט א גוטער, זיידע!

און איהרע אויגען האט עס גענומען פינקלען מיט טרעהרען. זי האט אויסגערופען:

— זיידע! גיב מיר א קוש!

— קינד מיינס!

דער אלטער האט זי אריינגעכאפט אין זיינע ארעמס, זי צוגעטוליעט צו זיך. א פאר מאל געקושט אין קאפ. עליזאבעט האט זיך געטוליעט צו איהם, געפיהלט, ווי די טרעהרען שפארען זיך צו די אויגען און זי האט זיי פערשלאסען, זיך געקלאמערט אן אלטען, זיך געוואלט מיט איהם בעשיצען פון דעם שווערען פיין, וואס האט געענגט איהר הארץ...

— קינד מיינס! טייער קינד מיינס!

דער אלטער האט זי געטוליעט צו זיך. האט אלץ פערשטאנען... האט איהר געגלעט מיט ביידע הענד די יונגע פלייצעס און זי געוואלט מיט דעם גלעטען בערוהיגען און טרייסטען..

—0—

אין געטא פון ווענעדיג

— פון —
ד"ר ה. ראַפּאַפּאָרט

ווענעדיג איז אַן אײַגענאַרטיגע שטאָט, און נישט בלויז דערפאר, וואס די שטאט שטעהט אין ים, ארומגערינגעלט פון אלע זייטען מיט די בלויע זילבער־כוואליעס פון אדריאטיק, און נישט נאר צוליב איהרע פרעכטיגע גאנדאלען, קירכען און פאלאצען מיט די געוועלב־ארטיגע קאנאלען־נעצג אונטער די פארצייטישע מויערען. די אייגענארטיגקייט פון דער שטאט בעשטעהט נאך מעהר דערין, וואס דא ווערט עפיס ווי דורך א כישוף איינגעקלאמערט די פערגאנגענהייט און דער געגענווארט, ווי זיי וואלטען מיט זיך פערגעשטעלט עפיס איין הערליכע מאיעסטעטישע שעהנקייט און פראכט. אין אנדערע אלטע שטעט פון אייראפא געפינט מען דא און דארט א פערצאמעצעלטען אורואלטען פאלאץ, וואס שטעהט עפיס אזוי ווי פער'יתומ'ט צווישען די מאדערנע הייזער און גאסען און זאגט עדות אויף דער אמאליגער מיוחס'דיגער פערגאנגענהייט. דא אבער, איז די גאנצע שטאט מיט אלע איהרע גאסען און הייזער געבליבען אזוי, ווי אין די אלטע גוטע צייטען פון ריטערטום און פון דעם מעכטיגען האנזא־בונד. אזוי ווי עס איז געווען מיט א פאר יאהרהונדערטער צוריק.

און דאס איז נישט עפיס קיין מוזעאום פון אלטע חרוב'ע פאלאצען, אזוי ווי מען טרעפט זעהר אפט אין איטאליען, נאר אנ'ארט, וואו עס שווימלט און גרימעלט פון לעבעדיגע מענשען, וואס האנדלען און וואנדלען, זינגען און טאנצען, פאהרען אויף גאנדאלען און פיהרען ליבעס־אינטריגעס פונקט אזוי ווי אין די צייטען פון יעסיקא, די טאכטער פון יענעם יוד שיילאק, וואס שעקספיר האט געפינען זיין אדרעס אין ווענעדיג.

אויפ'ן גראנד־קאנאל געפינען זיך זעהר פיל אלטערטימליכע פאלאצען מיט פערהאקטע טירען און פענסטער. דאס זענען פאלאצען פון די אמאליגע פאטריציער און רייכע האנזא־סוחרים, פון וועלכע עס איז שוין לאנג קיין שפור נישט געבליבען. אבער אין נאך פיל מעהר פאלאצען און סמילפולע אלטע געביידעס אטעמט מיט לעבען און מיט רוהרעוודיגקייט אזוי, ווי אין די מאדערנסטע קווארטאלען פון לאנדאן און פאריז.

אין די דאזיגע פאלאצען זעהט מען נישט היינט דעם עלעגאנטען ריטער אין סאמטענעם הויזען־ראק, מיט דעם זילבערנעם שווערדעל ביי דער זייט, וואס שפילט אויס אין די אוונד־שעה'ן א סערענאדע פאר זיין דאמינע. דאס איז דער לאנג־פערגאנגענער עבר פון ווענעדיג. דער היינטיגער ריטער פון ווענעדיג אין סמאקינג און לאק־שוך פאהרט אויף דער גאנדאלע מיט דער יונגער רייכער אמעריקאנערין און טאנצט א פאקס־טראט אונטער די קלאנגען פון דזשאז־באנד אין די נאכט־לאקאלען, וואס זענען איינגעארדענט טאקע אין די זעלבע הערליכע פאלאצען פון מיטעל־אלטער. די דאזיגע פאלאצען זענען פערוואנדעלט געווארען אין מאדערנע פערוויילונגס־ערטער, אין גרויסע ווארע־הייזער און סחורה־לאגערן און דא האבען אויך געפינען אנ'ארט די פערשידענע אמטען און געמיינדע־ראט.

אין ווענעדיג איז אמאל געווען א גרויסע יודישע קהלה פון רייכע סוחרים, האט די דאזיגע קהלה ארויסגעגעבען פון זיך גרויסע יודישע גייסטער פון דער רבנישער וועלט און אויך א פאר ליכטיגע קעפ, וואס האבען געשפילט א גרויסע ראל אין דער רענעסאנס־צייט פון אייראפא. היינט איז פון דעם אלעם קיין שפור נישט געבליבען. פון דער גרויסער יודישער פראכט אין ווענעדיג איז בלויז איבערגעבליבען די אלטע יודישע געטא, אלס עדות פון דער אמאליגער צייט. דאס ביסעל רייכערע און פערמעגליכערע יודען וואוינען שוין לאנג נישט אין די הייזער פון געטא. זיי האבען זיך ארויסגעצויגען אין די רייכע שעהנע קווארטאלען פון שטאט און זענען גענצליך אסימילירט. אין געטא זענען בלויז איבערגעבליבען א ביסעל יודישע ארימע לייט, וואס לעבען פון דעם, וואס א רייכער יודישער טוריסט פון אמעריקא שענקט זיי א נדבה א דאלאר צו צוויי.

אין דעם געטא געפינען זיך נאך היינט איינציגע פרעכטיגע שוהלען, וואס זענען אויפגעבויט געווארען צוריק מיט הונדערטער יאהרען און זיי זאגען עדות פון דער אמאליגער גרויסקייט פון דער יודישער קהלה. די דאזיגע שוהלען שטעלען מיט זיך פאר א פראכטפולען מאנומענט פון דער אמאליגער סינאגאגאלער ארכיטעקטור און אונערליכער רייכקייט און רחבות, וואס בעווייזט, אז דער אמאליגער יוד פון ווענעדיגער געטא האט געהאט אנ'אויג פאר דעם שעהנעם. 5 אזעלכע שוהלען געפינען זיך אין געטא. אבער 3 פון זיי זענען גענצליך געשלאסען; און די איבריגע 2 דאווענט מען אויך נאר משבת לשבת און דאס אויך נאר ביי קוים א מנין יודען און דערונטער שוין עטליכע טוריסטען פון אמעריקא מיט א סענטימענט פאר יודישקייט.

דער גורל פון דער געטא איז, ווייזט אויס, נישט געווען דער זעלבער, וואס פון דער גאנצער שטאט. אין דער געטא האט זיך די געגענווארט נישט פעראייניגט מיט דער צוקונפט און פון דאנען די שרעקליכע ירידה פון דער גרויסער מיטעלאלטערליכער יודישער קהלה פון דער האנזא־עפאכע.

—0—

ווי זאל מען שפילען אויף דער לאטעריע?
די געווינסען איבערצייגען, אז נור ביי אונז!!!
דערמאהנט אייך יודען!!! וואס פאר געווינסען זענען לעצטענס געפאלען ביי אונז!

zł. 415000	№ 60373	zł. 15000	№ 74657	zł. 10000	№ 99149
„ 75000	„ 41519	„ 15000	„ 140013	„ 10000	„ 102271
„ 70000	„ 89106	„ 15000	„ 151441	„ 10000	„ 103241
„ 50000	„ 99127	„ 15000	„ 157833	„ 10000	„ 107124
„ 25000	„ 828	„ 10000	„ 16868	„ 10000	„ 122984
„ 25000	„ 140024	„ 10000	„ 28018	„ 10000	„ 136572
„ 15000	„ 30916	„ 10000	„ 45419	„ 10000	„ 140079
„ 15000	„ 50030	„ 10000	„ 50246	„ 10000	„ 146564

און אזוי ווייטער

ס. יאטקא, פיעטריקאווער 22, פיעטריקאווער 66

איילט! נוצט אויס דאס געלעגענהייט! קויפט אונזערע גליקס־לאָסען.

קינא, קלאנג-פילם און קונסט

די גאַנצע וועלט אויפ'ן לייווענט.

— פון —
א. גלאַנץ.

יעדער איינער, וואס זיצט אמאל ביי א גוט קינא־בילד, וואס ווערט פערכאפט פון עפיס אנ'אינטערעסאנטען אונגעוועהנליכען מאמענט אין א פילם, ווייס און פיהלט נאך שטארקער, אז די מעגליכקייטען פון אט דער לפי ערך יונגער קונסט זענען נאך צומאל נישט בעריהרט געווארען. מען קאן אזוי פיל אויפטון מיט דעם קינעמאטאגראף — פיהלט מען — און דער גאנצער ענין שטעקט נאך אין די זיבען פון לאקריץ און באנאליטעט.

מען האלט שוין נישט בלויז ביי דעם פילם אליין. נישט בלויז זעהען, מען קאן שוין אויך הערען. דאס הערען איז דערווייל נאך גאנץ צרה'דיג. די שטימען גיבען זיך זעהר שלעכט איבער, בעזונדערס די פרויען־שטימען. אלע ווייבליכע צינגען ווערען עפיס אונטערגעהאקט אין די קלאנג־פילמען און די מעהרסטע זינגערינס און אקטריסעס קומען ארויס משעבעליאטע.

אבער — עס וועט זיכער בעסער ווערען. און וואס דען?

וועט מען נישט נאר זעהען אונגעהויער שלעכטע, נארישע און באנאלע „פראדוקציעס" מיט א ים בולגער קאצינקייט, בילינע עפעקטען, טעכנישע בלומר'שט מייסטערשאפטען, נאר אויך הערען — שוין ליטער און דייטליך הערען, — פונקט אזוינע נארישע און באנאלע רייד, ווערטער, לידער, מאנאלאגען און דיאלאגען?

עס איז אנ'אויסזיכט, וואס שוקט א שטראם קאלטע כוואליעלעך איבער דער חוט־השדרה, לאפט ארום ממש מיט קאלטער פערצווייפלונג.

דאך, — עפעס ריהרט זיך יא אין דער פילם־וועלט פון סאוויעט־רוסלאנד קומען פון צייט צו צייט בילדער, וואס ווייזען אז די באמת גרויסע קונסט־מעגליכקייטען, אויף וועלכע די פילם איז פעהיג. א „פאטיאמקין", „די לעצטע טעג פון סט. פעטערבורג" האבען געעפענט נייע פערספעקטיווען פאר דעם לעבעדיג־געהער, און אפילו דער פשוט'סטער האט זיי דערשפירט. א „זשאן ד'ארק" האט איבערראשט מיט דער גרויסער געלעגענהייט, וואס שטעקט אין פילם, אויסנוצען דאס מענשליכע פנים, די רייכע, פפירוש אונבעגרענעצטע מענשליכע געזיכטס־מימיק פאר דעם צענטער פון דראמאטישער האנדלונג. די איבערראשונג האט דערפיהלט דער דורכשניטליכער פילם־ליבהאבער.

קאן אזוינס אין אמעריקא נישט געמאלט זיין? אין אמעריקא מיט איהר טעכניק, מיט איהר ריזיגען מאסשטאב און אליץ, מיט איהר פעהיגקייט צו „קויפען" דעם בעסטען טאלענט און די פיינסטע מיטלען?

מאנכע דירעקטארען האבען זיך פערטראכט. מאנכע האבען אנגעהויבען צו זעהן ווייזעס. רייך זענען זיי שוין, ברוך השם. א ריזיגע מיליאנען־דאלארדיגע אינדוסטריע האבען זיי שוין אויפגעבויט פילם־אקטיארען און אקטריסעס צאהלען שוין מיליאנען אייגקונפטס־שטייער און מען לאזט זיך כסדר, אז זיי האבען נאך נישט אנגעגעבען דעם גאנצען אמת וועגען זייערע פערדינסטען. נו, און די נשמה, עפעס פאר דער נשמה?

דא און דארט געפינט א פילם־מאגנאט, אז יא, — ער האט א נשמה, און עס איז צייט עפעס צו טון.

און אזוי האבען מיר די דערקלערונג פון וויליאם פאקס, אז זיין פירמע גרייט זיך צו געבען א פראגראם. וואס וועט רעוואלוציאנירען די אינדוסטריע, און וואס וועט — פאר איינס — אויך זיין פון גרעסטען נוצען פאר דער געזעלשאפט בכלל.

אויב וויליאם פאקס זאל אויספיהרען אלץ, וואס זיין דערוואכטע נשמה האט אויסגע'חלומ'ט, וועט דער פילם, און דער קלאנג־פילם אריין אין די היימען. אין די מיטינג־זאלען, אין די שולען, אין די אוניווערזיטעטען, אין די שפיטאלען. מען וועט לערנען קינדער מיט'ן קלאנג־פילם. כירורגען וועלען ווייזען מעדיצין־סטודענטען מיט'ן פילם ווי צו מאכען ריזיקאלישע אפעראציעס. יעדעס הויז וועט קאנען זעהן און הערען, וואס עס וויל נאר. מען וועט נאר דארפען איינארדנען זיך מיט א מין לאקאלע פילם־ביבליאטעק

עס איז א חלום, אבער עס קאן פערווירקליכט ווערען. אין געוויסע קינא־טעאטערן ווייזט מען שוין איצט מאנכע ערציהונגס־ און וויסענשאפטליכע פילמען וואס זענען געוואלטיג אינטערעסאנט, וואס בעקענען מעהר מיט געוויסע געגענשטאנדען. ווי א בוך פון 5000 זייטען, אדער ווי א סעריע לעקציעס. פאר דעם אלגעמיינעם עולם, פאר די בחורים און מיידלעך, וואס הערען נישט אויף צו בענקען נאך די קושען פון רודאלף וואלענטינא, אדער נאך הארץ־אפשטעלענדיגע ליבעס־סצענעס פון גלאריא סוואנסאן, זענען אזוינע בילדער טאקע נישט אינטערעסאנט. איך האב נישט איינמאל געהערט אין אזא פאל, ווי מען גענעצט ארום מיר, און ווי מען קלאגט זיך: „איך האס דאס, א, ווי איך האס דאס!" אבער עס מאכט גארנישט. עפעס קלעפט זיך דארט צו און מען קאן צוגעוואוינען אנ־עולם דוקא צו אט די זעהר נוצליכע בילדער. ערציהונג מוז נישט דוקא זיין טרוקען, ווי א ביין און נודנע, ווי א באהן מאבעלע. זי קאן זיין אונטערהאלטענד און אפילו אמוזאנט. און די קינא, אונטערשטיצט פון קלאנג־פילם, קאן ארייטראגען אהין א שיעור פערוויילונג אין די טרוקענסטע, וויסענשאפטליכע דעמאנסטראציעס.

עס איז דא נאך א „געבוט" אין די קינאס, וואס איז ביז איצט נאך אלץ ווענציג אויסגענוצט געווארען. דאס איז די נייעס. די מיליאנען מענשען, וואס פולען אן די קינא־טעאטערן און וואס האלטען אויף מיט ווייטערע צעהן־יעהריגע קעפ די גאנצע שמייריכע אינדוסטריע קענען זיך בעגעהן אהן דעם. אבער א פאקט איז עס, אז פאר דעם אינטעליגענטען עולם איז דוקא דער נייעס־פילם, וואס ווערט איצט געגעבען שנעל און פרעקלעכווייז, צווישען איין „מוח־איבערקעהרענדער פראדוקציע" און א צווייטער, איינע פון די וויכטיגסטע צוציהונגען. מען קאן מיט די נייעס אליין אויספילען אנ'אינטערעסאנטען, וויכטיגען, פערוויילענדיגען און באמת „בעלעהרענדיגען" אוונד. און ווידער דארף עס נישט זיין טרוקען, ווי א קאפעטשאנקע. מען קאן די נייעס קאמבינירען מיט מוזיק, מיט אנדערע אמוזירענדע שמריכען, וואס זאלען זיין פערבונדען מיט די נייעס.

צווישען די חלומות, וואס וויליאם פאקס האט זיי דוקא אנגעלעגט צו פערווירקליכען, איז זיין בעקאנטמאכונג, אז ער קלייבט זיך איינגלבען צו עפענען אין ניו־יארק א טעאטער, וואס וועט זיך אפגעבען בלויז מיט נייעס. עס וועט זיין א מין לעבעדיגע צייטונג. קלאנג און בילד וועלען קומען פון די ווייטסטע וועלט־עקען און ערשיינען פאר אייך. און אונז אוועקענד צייט וועט זיין מעגליך בעקאנט צו ווערען מיט די וויכטיגסטע פאסירונגען אויף דעם ערד־קוגעל. מען וועט קאנען לאכען פון א קאמישער סיטואציע אין אויסטראליען, מיטשוידערן מיט דער לעצטער קאטאסטראפע אויף די ים'ען, צוזעהן א רעוואלוציאנערען עקספערימענט אין פראפעסאר פאוולאוו'ס לאבאראטאריע אין לענינגראד, בייוואוינען א ווארט־שלאכט צווישען רעמזי מאקדאנאלד'ן און לאיד דזשארזשן אין ענגלישען פארלאמענט.

אט די בעקאנטמאכונג וויליאם פאקס'עס איז גאר א גוטע זאך. ווענינגסטענס אין מענש וועט ווארטען אויף דעם נייעס־טעאטער מיט גרויס אונגעדולד.

וועלען מאנכע מענשען טראכטען, אז מיט אט די אלע זאכען וועט מען אפשר פערטרייבען דעם לעבעדיגען מענש פון דער בינהנע. אדער דאס בוך פון דער חיים. קאן זיין, אז אין דער ווייטער צוקונפט וועט עס אפשר אזוי זיין. מעגליך, אז די טעלעוויזיע וועט פערשפארען צו פאהרען ערגעץ־וואו. מען וועט קאנען רעדען און זעהן זיך וואו נאר מען וועט וועלען. מאנכע וויסענשאפטלייט האלטען, אז מיט דער צייט וועט מען אפילו קיין מאשינעס נישט דארפען, כדי צו פערניכטען צייט און רוים. דער מענש וועט מיט דעם געדאנק אליין, וואס איז אנ'אויסשטראהלונג פון א געוואלדיגער, נאך נישט בעקאנטער און דערפאר נישט אויסגענוצטער קראפט, שפרייזען איבער ים'ען און אקעאנען. זיין גלייכצייטיג אין דער גאנצער וועלט.

אבער דאס זענען דערווייל פיל פיל גרעסערע חלומות, ווי וויליאם פאקס'עס טרוימעריי. דערווייל איז די געפאהר נישט אזוי גרויס, אז אין דער קונסט, אדער אין דער ליטעראטור זאל די מאשין פערדרייען און אויספרעסען דעם מענש.

וואס א לעבעדיגער אקטיאר קאן געבען אויף דער בינהנע, וואס א נאהענטע, דירעקטער קאנטאקט צווישען דעם פובליקום און אזא אקטיאר קאן שאפען — דאס וועט נאך א לאנגע צייט דאס מאשין־בילד אויף דעם פילם — ווי גוט דאס בילד זאל אפילו נישט רעדען, — נישט קענען פערבייטען. מען געהט זעהן א גוטען אקטיאר צוליב זיין פערזענליכקייט. דאס קאן מען אהן זיין לעבעדיגער געשטאלט נישט קריגען. דאס זעלבע אויך מיט א רעדנער. דער אינהאלט פון א רעדע איז אפטמאל דער קלענסטע זאך. א סך וויכטיגער איז דער פערזענליכער מאגנעטיזם פון דעם רעדנער, — און דאס איז ווידער אהן דער לעבעדיגער געשטאלט פון דעם רעדנער נישט מעגליך.

נישטא וואס מורא צו האבען, און ווען אפילו יא, איז עס סיי ווי אומפערמיידליך. מען קאן זיך נישט העלפען. דער קינא, קלאנג־פילם, ראדיא, טעלעוויזיע געהען פאראויס און קיינער קאן זיי נישט אפשטעלען. און דערווייל יעדער פאלט גוט צו הערען, אז עס ריהרט זיך אין דער פילם־אינדוסטריע, אז זי קריגט פרעטענזיעס צו ווערען א קונסט און צו פערנעמען א גרויסען. שעהנעם ארט צווישען די גייסטיגע טעטיגקייטען פון דעם מענש.

———

געשלאסען דעם ווינער אוניווערזיטעט

צוליב די נעכטיגע כוליגאנישע אנפאלען אויף יודישע סטודענטען

נאציאנאליסטישע סטודענטען האלטען אויס די שויבען און דעמאלירען דעם אנאטאמישען אינסטיטוט. — יודישע סטודענטען ארגאניזירען א זעלבסט-שוץ

ווין, 7. (א. ו.)
אויפ'ן אוניווערזיטעט זענען חוזרנט פארגעקומען בלוטיגע צוזאמענשטויסען צווישען די נאציאנאליסטישע סטודענטען און זייערע יודישע קאלעגען. די אנטיסעמיטישע קולטור-טרעגער האבען זיך געווארפען אויף די יודען מיט שטעקענס און זיי בלוטיג צושלאגען. עס איז ענטשטאנען א געוואלדיגע מהומה. בעזונדער'ס האבען זיי זיך צובאלעוועט אין די זאלען, וואו עס האבען געהאלטען פארטראגען יודישע פראפעסארען. א טייל סטודענטען זענען געשטאנען ביי די טירען און נישט ארויסגעלאזען די פלוצלונג בעפאלענע יודישע סטודענטען. פיל זענען געווען געצוואונגען זיך צו ראטעווען דורך ארויסשפרינגען פון די פענסטער.

די ארויסגעווארפענע פייערלעשער זענען נישט צוגעלאזט געווארען דורך די אוואנגארדיסטען. די אנקומענדע פאליציי-אפטיילונג איז אויך נישט צוגעלאזט געווארען דורך די כוליגאנישע סטודענטען, ווי האבען זיך אוועקגעשטעלט פאר'ן אוניווערזיטעט-בנין און פארהאקט א גרויס צוזאמענגעלויף, וואס האט אונמעגליך געמאכט דעם צוגאנג. צווישען די צושלאגענע געפינט זיך אויך א פראפעסאר. אויף דער גאס זענען זיי נאך בעפאלען פיל דורכגייער, צווישען זיי איינעם אן'אמעריקאנער בירגער.

געשלאסען דער ווינער אוניווערזיטעט.

ווין, 7. (ספ.)
דער אקאדעמישער סענאט האט צוליב די אנפאלען פון די כוליגאנישע סטודענטען בעשלאסען צו שליסען דעם אוניווערזיטעט.

— ═ —

כוליגאנישע סטודענטען דעמאלירען דעם ווינער אנאטאמישען אינסטיטוט

ווין, 7. (ספ.)
נאך דעם ווי די כוליגאנישע סטודענטען זענען פארטריבען געווארען פון אוניווערזיטעט האבען זיי זיך ארייגגעריסען אין אנאטאמישען אינסטיטוט. זיי האבען אויסגעהאקט די שויבען, צעבראכען ס'גאנצע מעבעל אויף שטיקלעך. די אנגעקומענע פאליציי האט אפגעשלאגען געקומענע פאליציי האט אפגעשלאסען סטודענטען פונאנדערגעטריבען.

ווינער יודישע סטודענטען שאפען א זעלבסטשוץ

ווין, 7. (יט"א)
צוליב די אפטע אנפאלען אויף יודישע סטודענטען פון די ווינער הויך-שולען האבען די יודישע סטודענטען בעשלאסען צו ארגאניזירען א זעלבסטשוץ.

—═—

פראפ. ווייצמאן אויף א זיצונג פון דער אגענץ

לאנדאן, 7. (יט"א)
די ציוניסטישע עקזעקוטיווע האט צוזאמענגערופען א פרעסע-קאנפערענץ, אויף וועלכער ס'איז מיטגעטיילט געווארען, אז מאנטאג 11 פארט. וועט פארקומען א זיצונג פון פאליטישען קאמיטעט ביי דער „אגענץ". אין דער קאנפערענץ וועט זיך אויך בעטייליגען פראפעסאר ווייצמאן.

אראבישע סוחרים נוצען אויס די באיקאט-העצע

ירושלים, 7. (יט"א)
אין משך פון דער צייט, וואס ס'האט אויסגעבראכען די באיקאט-העצע איז אין ירושלים צוגעקומען ניי עצעהן אראבישע געשעפטען.

פראטעסט-דעפעשע פון אראבישען עקזעקוטיוו געגען דער באלפור-דעקלאראציע

ירושלים, 7. (יט"א)
די אראבישע עקזעקוטיווע האט זיך געווענדעט צו דער בריטישער אויספארשונגס-קאמיסיע מיט א דעפעשע, אין וועלכער זי ווייזט אן, אז די הויפט-סבה פון די אונרוהען אין א"י איז געווען די באלפור-דעקלאראציע. אין דער דעפעשע ווערט אויך אונטערגעשטראכען, אז אזוי לאנג ווי מ'וועט נישט מבטל מאכען די באלפור-דעקלאראציע וועט נישט זיין רוה אין לאנד.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע הערשקאוויטש צוליב'ן טויט פון אונזער לאנג-יעהריגען מיטגליד
נ"ע הערש הערשקאוויטש
זיין אנדענק וועט ביי אונז שטענדיג בלייבען.
די פערוואלטונג פון שניידער-צעך
אין לאדז, פיעטריקאווער 20.

פון די קינאס

צו דער ערשטער פרעמיערע גיט די דירעקציע דאס בערימטע בילד „די קאמעדיאנטען שיף" וואס איז דעמאנסטרירט געווארען אין די גרעסטע קינא-טעאטערס פון איירפא און אומעטום געהאט גרויס ערפאלג.

Proszek i Mydło
Regera
najlepsze!

„גראנד-קינא"

„די פרוי און דער פאיאץ" אין דער הויפט-ראלע די בערימטע שפאנישע טענצערין קאנשוט מאנטאנעגרא. א שפאנישער אריסטאקראט בעקענט זיך מיט א מעדעל פון פאלק קאנשא פערעץ, וואס זאגט אוהם צו אלע גליקען פון פרייער ליבע, און ווארפט אוהם שפעטער ארויין אין א תהום פון פערצווייפלונג. דער שטערבליך פערליבטער שפאניער בעט דאן ביי דער מוטער פון דער פעדגע מיידעל, צו געבען די טאכטער פאר א ווייב, אבער אויף אלע זיינע בעמיהונגען, בעקומט ער אט אזא פרוועל: „איך האב געוואלט ווערען אנערע, אבער ווי באלד, אוהר ווילט מיך קויפען פאר געלד, מוזען מיר זיך שיידען, אדיע!" א פערצווייפעלטער אנטלויפט ער זוכען צעשטרייאונג אין א שפאנישער פארט-שטאט. און א פער-וואלונגס-לאקאל טרעפט ער זיין געליבטע אין געזעלשאפט פון מאטראזען. דער שפאנישער אריסטאקראט קאכט פאר ליבע און איפערזוכט. רעסט זיך ארוים מיט... פערלאפענע אויגען שטעהט ער נעבען דער זייט פון זיין נאקעטער געליבטער.

L.

—0—

א קינד אראפגעפאלען פון 2. שטאק

(§) בעת דער אנוועזענהייט פון די עלטערן איז אראפגעפאלען דורכ'ן פענסטער פון 2-טען שטאק א 3-יעהריג קינד פון דער פאמיליע אלטשאק (יאגא 21). ביים קינד זענען צובראכען געווארען ביידע פיס.

„קאזינא"

„די דאמע אין שארלאך רויט". דער פילם נעמט ארום די געשעהענישען אין רוסלאנד ערב און נאך דער רעוואלוציע. אינ'ם פילם ווערען דעמאנסטרירט אלע גרויזאמקייטען פון דער בלוטיגער רעוואלוציע און די ווילדע אויפאפערונגס-געפיהלען, וואס געפינען זיך שטענדיג אין דער מענשליכער נשמה. אין די הויפט-ראלען: ליא דע פוטי, ראן אלאווא-ראדא און ווארנער אלאנד. ס'ווערט אויך געגעבען א נאכפראגראם.

„קאפיטאל"

„פון טאג צו טאג", איז דער בעסטער פוילישער פילם. ער פיהרט דעם צושויער, נאך די נאך וועגען בעקאנטע קרעסען געביטען, מיט זיינע בעשטענדיגע וועקסעלנדע וואונדערבארע לאנדשאפטס-בילדער. דער פילם שטעהט אין טעכנישער הינזיכט, זעהר הויך, ווי אויך זעהר גוט אויסגעשפילט. אין אלגעמיין מאכט ער אויף דעם צושויער א גוטען איינדרוק. דער פילם ווערט דעמאנסטרירט אין בעגלייטונג פון א כאר. עס ווערט אויך געגעבען א נאכפראגראם.

„אדעאן" און „וואדעוויל"

„אויף א פערדארבענעם וועג". דער פילם פיהרט אונז אריין אין די טונקעלע חדרים פון די אמעריקאנער תפיסות, וואו עס אטעמט מיט טויט אויפ'ן עלעקטרישען שטוהל. דער פילם מאכט א שטארקען איינדרוק. אויסערדעם ווערט געגעבען א 2 אקטיגע קאמעדיע.

„לונא"

אין קינא טעאטער „לונא" ווערט איצט דעמאנסטרירט דאס נייעסטע מייסטער-ווערק פון דער „פאקס פילם" געזעלשאפט, לויט דער בעארבייטונג פון וו. ק. האווארד א. נ. „קריסטינא".
דער פילם שילדערט די אפערווילליגע ליבע פון א מיידעל צו איהר געליבטען. די הויפט-ראלען פיהרען אויס די פיר בעקאנטע שטערען זשאנעט נאינאר, לוצי דאראן, רודאלף שילדקרויט און שארלס מארטאן. אויסער דעם ווערט געגעבען א אויסערגעוועהנליכער נאכ-פראגראם.

קלאנג-קינא „ספלענדיד"

אין די נאהענטסטע טעג וועט פאר-קומען די ערעפנונג פון ערשטען פון דעם מין קלאנג-קינא ביי אונז אין שטאט. צו דעם צוועק זענען אין משך פון איני-גע חדשים דורכגעפיהרט געווארען די בערהאפטע צוגרייטונגס-ארבייטען ווי אויך א גרינטליכער רעמאנט פון לאקאל.

די טעג פון גליק!!!

עס דערנעהענטערט זיך דער טערמין פון דער ציהונג I קלאס 20-טער מלוכה לאטעריע. אלע אטלען דעריבער אויסצו-נוצען דאס געלעגענהייט און פרובירען זייער גליק. די קאלאסאלע פארטשריט פון דער פוילישער לאטעריע דארף מען פערדאנקען די גרויסע צאהל געווינסען. א העלפט לאזען געווינט און דערביי אזעלכע אימפאנירענדע סומען ווי זל. 350,000, 25,000, 150,000, הונדערט טויזענד א. א. וו. ד ניגודריגע פרייז פון די לאזען (¼ קאסט נאך 10 זל.) האט געמאכט די לאטעריע צוגענגליך פאר די ברייטסטע מאסען פון דער בעפעל-קערונג. די שפילערס ווענדען זיך הויפט-זעכליך צו דער קאלעקטור ס. יאפקא, פיעטריקאווער 22 און 66. מען דארף זיך דערויף נישט וואונדערן — איבער-ראל האט מען זיך שוין איבערצייגט, אז די קאלעקטור שפילט מיט אויסערגע-וועהנליכער גליק. די טעג 14 און 15 ליסטאפאד וועלען נישט איינעם ברענ-גען פיל פרייד און גליק.

פון „החלוץ המרכזי".

שבת, ד. 9. ד. ח. 7 אווענד פינקטליך קומט פאר דער המשך פון דער אלגע-מיינער פערזאמלונג. אויף דער טאגע-ארדנונג: דיסקוסיע וועגען בעריכט, פלאן פון דער צוקונפטיגער ארבייט, וואהלען פון ועד און חברים גרילכט. אלע חברים-ות ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען. דער ועד.

די קריגס-ליטעראטור פון די לעצ-טע יאהרען 28—1914

8 רעפעראט אין דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט

מארגען, שבת 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין זאל פון „התאחדית" שענקיעוויטשא 3/5 די ערעפנונג פון דער יודישער פאלקס - אוניווערזיטעט אויפ'ן יאהר 1929/30 א. ד. ט.: „די קריגס-ליטעראטור פון די לעצטע יאה-רען" וועט רעפערירען ד"ר משה פריילין.
אנהויבענדיג פון 15. ד. ח. וועלען פארקומען א רייה ציקלען פון פארלע-זונגען ווי: די געשיכטע פון ציוניזם, פאלעסטינא געאגראפיע, יודישע געשיכ-טע, די געשיכטע פון ליטעראטור ביי יודען. איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט שענקעוויטשא 3/5 טעג-ליך פון 9—5 אווענד.

נאכט-דיזשורען אין די אפטייקען.

וואוימשיצקי נאפורקאווסקי 27, ראניעלעצקי פעטריקאווער 127, אול-ניצקי און ציטער וואלטשאנסקא 37, ליינוועבער פרייהייטס-פלאץ 2, הארט-מאן מלינארסקי 1, קאהאנע אלעקסאנ-דרער 50.

רעליג. ציונ. סאצ. פארטיי „דת ועבודה".

לאדזער ארגאניזאציע — נאוואמיעסקא 4.

מוצ"ש פ' נח 9/11 ד. י. פינקטליך 8 אווענד קומט פאר א פייערליכע פער-זאמלונג געווידמעט דעם 12 יאהריגען יאהר-טאג פון דער באלפור דעקלארא-ציע. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די חברים שלמה פולמאן, ברוך נאמ-בערג און יחיאל רוזנער (העברעאיש). ערשיינט מאסענוויז.

גרעסטע הענג-בריק אין איירפא

די טעג איז איבערגעגעבען געווארען פאר'ן עפענטליכען פערקעהר די גרעסטע הענג-בריק אין איירפא, וואס פערבינדט קעלן איבער'ן רהיין מיט מיהלהיים

פעלד-בעטען
לעזשאקעס און קינדער-שטיהל
פון פירמע
„OMEGA"
מיט לאנג-יעהריגער גאראנטיע
פאבריק: לאדז, יולישא 4.
צו פערלאנגען אין אלע מעבעל-לאגערס. הורט—דעטייל

דאנקזאגונג.
דער זעהר געשעצטער פרוי
מרים קאצענעלבויגען
פאר איהר נוטהערציגקייט און אויפאפערונג וואס זי האט אונז ארויסגעוויזען בעת מיר האבען זיך געפונען אין א פערצווייפעלטער לאגע, דריקען מיר אויס דעם הערצליכסטען דאנק.
פאמיליע לאנדאו.

א יונגעל
פון ארנטליכע עלטערן אויף פראקטיק אין א גע-שעפט ווערט פון זאפארט געזוכט. צו ווענדען זיך אין אנאנס-אפטיילונג פון א. י. אסטראווסקי, פיעטריקאווער 55, פון 6—7 אווענד. 2350

די גרעסטע ווארימקייט
ביי א מיניטמאלען קויהלען-פערברויך זיכערען מיינע דויערבראנד-אייוועז
אין שעהנער מאדערנער פארם און אין א סאלידער אויספיהרונג. — ליפערונג אין יעדער מענגע פון לאגער
N. BIAŁEK
אייזען-ווארען - נידערלאגע
לאדז, פיעטריקאווער 39
2. הויף, טעל. 185-91

APOLLO
11-טער ליסטאפאד 16.
היינט און ווייטערע טעג!
גרויסער שלאגערנדער פילם
„SASCHA BIP"
„שאמפאן"
אין וויוויאן גיבסאן. סימפאנ. ארקעסטער אונטער דער ליישונג פון א. בייגעלמאן. נאהנטסטער פראגראם: „די פערלוירענע גאס" די הויפט-ראלען: Greta Garbo, hr. Agnes Esterhazy, Werner Krauss
Betty Balfour
פראכט פון רייכטום און טראנטעס פון נויט. דזשאז-באנד-מוזיק און געוויין פון א פער-וואלזט גאסען-קינד. דאס איז דער סאן, אויף וועלכען ס'שפילט זיך אפ דער דאי-זיגער פילם. — אין די הויפט-ראלען די צו יבערנדע און טעמפערמענטפולע

PALACE
(די שפילעריו פון הערצער)
Marcella ALBANI, Adalbert Schlettow
„די פרוי אויפ'ן קרייץ"

Corso
היינט און טעגליך! מעכטיגע סענסאצ. דראמא פון לעבן אין די ווילדע וועלדער פון ארגענטינא א.נ. „דער העלד פון דער וויסטע" מיט'ן אנ-טייל פון בעריהמטע ארטיסטען פון ווילדען מערב Jack Haxie, Joe Bonomo ווי אויך די שעהנע Silver King יוזעפינא הילט, הוץ דעם נעמט אנטייל דאס בעקאנטע פערד

Wodewil
היינט און ווייטערע טעג!
KLARA BOW
אין דער נייעסטער פראדוקציע — א.נ. „די אקציע שפילט זיך אפ
„אויפ'ן פערדארבענעם וועג"
Odeon
אין צענטער פון די אפאשען אין דער שווערער אטמאספער פון פערברעכען מיט'ן אנטייל פון ריכארד ארין. די קינא-טעאטערס אדעאן און וואדעוויל דעמאנסטרירען דעם פילם

שחיטה-דעבאטע אין ווארשאווער שטאט-ראט

יודישע ראטמענער טרעטען ארויס געגען בעגרעניצען די יודישע שחיטה

מארשאל דאשינסקי וועגען דער פאליטישער לאגע אין פוילען

גרויסע שחיטה-דעבאטע אויף דער זיצונג פון ווארשאווער שטאט-ראט.

ווארשא, (טעל.)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון שטאט ראט האט זיך אנטוויקעלט א דעבאטע וועגען דער יודישער שחיטה. ד"ר זאַוואדזקי האט רעפערירט און פארגעלעגט אז אין די שעכט-הייזער זאל געשעכטעט ווערען אזוי פיל ווי פיל ווארשאווער יודישע בעפעלקערונג פערברויכט.

מיט שארפע רעדעס נעגען דעם פאר-שלאג זענען ארויסגעטרעטען ד"ר ביבלאַווסקי און ראטמאן עלענבערג. א בעשלוס וועט אנגענומען ווערען אויף דער קומענדיגער שטאט-ראט זיצונג.

קויפט לאסען

נאר אין וועקסעל און לאטעריע-לאסען

„סאמועל וויינבערג"

פיעטריקאווער 58.

די ציהונג ד. 14. און 15. ד. ח.

קען פיליפס בעזיצען מיר נישט!

מארשאל דאשינסקי וועגען דער פאליטישער לאגע.

ווארשא, (טעל.)

אין מארגענדיגען (היינטיגען) „ראַ-באטניק" וועט זיין אפגעדרוקט א בריף פון מארשאל דאשינסקי צו דער בעפעל-קערונג וועגען דער געשאפענער פאליטישע לאגע.

פערשטארקטע עליה קיין א"י

די טעטיגקייט פון לאדזשער ארץ-ישראל-אמט

(—) לויט'ן אויפטראג פון צענטראלען א"י-אמט, פיהרט לעצטענס דער הנשר פאלעסטינא-אמט אדורך די רעגיסטרא-ציע פון די קאנדידאטען פאר דער עליה קיין א"י. די פערזאנען, וועלכע וועלען בעשטעטיגט ווערען דורך דער קוואליפי-קאציע-קאמיסיע פון צענטראלען א"י-אמט, וועלען קענען אפפאהרען קיין א"י אויפ'ן סמך פון די סערטיפיקאטען, וואס ווערען ערווארט אין דער נאהענטסטער צייט.

א לאנד-קאנפערענץ פון „התאחדות"

דער צענטראל קאמיטעט פון „התאחדות" אין פוילען האט בעשלאסען צוזאמענצורופען אין ווארשא אויף די 30 טען נאוועמבער 1 און 2 דעצעמבער ה. י. די לאנד-קאנפערענץ פון דער פאר-טיי.

דראמאטישער אווענד אין „הזמיר"

שבת אין אווענד קומט פאר אין „הזמיר" א דראמאטישער אווענד מיט דער בעטייליגונג פון „הזמיר"-כאר און פון דער דראמאטישער סטודיע.

גרויסע שפיאנאזש-ארגאניזאציע ענטדעקט אין דייטשלאנד

מיטגלידער פון רייכסוועהר בעטייליגט אין דער ארגאניזאציע.

בערלין, 7. (ספ.)

די פאליציי האט אין א שטעטעל ביי האלע ענטדעקט א ברייט פערצווייגטע שפיאנאזש-ארגאניזאציע. אין דער אר-גאניזאציע זענען פערמישט מיטגלידער פון רייכסוועהר. פיר פערזאנען זענען ארעס-טירט געווארען. בעת'ן אויספיהרען זיי אין דער תפיסה ארויין זענען צוויי פון זיי ארויסגעשפרונגען אין א וואסער. די פאליציי האט זיי אבער געכאפט און אפ געפיהרט אין תפיסה. די ארגאניזאציע האט געפיהרט שפיאנאזש פאר א שכנה'שע מלוכה.

קינא-טעאטער

CASINO

היינט רעוואלוציע-פראגראם!

די דאמע אין שארלאך רויט

מיטרייסענדע ליבעס-דראמע, שטארקער אלס שנאה און טויט אויפ'ן יסוד פון רעוואלוציע-אויפברוך.

אין די הויפט-ראלען:

Lya de Putti

אלס בלוטיגע אנפיהרערין פון דער טשערעזשוויטשייקא, וועלכע איז זיך נוקם איהר בעליידיגטע פרויען-עהרע

Don al Varado

אין דער ראל אלס צארישער גוואר-דיע - אפיציר, וועלכער האט בעקענט אין די נעגעל פון די באלשעוויקעס, די ליידען פון ליבע און האס.

Warner Oland אלס תליון פון דער רוסישער רעוואלוציע

אנהויב 4 נאכמ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ל. קאנטאר.

מאריאוויטען ווילען איבערגעהען צו דער קאטוילישער קירך.

ווארשא, (טעל.)

דער בעקאנטער ארצוביסקופ קאוואל-סקי האט זיך געווענדעט צו דער קאטוי-לישער קירך, אז אלע מאריאוויטען וועלען ווערען קאטאליקען נעגען געוויסע קאנ-צעסיעס.

ראקאווסקי

דער בעוואוסטער סאוויעטישער דיפלאמאט און געוו. אמבאסאדאר אין פאריז איז די טעג פער'משפט געווארען פערשיקט צו ווערען קיין סיביר

סטימסאן

איז דורך דער רעגירונג פון די פאר-אייניגטע שטאאטען דעלעגירט געווארען קיין לאנדאן אלס פערטרעטער פון אמע-ריקא אויף דער פארשטעהענדער ים-ענטוואפנונגס-קאנפערענץ

3 באלפור-אקאדעמיעס

פון דער ציוניסטישער יוגענד איז לאדז

די 3 אקאדעמיעס, וואס זענען געווא-רען איינגעארדענט דורך דעם ציוניסטי-שען יוגענד-פערבאנד אויפ'ן נאמען פון טעאדאר הערצל, צוליב דעם 12-טען יאהרטאג פון דער באלפור דעקלארא-ציע, זענען אדורך מיט ערפאלג.

וויכטיג פאר טישלער!

איך נעהם אן אלע ארט

האלץ צו בעארבייטען

אויף אלע מאשינען

מעסיגע פרייזען מיט צושטעלען אהיים.

וואלטשאנסקא 103

טעל. 112-36

אקומולאטארען

רעפאראטור און לאדונג

גוט און דריבער בילליג נאר ביי

Inż. B. Meierhold

i S-ka

לאדז, קאפערניקא 50,

טעלעפ. 162-40

בעזונדערס שנעל!

אויטא-אקומולאטארען

העמאטאגען-לעק

היילט: בלייכזוכט, בלוט-ארימקייט. שטארקט די נערוועז, פערגרעסערט דעם אפעטיט, געשמאק, מאכט נישט קאליע די ציין. פאר דערוואקסענע, קינדער און זקנים.

Fabryka Chem. „LEK", WARSZAWA

וויכטיגע בעשלוסען פון ציוניסט. קאמיטעט אין לאדז

ביורא פאר יורידישער און סאציאלער הילף.—עדיה און הכשרה.—מיטגלידער-ווערבירונג- און רעגיסטרירונג-אקציע.

אויף דער לעצטער זיצונג פון ציוניסטישען קאמיטעט האט דער פ. ד"ר ראזענבלאט אפגעגעבען א בעריכט פון דער קאנפערענץ פון די מיטגלידער פון דער יודישער „אגענץ" אין פוילען, פון יודישע „קאלא", פון סיים און פון דער טע-טיגקייט אין לאדזשער שטאט ראט. אין צוזאמענהאנג מיט דעם בעריכט האט זיך אנטוויקעלט א דיסקוסיע. אלס פועל יוצא דערפון איז בעשלאסען געווארען צו מא-כען באלד די הכנות אויף צו עפענען דאס געפלאנטע ביורא פאר יורידישער און סאציאלער הילף.

אין צוזאמענהאנג מיט דער פארשטע-הענדער נייער גרויסער עליה, איז ארום גערעדט געווארען די זעהר וויכטיגע פראגע וועגען הכשרה. ס'איז בעשלאסען געווארען צוזאמענצורופען אויף מארגען מוצאי-שבת, 6 א זייגער אין ציוניסטי-שען ביורא א בעראטונג פון פרעזידיום פון ציוני. קאמיטעט מיט דער בעטיילי-גונג פון איינגעלאדענע ציוני. עסקנים און די ועד מיטגלידער פון „החלוץ המר כזי". אויף דער בעראטונג וועט דער מיטגליד פון ציוני. קאמיטעט ה' מ. ת. רומקאווסקי פארלעגען א בריימען פלאן פון הכשרה.

דאס ציוני. ביורא פיהרט ווייטער אדורך די מיטגלידער-רעגיסטראציע - אקציע און שיקט א בעזונדערע אויפ-מערקזאמקייט דער ארבייט פון ווערבי-רען נייע מיטגלידער פאר דער ארגאני-זאציע מיט דעם בעפארשטעהענדען ציוני-סטישען לאנדעס צוזאמענפאהר.

די טעלעפאן-נומערן

פון „לאדזשער טאגעבלאט"

זענען איצט

10057, 10047

כדי צו דערגרייכען א פערמעגען

מוז מען שטארק ארייגשלאגען אין קאפ אריין 4 אויסדרוקען:

זוכסט גליק! „בעזוך אויף א מינוט"

די גליקליכסטע קאלעקטור פון

ב. וויינבערג, פיעטריקאווער 42, פיעטריקאווער 163

אויסווערטיגע שיקען מיר ארויס די גליקליכע לאסען נאכ'ן איינצאהלען אויף אונזער רעכנונג פון

P. K. O. 61016

א צימער

מיט צוויי פענסטער איז צו פערמיטען.

צעגיעלניאנא 53, 2. איינגאנג 8. שטאק

לינקס, ח. 40

לעזט און אבאנירט

דאס

„לאדזשער טאגעבלאט"

א קאנדיטאריי

[illegible]

Z intencji zaręczyn
p. Edzi Szwarcówny, Przedbórz
z p. Chaimem Rozentalem Piotrków
życzą różowej przyszłości
Ewa Fiszerówna
Sala Kupermyncówna

קאלאשן, שניעגאווצעס און שטיוועל

„PEPEGE"

צו פאבריקס-פרייזען הורט און דעטייל

M. Joskowicz Łódź, Piotrkowska 9 Tel. 1.77.63

א זוניג וואוינונג—3 צימערן מיט קיכע און אלע בעקוועמליכקייטען. 2 שטאק, זאפארט צו פערמיטען און א קאמפלעט עס-צימער, מעבעל-צו פערקויפען. אינפארמירן זיך צעגעלניאנא 54 וואוינונג 29

וואוינונגען

אויף מאטעיקא 7, איינצעלנע, בעקוועמע, צום פרייז פון 2.200 זל. אויף 5 יאהר אויסצוצאה-לען איין דריטעל באלד צו צאהלען און די רעשט אויף 5 יאהר. אינפארמאציעס פאלור-גיאווא 20 ביי ראדזינער.

הורט! אכטונג! דעטייל!

צום ווינטער-סעזאן זענען מיינע לאנג-יעהריגע לאגערס פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע

קאלאשען. שניעגאווצעס

צו קאנקורענץ-פרייזען

ביי ה. פרענקעל פעטריקאווער 32, און ווסכאדניא 56

לאזשי

א פרייליין אדער יונגערמאן ביי א אנשטענדיגע פאמיליע קען בעקומען לאזשי. — גלייכצייטיג ווערען געזוכט מעדלעך צו שידלקאווע ארבייט. צו דערוויסען זיך בושעזשינער 13 ביי באס.

אדמו"ר

הרב יוסף ברוך ריבאק שליט"א

נכד הרה"צ מוואלבאזש

האט זיך איבערגעצויגען פון פראנצישקאנער 19 אויף פאמארסקא

איך זוך א פאסטען

בעקאנט אין מאנופאקטור-בראנזשע. עס קען זיין אויך אין פראווינץ. מיטצוטיילען אין רעדאקציע אונטער „פאסטען".

12 נאר נארוטאוויטשא אין הויף טעל. 34-18 12 ביי I. M. TERKELTAUB איז צו בעקומען אין גרויסען אויסוואהל פון אייגענע אויסארבייטונגען שלאף-צימער, עס-צימער, קאבינעטען פון די בעשיידענסטע ביז די עלעגאנטסטע ווי אויך פערשידענע איינצעלנע מעבעל נאר נום, 12!

צוגענגליכע פרייזען! ═ די גינסטיגסטע בעדינגונגען! ═ לאנגיעהריגע גאראנטיע! ═ בעמערקונג: מיין פיליעס בעזיץ איך נישט!

חוזק

הומאָר און סאַטירע
— פון דער וואָך —

צוזאַמענגעשטעלט
— פון —
אב—נעק.

די מאכט פון סיום
פּאָליטיש לײַט-אַרטיקעל

צוליב די אוצטיגע וועטער-ענדערונגען איז געוואונשען צו טראָגען אַ שאַל אויפ'ן האַלז. מאַמער לײַדט אוזהר אויף קאַטאַר, וואָלט נישט געשאַדט, אוזהר זאָלט האָבען אַ מאַשען-טיכעל. אַמשיסקעס דאַרף מען אויסשנײַדען. מערידען איז הײַל-באַר. וועגען פאַרך איז אַ פֿראַגע: בײַ אַ קינד קען מען אויסהײלען, אַלטע פאַר-לטע זענען נישט הײלבאַר.

בעם. פֿון „חוזק"-רעדאַקטאָר:

אויף דעם אָרט האָט געזאָלט קומען אַ פּאָליטיש לײַט-אַרטיקעל וועגען סיום. די לעצטע טיגוט האָבען מיר אָבער בע-שלאָסען בעסער צו רעדען וועגען קאַ-טאַרען...

דער „חוזק".

ארואה את הנולד

פּרעספּעקטיוון אין לאָדזער מסחר

צו אַ הינגען מאַנופֿאַקטוריסט קומט אַ גאַליציאַנער סוחר נעמען אַ „פּעקעל". ניט אָפּרעכנען, גיט דער גאַליציאַנער דעם מאַנופֿאַקטוריסט וועקסלען אויפ'ן חודש מאַי.

די וועקסלען, זאָגט דער מאַנופֿאַקטו-ריסט קען איך פֿון אײַך נישט נעמען, ל'קען נאָר נעמען אויף אַפּריל, ווארום אין מאַי וועל איך נישט זײַן פּיכולת אַרויסצונעמען אַזוי פֿיל פּראָטעסטען.

אַ נאַש בראַט

דער טעלעפאָן-גולם

אויף דער לאָדזער טעלעפאָן-סטאַציע וועט די טעג זײַן מעטיג אַ גולם, וואָס וועט ענטפֿערן: „ל'פערפינגר", „פֿערנו-מען" א.אז.וו.

אַזאַ ידיעה איז די טעג געווען און דער פּרעסע.

ווי דער חוזק-רעפּאָרטער דערוויסט זיך, זענען אין משך פֿון די פּאַר טעג אָנגעקומען עטליכע הונדערט אָפּערטען פֿון מענשען, וואָס ווילען פֿערנעמען דעם אַמט פֿון גולם.

די אָפּערטען-געבער זענען סותרים. וואָס צאָהלען נאָך וועקסלען, חתנים וואָס נעהמען חתונה האָבען פֿון ליבע און פֿון אַנדערע גולמ'ס.

וואָס איז אַ קוש?

אַ קוש איז אַ לוסטיגער שטראָהל אין פֿונקעלקײט פֿון לעבען, נאָר נאָך דער חופה קומט אָן אַ קוויט פֿון דער עלעק-טראָווניע.

קוש נישט אַלעמאָל ווען מען הייסט דיך; הער זיך גוט צו מיט וואָסערע נגון מען זאָגט צו דיר: „קוש מיר"...

ווערטלעך
וואָס אײנער זאָגט

אַנ'אָפּעגע טיר אויף חר'ערד (נע-שעפּט) איז אַ טיר און הימעל (קאַנדי-דאַט צו קומען אין הימעל אַרײַן).

אַלץ קומט אַהיים — זאָגט אַ סוחר אויסקגעבענדיג אַ וועקסעל.

אַ נאַסט אויף אַ וואַל, זעהט אויף אַ מײַל — זאָגט אַ סעקוועסטראַטאָר.

נישט יעדער שלאָפֿט, וואָס לראַפּעט — זאָגט אַ ראש-מיטגליד פֿון דער קהלת.

מ'קאָן נישט פֿריהער אַ מענש בײַז מ'וואוינט מיט איהם — זאָגט די בעל-חבית'טע צום סוב-לאָקאַטאָר.

יעדער האָט זײַן פּעקעל פֿאַר זיך — זאָגט אַ הויקער.

לעבען און לעבען לאָזען — זאָגט אַ מאַן וואָס שיקט זײַן ווײַבעל קײַן זאַ-קאָפּאַנע, און ער בלײַבט אַלײן אין דער הײם מיט דער דינסט.

„החיים והמות ביד הלשון" — זאָגט דער חתן נאָך דעם הרי את.

נעבעכנישט זענען די העגט, וואָס נעמען זיך אַלײן — זאָגט אַ בחור אומאַרטעג-רוג אַ מײדעל.

זעלטען אַן'אומגליק, וואָס קומט אַלײן — זאָגט דער וואָס נעמט אַ ווײַב מיט אַ שווינגער. קנ—נער.

וואָס איז דער חילוק?

וואָס איז דער חילוק פֿון מאַרשאַל בײַז מאַרשאַלעק?

דער חילוק איז אין דעם „עק".

מ'דרעהט ס'רעדעל

פֿון גראַף קאַלי.

אַזאַ ליבע גוטע שיקסע
וועלכע פֿלעגט די הערצער פֿאַנגען
וואָס אַפֿילו ס'פֿלעגט אַ חסיד
הערען גערן איהרע קלאַנגען...

וואָס מען פֿלעגט פֿאַר איהר ווי בעטלער
שטעהן פֿון מאָרגען ביז פֿאַרנאַכטען
און זי פֿלעגט דערבײַ געמיטליך
פֿון אַ ראַנדקע אַפּשר טראַכטען...

אָדער גאָר די שעהנע נעגעל
פֿלעגט זי דאַמאַלס מאַניקירען
אַזאַ שיקסעל, אַזאַ גאָלדענס
וואָס מען פֿלעגט מיט איהר שטאָלצירען.

איז געוואָרען אויס מאָדערנע
קײנער וויל איהר מעהר נישט גלעטען
אויסגעמעקט ווי אברהם רײזען
אין דעם לאַנד פֿון די סאָוויעטען...

מיר איז פֿאַרט אַ שאָד די שיקסע
מיר גראַף קאַלי קען נישט פֿרײען
פֿרעהען זאָל דעם לאָדזער סוחר
וועלכער איז געניט אין דרעהען...

חוזק-פֿילאָזאָפֿיע
מכּח דעם נײַעם טעלעפאָן-רעדעל

דער ערפֿינדער פֿון דער ערשטער באַהן, איז געווען אַ גרויסער מח און זײַן נאָמען האָט געצויגען מסוף העולם ועד סופו.

הײַנט זיצט אַ פֿערשמירטער קויהלען-גוי בײַ דעם לאָקאָמאָטיוו און פֿיהרט די באַהן מסוף העולם ועד סופו...

דער ערשטער ערפֿינדער פֿון טעלע-גראַף איז געווען אַ גרויסער און שטאַר-קער מוח און זײַן שם האָט אויפֿגערו-דערט אַ וועלט.

הײַנט זיצט אַ בלינדע שיקסע בײַם אַפּאַראַט און קלאַפּט.

דער ערשטער ערפֿינדער פֿון אַ נײַ-מאַ-שין איז געווען אַ גאָר גרויסער קאָפּ.

הײַנט זיצט אַנ'אָפּגעריסען שנײַדער-יונגעל בײַ דער מאַשין און קלאַפּט און זאָגט: די מאַשין טויג אויף מישאַנצע כפּרות.

דער ערפֿינדער פֿון טעלעפאָן איז גע-ווען אַ גרויסער חכם.

און הײַנט וועט אין לאָדז אָנפֿיהרען מיט דעם טעלעפאָן — אַ לײַמענער גולם.

—0—

קלוגער פֿון טאַטען

דינסט (צום קינד): גו איצט מאַניוש, דו ביזט שוין אָפּגעוואַשען, טאָ גיב אַ קוש טאַטעשען און גײה שלאָפֿען.

קינד: אַזוי? טאַטעשע זאָל מיר געבען אַ פּאַטש אַזוי ווי דו האָסט נעכטען גע-געבען דעם טאַטוש!...

אויפ'ן מאַסקווער בית עולם
מצבות פֿון קאָנטער-רעוואָלוציאָנערען

דאָ ליגט דער הונט
דער „לאַווער" יעקעל
די פּאַרטײַ פֿאַראַט
האָט ער מיט שעקעל.
געווען איז ער
אַ גרויסער פֿירער,
און געשטאָרבען
ווי אַ אַרבעטער-פֿאַר...

• • •

דאָ פֿוילען די בײנער
פֿון מאַקס „קאָמוניסט"
געשטאָרבען איז ער
אַ הײסער אימפּעריאַליסט.

• • •

דאָ פֿוינסטערט דער גוף
פֿון גרויסען לאַווער רעגעל;
דער קאָמאָנמשרן" האָט באַפֿוילן
אים אַרויסוואַרפֿען ווי אַ שפּענדל.

• • •

דאָ אונטער דער מצבה
פֿוילט אַ געוועזענער יאַט;
וועלכער איז געוואָרן
אַ זשוליק, רענעגאַט...

קינאָ-דיאַלאָג

אַ געשפּרעך צווישען אַ פּאָרל אויף דער דריטער מיעסצע

ער: פּאַנע גומשע, זאָל איך איהן געבען אַ קוש?

זי: (שווײַגט).

ער: פּאַנע גומשע, זי זענען טויב?

זי: פּאַניע מאַקס, זי זענען גע-לעהמט?..

מיטגעפֿיהל דעם שעה

דער שעף האָט געהאַט אַ בעקאַנטע לויה, האָט ער איבערגעלאָזט אויפ'ן שרײַב-טיש אַ צעטעלע: „איך בין איצט אויפ'ן בית-החיים".

אַז ער איז צוריקגעקומען פֿון דער לויה, האָט ער געפֿונען דעם צעטעלע גע-פֿונען אַ צווײטע צעטעלע מי טאַנ'אויפ-געשריבען: „זאָל אײַך די ערד גרינג זײַן".

צוגעשיקטע מעלדונג

דער „חוזק" ווערט געבעטען צו פֿער-עפֿענטליכען פֿאָלגענדע מעלדונג:

אַלע חברים גנבים, מאַשען-ציהער, טאַלטעל-נעהער, מאַרעוויכער, קערענצי-פּער, שפּרינגער, צונג-געבער און אַנדע-רע פּראָפֿעסיאָנעליסטען ווערען אויפֿגע-פֿאָדערט צו קומען אויף אַ פּראָטעסט-מיטינג.

דער פּראָטעסט-מיטינג איז געווידמעט דעם 50-יעהריגען יובילעאום פֿון דער „זשאַרובקע".

גנבע'ר מיט ערוסאַג'ען!

און נאָמען פֿון דער גאַנצער בראַנזשע

יאַנטשע קראַנזיק.

וואָך-דראַמען

ס'איז אַוועק דער יאָהר דער אַלטער
ל'האָב געמײנט, ס'וועט זײַן שטיל,
ערשט ס'הויבט זיך גאָרנישט אָן —
ס'נעהמט פֿון ס'נײַ די זעלבע שפּיל:
דאָרט בײַם פּותל נאָך נישט רוהיג,
לײַדער הויבט זיך נאָך נישט אָן.
שייך, אַראַבער, שטרײַק, פּראָטעסטען —
קוריץ: זײַ האַלטען נאָר דעם מאָן.
און אין וואַרשאַ? סײַם, רעגירונג
פֿיהרען לאַנג אַ הײסען שלאַכט,
און דער בירגער האָט פֿון עסק
קנאַפּע גליקען זיך געמאַכט.
אַגב רוקט זיך אָן דער ווינטער,
פֿראָסט און קעלטען, ווײסער שנײ
און דעם קבצן שוין פֿעצײַטיגס
אויפ'ן האַרצען אָך און ווײ...
יאָ, געמײנט אַ יאָהר פֿערגאַנגען
וועט ער מיטנעמען די ישלעס,
ערשט אַ נײַער איז געקומען
און ער שלעפּט די זעלבע פּעק.
קאַלט און פֿראָסטיג, און דער עיקר
קנאה, שנאה, קריגערײַ,
די בעקאַנטע אַלטע „מוזיק"
פֿון אָנהויב, פֿון דאָס נײַ.

—0—

הײַנטיגע קינדער

לעהרער: זאָג מיר, בערעלע, וויפֿיל מאָל אין לעבען ענדערט זיך אַ מענש?

שילער: יעדען טאָג.

לעהרער: ווי אַזוי?

שילער: מײַן מאַמעשי זעהט יעדען טאָג אַנדערש אויס. קנאַפּ.

אוי, דאָס טעלעפאָן-רעדעל!

מאָנאָלאָג פֿון אַ יוד' וואָס בעקלאָגט זיך אויף די נײַע ערפֿינדונגען — —

פֿון **י. אבערזשאַנעק.**

נײַן, איך האַלט נישט פֿון די אַלע נײַע שמאַלגנעס. איך האַלט נישט פֿון אײַערע אַלע נײַע ערפֿינדעגנישען. איך זאָג: וואָס מעהר ערפֿינדערס, אַלץ מעהר צרות. וואָס מעהר נײַעסען, אַלץ מעהר שלעק און אומגליקען. אדרבה זאָגט איהר. איהר ווייסט אַזוי שטאַרק נתפּעל פֿון די נײַע „ווינאַליאַזקעס", וואָס האָט איהר פֿון די אַלע נײַע שמאַלגנעס און קונצען? קאָפּ-שווינדלעניש. האַרץ-קלאַפּעניש. בויך-גרומבעניש. איהר האָט נער-ווען, קאַלך, זאַמד, שטײנער, און דאָס איז אַלץ פֿון די נײַע-מאָדישע ערפֿינדע-נישען וואָס מאַכען אײַך אַלט פֿאַר דער צײַט. אַמאָליגע צײַטען, מ'איז נישט גע-פֿלויגען איבער דעם „קנאַל לאַמאַנזש", מ'איז נישט געלאָפֿען מיט סאַמאָכאָד-ניקעס משוגענער'ווײַז, מהאָט נישט גע-וואוסט פֿון קײן גאַז-באָמבעס, מ'האָט נישט געהערט פֿון קײן באַהן-קאַטאַס-טראָפֿעס. מ'האָט נישט געוואוסט פֿון קײן סײַם, פֿון קײן עקספּאָזעס, פֿון קײן פּודזשעטען פֿון צוטרוי און אונצוטרוי. איך האָב גאָר געוואוסט אײנס: האָב איך מײַן ווײַב געגעבען געגוג געלד, האָט זי צו מיר געהאַט צוטרוי, בין איך גע-ווען „גאָלע", האָט זי מיר אויסגעדריקט אונצוטרוי... אָבער ווער האָט דאָס אַמאָל געהערט פֿון אַזעלכע צרות; ווער? אַלץ, איהר הערט? אין אַלע צרות זענען שול-דיג אײַערע נײַ-מאָדישע ערפֿינדעגנישען, נישט געדאַכט זאָלען זײַ ווערען!...

איך זאָג עס אַנטקעגען די נײַע „ווינאַ-לאַזקעס" פֿון דער לעצטער וואָך. און לאָדז האָבען מיר געהאַט אַ וואָך פֿון „ווי-נאַלאַזקעס". צוליב די דאָזיגע „ווינאַ-לאַזקעס" בין איך שיער, שיער נישט אַראָפּ פֿון זינען, און מאַמער זאָל מיר חלילה אויפֿגעלעגט זײַן נאָך אַ צווײ דרײַ אַזעלכע „ווינאַלאַזקעס" מיטצומאַכען בין איך אַ פֿערטיגער קאַנדידאַט פֿאַר „קאָלאַנובקע".

דעם ערשטען ברוך-הבא האָב איך גע-האַט פֿרײַטאָג צו נאַכט.

ווי איהר ווייסט, איז מײַן ווײַב אַ פֿער-פֿײַנטע קינאָ-בעזוכערין. זי לאָזט נישט אַרויס אײן קינאָ. מיט אַלע קינאָ-אַר-טיסטען איז זי קענעפעל בקנעפּעל. יעדען פֿילם-סטאַר קען זי ביז דער זיבעטער רופּ. אַלע איהרע „אָליפּיאַנע" סטאַרען

און סטאַרקלעך האָט זי אויפ'ן קאָפּ. און יעדען פֿרײַטאָג צו-נאַכט זיצט זי בײַם טיש און שמועסט אין דער צײַטונג די אַנאָנסען פֿון די קינאָס. זי מינקט די חלה און די פֿיש-יויך און פֿאַרמאַקעוועט זיך מיט עמיל יאַנינגס, זופּט די יויך און בעלעקט זיך מיט מאָזשוכינ'ען. זי שלינגט דעם מײַערען-צימעס און איז זיך מחיה מיט עריק פּאַלאַ.

אַי, איצעק, זעה נאָר ס'אַרט בילר עס געהט הײַנט אין „קאַסינאָ". „די פֿער-צערעוועטע שקאַרפּעטקע" אַ דראַמע אין צוועלף אַקטען מיט „לעמעל יאַניקס" און „גלאָריאַ שוואַנצאָן" און די „גלוב-נע" ראַלען. אַי, מוז די „פֿערצערעוועטע שקאַרפּעטקע" זײַן אַ „שטוקע"!...

אַזוי איז עס פֿרײַטאָג בײַם פֿרײַטאָג. יע-דען פֿרײַטאָג שטודירט זי די אַנאָנסען פֿון די קינאָס. יעדען פֿרײַטאָג צו נאַכט זוכט זי זיך אויס אַ דראַמע, אַ טראַגע-דיע, און נאָך אײדער איך האָב אָראָפּ-געשלונגען דעם לעצטען ביסען זיץ איך שוין מיט מײַן קינאָמאַנקע און דער „פּאַטשעקאַליניע" און וואַרט אויפ'ן „פּאַ-משאַנטעק"...

אַזוי ווי מײַן ווײַב איז אַ פֿערפֿרענטע קינאָ-ליבהאָבערין, בין איך די קינאָס אַ דם-שונא. געה, זעץ זיך אוועק און דער פֿינסטער מיט אַנ'אײגען ווײַב, און קוק ווי לעמיל יאַניק „קאָלעט" זיך מיט לאַה די פּוטי. מ'דאַרף דאָך זײַן שטאַרקער פֿון אײַזען, מ'זאָל קאָנען אויסהאַלטען די צרות...

גאָר ווי זאָגט אַ ווערטעל: אַז דער וואָרים קומט אין כריין אַרײַן... די ערש-טע צײַט, אַז ס'איז געקומען פֿרײַטאָג צו נאַכט, און איך האָב מיך דערמאָנט, אַז איך וועל מוזען אָפּזיצען גאַנצע צוויי שעה מיט מײַן אײגען ווײַב און דער פֿינסטער, און קוקען ווי אַזוי מ'ליבט זיך, און איך וועל מוזען קוקען און דרי-קען — איז מיר געוואָרען קאַלאָמוטנע. שפּעטער אָבער האָט זיך געענדערט צום גוטען. ווי זאָגט איהר: אַ יוד גיט זיך אַנ'עצה — ל'בין געשלאָפֿען. זאָלען זײַ זיך דאָרט אויף דער פּלאַכטע שמעלען אויף די קעפּ. איך בין מחויב צו קוקען אויף זײַערע קאָמעדיאַנטסקע שטיק? וועט דען נישט זײַן געזונדער, אַז איך וועל כאַפּען אַ דרימל אַ צווײ שעה!...

אַזוי איז עס טאַקע געווען. יעדען פֿרײַ-טאָג צו נאַכט בין איך מיט מײַן ווײַב געוועסען און געגאַסען טײַכען טרעהרען אויף מאַרי פּיקוואָרט'ס ביטערען גורל. זי האָט געכליפּעט, ווי להבדיל בײַם ונתנה תוקף — און איך בין מיר גע-שמאַק געשלאָפֿען.

פֿערגאַנגענעם פֿרײַטאָג צו נאַכט זאָגט צו מיר מײַן קינאָמאַנקע: ווײסט וואָס, איצעק, מיר וועלען הײַנט געהען זעהן דעם רעדעוואַרען פֿילם. מ'ווײַזט הײַנט „דעם זינגער פֿון בראָדווײ".

וואָס איז מיר דער חילוק? זאָל זײַן דער זינגער פֿון די בראָדוועקעס. אַפֿי איך וועל מיך קאָנען אַ ביסעל אויס-שלאָפֿען.

דאָ האָב איך געהאַט די ערשטע מפּלה פֿון די נײַע ערפֿינדעגנישען. ווי נאָר עס איז געוואָרען פֿינסטער, האָב איך מיר ווי תמיד געזוכט אַ „ווינקאַרנע" אָרט צו שלאָפֿען. אָבער ווער קאָן שלאָפֿען, ווער? אַ געשפּילערײַ מיט אַ טראָמפּײטערײַ, גע-וואַלדען און געשרײַען. די קולות געהען ביז צום הימעל. מ'זינגט און מען טאַנצט אַז אײן גאָט זאָל זיך דערבאַרימען. ווי איך וויל צוטון אַנ'אויג ווערט אַ געקוויט-משערײַ, ווי איך וויל כאַפּען אַ דרעמעל ווערט אַ געלויף און אַ געטומפּערײַ מיט די פֿיס, אַז מ'זאָל בעהוט און בעשיריעט ווערען...

וואָס איז דאָס ס'אַרט נײַ אַנשיקעניש? — פֿרעג איך מײַן ווײַב.

— דאָס איז דאָך, קוועלט זי אָן פֿון נחת, אַ „רעשוויענקאָווי" פֿילם. דאָס איז קינאָ מיט טעאַטער צוזאַמען. אַז וואָ, זאָגט זי, אַ טײַערער „ווינאַלאַזעק". דו הערסט, זאָגט זי ווײַטער, ס'אַרט שטוי-מען, ס'אַרט טענער?

וואָס ס'האָט מיך גע'חלומ'ט די נאַכט און יענע נאַכט, זאָל מיר אויסגעהען צו מײַנע שונאים'ס קעפּ. טאַמער האָב איך געהאַט אַנ'„אָקאַזיע" זיך אויסצושלאָפֿען אַ צווײ שעה, זענען זײַ געקומען מיט אַ נײַעם „ווינאַלאַזעק". אויסגעקומען זאָלען זײַ מיט אַלע זײַערע נײַע „ווינאַלאַזקעס"

און טאַמער האָסטו וועניג, נאָדיר נאָך טאַמער האָב איך געהאַט וועניג דעם „רעשוויענקאָווי ווינאַלאַזעק" האָט מען מיר אונטערגעשטעלט אַ פֿונט נײַע ער-פֿינדעגניש — אַ רעדעל. אַ רעדעל צום דרעהען בײַם טעלעפאָן. האָב איך עס אויצט אַ דרעהעניש, אַז ס'דרעהט מיר אין קאָפּ און ס'שווינדלט מיר פֿאַר די אויגען.

צו מײַנע צרות האָב איך אַ טעלעפאָן אין שטוב. די צרות פֿון טעלעפאָן זענען דאָך אײַך מסתמא בעקאַנט. וואו אַ טויד, וואו אַ יורשה, וואָס דאַרף זיך „אומו-וויען" אַ ראַנדקע, וואו אַ שלאַק, אַנ'אָנ-שוקעניש פּלאַצט מען אַרײַן צו מיר און מ'קלינגט. גאַנצע טעג אַ געהעניש און דרעהעניש. די טיר רוהט נישט. מען שטעהט אין די רײַה. אײנער אַרײַן, אַ צווײטער אַרויס. אַנ'אמת'ער רשות-הרבים. מ'פֿרעגט מיך נישט צי איך שר-לויב. עפּעס האָב איך דאָך אויך אַ שטי-קעל שייכות צום טעלעפאָן. גאָרנישט, ס'איז הפֿקר בעטרישקע. מאַמער האָט איהר אַ טעלעפאָן, איז שר פֿאַר אַלע מײַ-רען, פֿאַר אַלע בתּים פֿון גאַנצען הויז. דעם קצב'ס, דעם שוסטער'ס, דעם אַפּטי-שעקע'ס, דעם סטרוזש'ס. פֿאַר אַלע איז דער טעלעפאָן, נאָר נישט פֿאַר אײַך...

גאָר אויך די אײגענע מעשה: — מען געוואוינט זיך צו, און איך האָב זיך מאַכע צוגעוואוינט צום טעלעפאָן. נישט אַזוי ווײט צום טעלעפאָן, ווי צו דער טעלעפאָניסטקע. ל'האָב געוואוסט, אַז איך נעה צו צום רעהרעל, דאַרף איך זײַן גרײט צו שטעהן מיט דער „סלוזשאַווקע" אין דער האַנד אַ האַלבע שעה און אַמאָל אַ שעה און קלאַפּען מיט'ן הענטעל און שרײַען: האַלאָ! האַלאָ! האַלאָ! איך בין מאַכע געשטאַנגען אַ האַלבע שעה און גע-קלאַפּט, און צום סוף האָט זי געענטפֿערט: „זאַיענטי", דערפֿאַר האָט מען דאָך געהערט אַ קול פֿון אַ לעבעדיגען מענש. אײ, זי האָט פֿערבינדען יאַקעל קאַפּויר? אַז איך האָב געדאַרפֿט די „אונבאַ סקאַרבאָוואַ" האָט זי מיך פֿער-בינדען מיט'ן שלאַכט-הויז. אַז איך האָב געדאַרפֿט אַ דאָקטאָר, האָט זי מיר דער-לאַנגט „חסד של אמת". אַז איך האָב בײַ איהר געבעטען די קראַנקען-קאַסע, האָט זי מיך פֿערבינדען מיט'ן בית-החיים? ווײס איך וואָס, דאָס איז אַלץ נאַרישקײטען. ווי זאָגט איהר: אַ מענש איז דאָך נישט קײן בערשטען-בינדער. מה-דאַך טעות נײַ איז מותר, איז דאָך טעות שיקסע אַוודאי מותר...

וואָס זאָל איך אײַך זאָגען. ל'האָב מיך צו דער שיקסע, צו דער טעלעפאָניסט-קע, הײַסט עס, געהאַט שטאַרק צוגע-וואוינט. און ווי זאָגט אַ ווערטעל: „די געוואוינהײַט איז די צווײטע נאַטור..." ס'איז דערײַבער גאַנץ נאַטירליך, וואָס איך האָב מיך געהאַט צוגעוואוינט צו דער שיקסע, צו דער טעלעפאָניסטקע, הײַסט עס, און וואָס איז דער חידוש? אַזױפֿיל יאָהרען געהאַט אַ קאָנטאַקט. זי האָט מיך שוין דערקענט לויט דער שטים אַז איך האָב איהר געזאָגט: „פּראָשען פּאַני, דוואַדזשעשטשאַ דוואַ, דוואַ ניץ" האָט זי פֿערשטאַנען, וואָס איך מײן, און האָט מיך פֿערבינדען מיט'ן נומער 00—22... און מיטען דער נאַכט האָב איך זי אויפֿגעוועקט און זי האָט זיך אַפֿילו קײן קרים נישט נעגעבען. פֿער-קעהרט, זי האָט מיך אויפֿגענומען מיט אַ העפֿליכען „פּראָשען". פֿערקעהרט ווי-דער, זי האָט מיך און מיטען נאַכט אַרויסגענומען פֿון בעט, און איך האָב איהר קײן בייז וואָרט נישט געזאָגט. מיר האָבען געלעבט בשלום — אַנ'אידיליע און פֿולען זײַן פֿון וואָרט.

האָבען מיר דאָך אָבער ערפֿינדעגנישען, „ווינאַלאַזקעס", נישט געדאַכט זאָלען זײַ ווערען. געמען זײַ, די חכמים, און פֿער-בײַטען די שיקסע אויף אַ רעדעל. האָב איך איצט נײַע צרות, נײַערלײַטע צרות. ווענעג, וואָס איך אַלײן הויב נישט אָן צו ווײסען, ווי אַזוי מ'געהט צו צו דעם רע-דעל, ווי אַזוי מ'דרעהט, ווי אַזוי מען רעכענט צו נומערען. ווען מ'דאַרף צו-רע-לענען אַנ'אײנס, ווען אַ צוויי. וואָס איז דער פּשט פֿון לאַנגע סיגנאַלען און קור-צע סיגנאַלען? וואָס בעדײַט אַ לאַנגע תקיעה, און וואָס מײנט מען מיט דעם שברים. און וואָס איז די תרועה? אַז איך דאַרף לאַפּען די 4, לאַפּ איך דער-ווײַל די 5. פֿאָהר איך אַרײַן צו אַנ'אַנ-דערען טעלעפאָן-נומער ווי אַ יון אין דער סוכה. און מאַמער בעקומסטו אָבער-הויפּט נישט קײן סיגנאַל? איז בויטער. קלאַפּ אַהין, קלאַפּ אַהער, אַז מ'ענטפֿערט דיר נישט. קאָנסט רעדען צו דער וואַנד. בין איצט האָסטו נעקאָנט האָבען אַ טענה צו דער שיקסע. זי האָט שלעכט פֿערבינדען. אַז זי האָט דיך „פּאַלאַ-משעט" מיט אַ פֿרעמדען נומער. איצט קאָנסטו אַפֿילו צו די קינוגעם קײן טענות נישט האָבען. אַז די בײזט אַלײן די שיק-סע; אַז דו „לאַנמשעסט" אַלײן!...

דאָס וואָלט אײַך אײַך שוין מוחל גע-ווען. זאָל זײַן אַ רעדעל. וועלכער לאָדזשער יוד איז עס נישט געוואוינט צו דרעהען אַ רעדעל!... ווען נישט די שכנים מײַ-נע. אַזוי ווי זײַ האָבען זיך דערוואוסט, אַז מ'מוז דרעהען בײַם רעדעל, זענען זײַ געקומען צו מיר, איך זאָל זײַ אויסלער-נען די דרעה-קונסט. האָב איך עס גע-האָט אַ וואָך. יעדען אײנציגען האָב איך געמוזט געבען לעקציעס, ווי אַזוי מען דרעהט, ווען מ'דרעהט, מיט וועלכער האַנד האַלט מען די „סלוכאַווקע" און מיט וועלכער האַנד דרעהט מען. יעדען האָב איך געמוזט געבען „וויאַשניענ-יעס" וואָס עס הײסט דער לאַנגער סיגנאַל און דער קורצער סיגנאַל, וואָס בעדײַטען די רויטע ציפֿערען און די שוואַרצע ציפֿע-רען. און וואָס טוט מען, אַז ס'איז אײנ-גאַנצען קײן סיגנאַל נישטאָ. בין איך גע-שמאַנגען בײַם רעדעל און געדרעהט. און מאַמער האָט אײנער נישט פֿערשטאַנען, האָב איך געמוזט די מעשה אָנהויבען פֿון אָנהויב.

און מײַנע נעלט. אוי, מײַנע נעלט! גאַנצע נעלט האָט דער טעלעפאָן גע-קלונגען. אין מיטען שלאָף טרר... טרר... איך לויף צו צום טעלעפאָן — ווער רעדט? — פֿרעג איך. ע', נאָרנישט — ענטפֿערט יענער — ל'„משווימשע" מיך נאָר בײַם רעדעל — ענמשולדיגט!..

ווי איך בין נאָר צוריק אַרײַן אין בעט, ל'האָב נאָר געכאַפּט דעם ערשטען דרײַ-מעל — טרר... טרר... איך לויף ווידער צום טעלעפאָן. האַלאָ, ווער רעדט? — פֿרעג איך — „פּשעפּראַשאַם — ענט-פֿערט יענער — ל'„משווימשע" מיך נאָר בײַם רעדעל.

אַזוי בין איך געלאָפֿען גאַנצע נעלט. יעדעס מאָל אַ קלינגערײַ. יעדעס מאָל האָט מען זיך פֿאַר מיר ענטשולדיגט, אַז דאָס „משווימשעט" מען זיך נאָר.

איהר הערט? זײַ „משווימשען" זיך און מיך שלעפּט מען נאַקעט פֿון בעט אַרויס — אַז נישט געדאַכט זאָלען זײַ ווערען, די אַלע נײַע ערפֿינדעגנישען!...

—0—

לאדזער כראניק.

אינזש. פראשקער— ראטמאן פון שטאט-ראט

ראטמ. בארוך וואקס, וועלכער איז ארײן אין לאדזער שטאט-ראט מצד דער ציוניסטישער ליסטע, האט געלעגט זײן מאנדאט. אויף זײן ארט גײט ארײן אין שטאט-ראט דער נאכפאלגענדער קאנדידאט פון דער ציוניסטישער ליסטע, אינזש. גרשון פראשקער.

ראדיא-סטאציע אויף אינזשיניערסקא-גאס

(פ) ווי בעקאנט האט די לאדזער ראדיא-סטאציע געזאלט אויפגעבויט ווערן אין ליבנינעק, הינטער לאדז. איצט דערווײסן מיר זיך, אז דער בוי-פלאן איז געענדערט געווארן. די ראדיא-סטאציע וועט מען אויפבויען אויף עק וואלאוואס און אינזשיניערסקא גאסען.

הײמישע שמאקהאפטע
מיטאגען
פון 4 גענג צו 2.50 זל.
פלײש צום אויסוואהל.
צעגעלניאנא 12 וו. 8
טעל. 176-40.

בעשטראפטע ווירטסלײט

(מ) פאר נישט אפגעבען דעקלאראציעס צו דער אויסמעסטונג פון מלוכה'שען און קאמונאלען שטײער פאר הויז-בעזיצער, האט דער מאגיסטראט געלעגט בעשלאסען צו בעשטראפען מיט 50 זל. פאלגענדע ווירטסלײט אדער אדמיניסטראטארען: פישעל פוטערמאן, אפרים ליבער קעניג, וואלף מארגוליס, לולו באר-ענשטײן, יהודה ראשיג, אקציען-געזעלשאפט „מוירויצי טוימאן, אברהם גאטהעלף, בנימין מאראקא, ישראל נײזבערג, דוד ראדמאן.

מיר וואלטען גערן נאכגעקומען, אבער לײדער...

ענטפער פון די טעקסטיל-אינדוסטריעלער צום קלאסען-פעראײן

(§) אויף די פאדערונגען פון טעקסטיל-קלאסען-פעראײן צום פערבאנד פון די טעקסטיל-פאבריקאנטען, האט דער אינדוסטריעלער-פערבאנד געלעטען ארויס געשיקט צום קלאסען-פעראײן א בריף, אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז די פוילישע טעקסטיל-אינדוסטריע לעבט איצט איבער א שווערען קריזיס, וואס צווינגט צו בעגרענעצען די פראדוקציע. די רעדוקציע פון דער ארבײטס-צײט האט אין דער לאדזער בוימוואל-אינדוס-

טריע דעם 27. אקטאבער ד. י. בעטראפען אין דורכשניט 15,8 פראצענט; און דער וואל-אינדוסטריע 12,2 פראצ. נאכמעהר זײנען רעדוצירט געווארען די שעהן אין די שפינערײען און וועבערײען. ווײטער שרײבט זיך אין דעם בריף, אז די פאבריקאנטען צאהלען נישט קײן קלײנערע לױנען, ווי עס איז פארגעזעהן אין בעשטימונגען טאריף. ווענען ישרען אזעלכען פאל זײנען זײ גרײט צו אונטערווארפען זיך. געבען לעבענסלאנגע שטיצע פאר

ארבײטער אויף דער ערשטער ארדער פײם אגוועהרען די פאהיגקײטען צו דער ארבײט, איז אוממעגליך צוליב דער פערארמקײט פון גאנצען לאנד, ס'איז אויך נישט אמת, אז פאבריקס-דעלעגאטען אלס אזעלכע ווערען בעזײטיגט פון די פאבריקען; אמת איז, אז די דעלעגאטען ווערען נישט פרוווילעגירט. 6 טעג ארבײט אין דער וואך ווילען אויך די פאבריקאנטען, נאר די אומזאץ-מערק פאר די אויסארבײטונגען זײנען נישטא.

וואס שײך דעם פארשלאג צו קאנפערירען מיט אײך, ה"ה ארבײטער, וואלטען מיר עס אײך גערן נאכגעקומען אויב דאס וואלט געקאנט ברענגען צו א לינדערונג פון דער לאגע. מיר זעהען אבער אײן, אז נישט אין אײך און נישט אין אונז ליגט דער כח דערצו. מיר האלטען דעריבער, אז איצט איז נישט די צײט אויף דעם.

די טעקסטיל-ארבײטער וועלען די טעג אננעמען א שטעלונג צום ענטפער פון די אינדוסטריעלער.

דער נעכטיגער בלימעל-טאג פון „חסד של אמת"

נעכטען איז איבער די גאסען פון לאדז פארגעקומען א בלימעל-טאג פון „חסד של אמת". א בלימעל-טאג ווי אלע בלימעל-טעג פון א גאנץ יאהר, און דאך אנדערש. „חסד של אמת" האט צום ערשטען מאל געבראכען די טראדיציע פון „פארקעס", און אוועקגעשטעלט בײ די פושקעס אלטע יודען מיט בערד. און די ראזונגע זאמלער האבען, ווײזט אויס, אויך גאנץ נישט-קשה געקאנט די מלאכה אין אנשטעקען בלומלער, און די קלאפעס פון די דורכגעהער. דאס בעווײזט דער גוטער רעזולטאט פון דער זאמעל-אקציע, וועלכע האט כמעט געשלאגען רעקארד אין דער איצטיגער שווערער קריזיס-צײט בײ אונז אין שטאט.

די סומע וואס איז צונויפגעזאמעלט געווארען בעטרעפט קנאפע 2 טויזענד זל. א גאנץ הובשע סומע פאר דער היינטיגער צײט.

אינטערנאט אויפ'ן נאמען פון פערשטארבענעם 12-יעהריגען שמואל שטײנשנײדער

דער הונגער בוי-אונטערנעהמער ה' אלחנן שטײנשנײדער האט געשאנקען דעם אינטערנאט „העלענובעק" א לאקאל פון 5 צימער'ן און א קיך אין זײן נײ-אויפגעבויטען הויז פאמארסקא 41.

די פערוואלטונג פון אינטערנאט „העלענובעק" האט בעשלאסען אין דעם יאזונגען לאקאל אײנצוארדנען א חנים פאר די ערוואקסענע קינדער פון „העלענובעק", וואס לערנען זיך א מלאכה אין שטאט. אין לאקאל וועלען אויך געפינען א הײם די פראוויכצער חלוצים, וואס מאכען דורך די הכשרה אין שטאט.

די הײם ווערט געגרינדעט אויפ'ן נאמען פון שטײנשנײדער'ס פערשטארבענעם 12 יעהריגען זוהן שמואל און וועט געעפענט ווערען אין טאג פון די שלושים.

די פירמע „העלענובעק" האט מיט דעם דאזיגען פרעכטיגען לאקאל בעקומען די מעגליכקײט ווײטער אויסצובריײטערען איהר נוצליכער און פראדוקטיווער טעטיגקײט פאר די ארימסטע פערלאזענע קינדער פון אונזער שטאט.

קופאן

יעדער, וואס וועט ברענגען דעם קופאן אין דער אדמיניסטראציע פון „לאדזער טאגעבלאט" וועט בעקומען „די יודישע געשיכטע" פון פראפ. גרעץ
אין 7 גרויסע בענדער, 121 דרוקבויגען, בעררך 2000 זײטען פאר דעם זעהר ביליגען פרײז פון נאר 14 זלאטעס

ליטעראַרישע בלעטער

די „ליטעראַרישע בלעטער", וועלכע ערשײנען שוין דאס זעקסטע יאהר, ווערען פון נומער צו נומער אלץ אינטערעסאנטער. דער יודישער לעזער לײענט מיט בעזונדערען אינטערעס די אײנציגע יודיש וואכענשריפט. עס איז איצט דערשינען דער נומער 45 מיט זעהר א רײכען אינהאלט.

קאנטראל-פערזאמלונגען פון די יאהרגענג 1904, 1889 און 1902.

הײנט דארפען זיך צושטעלן צו די קאנטראל-פערזאמלונגען אין לאקאל טארגאווא 18 די רעזערוויסטען, פון יאהר-גאנג 1904 (קאטעגאריעס A, C, D, און C אײנס, C צווײ) וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון דעם 2, 3, 5, 8, 9 און 11 קאמיסאריאט און זײערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט'ן אותיות.

C, D, E, F.

אין לאקאל אויף נײ-ציגעל-גאס 51 דארפען זיך צושטעלן די רעזערוויסטען פון יאהרגאנג 1904 פון 1 קאמיסאריאט און זײערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות.

A, B, C, D, E, F, G.

מארגען דעם 9. דארפען זיך צושטעלן צו די קאנטראל-פערזאמלונגען אין לאקאל נאווא-טארגאווא 18 די רעזערוויסטען פון יאהר-גאנג 1902 (קאטעגאריעס A, C, D, און C אײנס, C צווײ) וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון דעם 2, 3, 5, 8, 9, און 11 קאמיסאריאט און זײערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט אותיות.

G, H, Ch.

אין לאקאל אויף נײ-ציגעל-גאס 51 דארפען זיך צושטעלן די רעזערוויסטען פון יאהר-גאנג 1904 די וועלכע וואוינען אין שטח פון 13 קאמיסאריאט און זײערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות.

H, Ch, I, J, K, L, Ł.

רעגיסטראציע פון יארגאנג 1909

הײנט ד. 7 נאוועמבער פון 8 פריה ביז 3 נאכמ. דארפען זיך מעלדען פערזענליך צו דער רעגיסטראציע אין לאקאל פון מיליטערישען-פאליצײאישען ביורא אויף פיעטריקאווער 212 די יונגעלײט וואס זענען געבוירען אין יאהר 1909 און וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 8 קאמיסאריאט און וועמענס פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט:

N, O, P, R S, Sz.,

מארגען ד. 9 נאוועמבער דארפען זיך צושטעלען די יונגעלײט וואס זענען געבוירען אין יאהר 1909 און וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 8 קאמיסאריאט און וועמענס פאמיליען נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות.

T, U, W, Z, Ź.

סוחרים מיט 3. קאטעגאריע פאטענטען

וועלען קאנען פערקויפען לוקסוס-ארטיקלען

(§) מיר דערוויסען זיך, אז די לאדזשער פינאנץ-קאמער וועט אין די נאהענטסטע טעג אנהויבען ארויסגעבען ערלױבענישען אויפ'ן פערקויף פון בעסערע סחורות, ווי טײערע וואל, זײד א. א. וו. פאר אלע סוחרים, וואס בעזיצען פאטענטען 3. קאטעגאריע.

די פראנומעראנטען דארפען בעצײטענס אפגעבען בויטעס ווענען אזעלכע ערלױבענישען. די לוקסוס-ארטיקלען וועלען נישט טארען זײן מעהר ווי 5 פראצענט פון דער אלגעמײנער סחורה.

פאלקס-אוניווערסיטעט בײ דער ציוני. ארגאניזאציע

די ערשטע פארלעזונגען פון דער פאלקס-אוניווערזיטעט און איצטיגען ווינטער-סעמעסטער (ד"ר פרענקעל איבער יודישע געשיכטע און ד"ר וו. פאלק איבער אלטען און נײעם טעאטער) האבען זיך אויסגעצײכענט מיט א זעהר שטארקער פרעקווענץ.

די ווײטערדיגע פארלעזונגען זענען: מארגען שבת, 6 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) ד"ר פ. פרידמאן (אין העברעאיש) איבער יודען און ארבײטער, זונטאג, 8.30 אווענד רעפ. י. אונגער אויף ד.ט.: „ענגלאנד, אראבער און א"י מאנדאט", דינסטאג 12/11 — פראפ. ה. כהנא איבער יודישע פערציהונגס-קונסט.

אײנגאנג צו די פארלעזונגען איז פרײ.

אויסלענדישע מאנטערן צו די לאדזער טעלעפאנען

(§) צוליב דעם, וואס די טעלעפאן-אפאראטען אין לאדז ווערען קאליע זינט דער אויטאמאטיזירונג פון דער לאדזער טעלעפאן-צענטראלע, ווערען די טעג ארויסגעבראכט 8 שווײצארישע מאנטערען צו פארריכטען די דעפעקטען.

לעטשניצע
„זדראוויע"
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
נאוואמיעסקא 3 (ווסכאדניא 13) טעל. 137-76

אוראלאג נירען און בלאז-קראנק.	ד"ר פיקעלני	12.30—2 זונט. 2—2.30
נערווען-קראנק.	ד"ר ווײנבערג	1—2 זונטאג 1—2
קינדער-קראנק.	ד"ר א. סאלאווײציק ד"ר מאשלאנקא ד"ר פרעכנער	11.30—1, 3—5, ז. 12—2 1.30 — 2.30, ז. 10.30 — 2 5 — 6.30, ז. 9 — 10.30
אינערליכע קראנקהײטען	ד"ר ניבאנסקי ד"ר מאץ ד"ר לעווי ד"ר העגריק קאן	9.30 — 11.30, ז. 10 — 11 12—2, זונטאג 12—1 3—4.30, זונטאג 1—2 11—12, זונטאג 11—12
כירורג. קראנק.	ד"ר פערלים	12—1.30, 6—7.30 זונטאג 12—1.30
פרויען-קראנק.	ד"ר אראנסאן ד"ר אײגערוואַ	12—1, זונטאג 12—1 דינסטאג, 1.30—2.30 10.30—11.30 חוץ פרײטאג
נאז האלז און אויערן-קר.	ד"ר ראבינאוויטש	10.30—11.30 זונטאג 10.30—11.30
הויט, און געשלעכטס-קר.	ד"ר פאלק ד"ר זאנענבערג	3.30—4.30, זונט. 9—10 11—12. זונטאג 11—12
אויגען-קר.	ד"ר קראוש	3—4 זונט. 10.30—11.30
ערצטל. אנאליז.	ד"ר מ. קאצען	
רענטגענאלאג	ד"ר קײלסאן	3 — 7

וויזיטען אין שטאט. אלערלײ אנאליזען און אונטערזוכונג רענטגענאגראפיע, זעמטל. דורכשטראלונגען (קווארץ - לאמפען) פאקען שטעלען.
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אוו. זונטאג פון 8.30 פריה ביז 2 נאכמ.

אונאפהענגיגקײטס-יום-טוב וועט געפײערט ווערען ווי שטענדיג.

רעגירונגס-אמטען וועלען זײן טעטיג

(§) דאס אינערן-מיניסטעריום האט פעראדענט דער לאדזער וואיעוואדשאפט אז די הײ-יאהריגע פײערונגען צוליב'ן יאהרטאג פון פוילען'ס אונאפהענגיגקײט זאל דורכגעהן אזוי ווי אין די פריערדיגע יאהרען. די רעגירונגס-אמטען וועלען דעם 11 ד. י. זײן טעטיג נארמאל.

בעשטעטיגט דעם אורטײל פון די ווילנער פאבאר-אפערע

(§) דאס לאדזער מיליטער-געריכט האט, ווי בעוואוסט פער'משפט די שולדיגע אין דער ווילנער פאבאר-אפערע צו 5 און 3 יאהר שווערע תפיסה. די פעראורטײלטע האבען אפעלירט צום העכסטען טריבונאל. נעכטען האט דער טריבונאל בעטראכט דעם ענין און דער פסק-דין פון לאדזער געריכט איז בעשטעטיגט געווארען. בלויז דעם פאראנטשניק קיאן איז אראפגענומען געווארען 1 יאהר תפיסה.

טעאטער און קונסט

פון יודישען טעאטער

הײנט, פרײטאג אווענד ווערט געשפילט די בעוואוסטע אפערעטע פון יוזעף לאטײנער „אשה רעה".

מארגען, שבת 4 נאכמ. צו ביליגע פרײזען „הערצעלע מיוחס". מארגען שבת אווענד ווערט געשפילט די קאמישע פיעסע פון לאטײנער „די ווײבערישע מלוכה".

שטאטיש טעאטער

הײנט פרײטאג אווענד ווערט געשפילט „רוואלע". מארגען, שבת 4. נאכמ. ווערט געשפילט צו ביליגע פרײזען „מוירעלע אפרת". מארגען, שבת אווענד „ארטיסטען".

אין פארבערײטונגען דאס בעוואוסטע ווערק פון משעכאווען לוסטשפיל „דער בראווער סאלדאט שוויק".

קאמעראל-טעאטער

הײנט, פרײטאג אווענד ווערט געשפילט „ד"ר יוליא שאבא". שבת נ. מ. — „קארל און אננא".

טעאטער פאפולארני

הײנט, פרײטאג אווענד ווערט געשפילט צום ערשטען מאל די אפערע „זשורובקא".

געז. „יודישע בינע"

די געזעלשאפט „יודישע בינע" האט בעגײט איהר טעטיגקײט. אין קורצען קומט פאר די פײערליכע ערעפנונג פון

דער געזעלשאפט, אויף וועלכער די ארבײטער סטודיע וועט אויפפיהרען אורי צבי גרינבערג'ס „מעפיסטא".

טענצערין טאציאנא וויסאצקא אין פילהארמאניע

אין קומענדיגען זונטאג קומט פאר 12 א זייגער מיטאג א גרויסער טאנץ-פרעמיערע מיט'ן אנטייל פון דער וועלט בערימטע ווארשאווער טענצערין טאציאנא וויסאצקא.

גרויסער קאנצערט פון פילהארמאנישען ארקעסטער

קומענדיגען זונטאג, 3.15 נאכמ. קומט פאר אין פילהארמאניע דער ערשטער פילהארמאנישער קאנצערט. אין קאנצערט נעמט אנטייל די בערימטע מאלאנדפולע סאליסטין אומינסקא-יאוארסקא. דאס פילהארמאניע ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון דירינגענט בראנסלאוו שולץ וועט אויספיהרען דאס בערימטע ווערק „בייקא" פון מאניושקא, ווי אויך „דווארזשאק" פון דער נײער וועלט.

דײטשע פארשטעלונגען

דער דײטשער טעאטער - פעראײן „טהאליא" ארדענט איין אין מענער געזאנג פעראײן (פעטר. 243) צוויי פארשטעלונגען: שבת 8 אווענד — דער פארס „אונטער געשעפטס-אויפזיכט". זונטאג 4 נאכמ. „פרידעריקע".

אנ'אפ עכנונג מיט העק צווישען צוויי ברידער

צוליב א געשטערטער ליבע

(§) די פאנאטאוויע איז נעכטען ארויס געטראפען געווארען אויף דער שלאזינא 81, וואו עס זענען געפונען געווארען אין א טײך בלוט צוויי יונג עמענשען. בײ בײדע זענען די קעפ נעווען צושפאלטען מיט העק. ס'האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס זענען די ברודער יוזעף און סטאניסלאוו גאלאמבאוש. דער יונגער ברודער האט זיך געליבט אין א שכנ'טע. דעם עלטערן ברודער איז זנישט אנגענומען דער שידוך. נעכטען איז צוליב דעם געקומען צווישען זײ צו א מחלוקת, וואס האט דערפיהרט צו דער בלוטיגער אפרעכענונג מיט העק. באלוצי האט צונויפגעשטעלט א פראטאקאל.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לײטונג פון א. בעזמאן
פרײטאג, ד. 8-טען 9 אווענד די בעליבטע היסטארישע אפערעטע
אשה רעה
אין 5 אקטען פון י. לאטײנער ראל שלומית — סאניע ווײנבערג.
שבת 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרײזען
די שוין לאנג נישט נעשפילטע קאמישע פיעסע
הערצעלע מיוחס
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון: משה ריכטער.
שבת, ד. 9. זונטאג, ד. 10-טען 9 אווענד די זעהר קאמישע פיעסע מיט געזאנג און טענץ — 3 שעה לאכען אן אויפהער
די ווײבערישע מלוכה
אין 4 אקטען פון י. לאטײנער. שעהנע טענץ.
מאנטאג, ד. 11-טען ווערט נישט געשפילט
דינסטאג, ד. 22. 9 אווענד גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פון 1 ביז 2.50 צום ערשטען מאל אין דעם סעזאן
חאשע די יתומה
אין 4 אקטען פון יעקב גארדין
עס נעמט אנטײל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אײזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נײהויז, פאלאנסקי און ראקאוו. אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לײטונג—ל. זעלמאן.
בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

די הויכע װערטער — די שטילע טריט

פון ד"ר א. קאַרלניק

ס׳מאָניע פּאַלעסטינא, מײל צװײ.

ערשטער זאַץ: יזמאָרם, ליאַרם, יללת. דער אויפגעשריי פון װילדע אַראַבישע בעהמיעס, און דער אויסגעשריי פון געפּייניגטע קרבנות. װאַסער קלינגען, קוילען פּייפען, מאַשינען-געװעהר, סטאַקאַטאַ, טרוקענער, דריבנער טאָן.

און אינצט אַ סוף. געענדיגט דער נעיען-צגרייכענדער ערשטער זאַץ. מיר האַלטען ביים צװייטען.

פון אונז הענגט עס אָפּ, װי איהם צו שפּילען, װי איהם צו שרייבען, אָדער איהם פערשרייבען, אויב מען דאַרף.

און דער צװייטער זאַץ איז: אַראַזשאַ, אַפילו „מאַלטאַ אַראַזשאַ", רוהיג, שטיל, זעהר, זעהר רוהיג.

עס איז נישט קיין ספק, אַז די בלוט-פערגיסונגען אין ארץ-ישראל האָבען אָפּגעשלאָסען, פערענדיגט איין עפּאָכע אין דעם ציוניזם און אָנגעהויבען אַ נייע, אין דעם ציוניזם, װי ער האָט זיך פערקערפּערט נאָך דער באַלפור-דעקלאַראַציע.

אַנ׳עפּאָכע פון הויכע װערטער, פון נידעריגע װערטער און פון זעהר לאַנגזאַמע טריט. אַ צייט, װען מען האָט געהאַלטען אין איין מאַכען פּאָליטיק — פון אויבען ביז אונטען פּאָליטיק — און נישט נעמען דאָס איינציגע, װאָס מען דאַרף: בויען.

די אַלטע עזאָפּישע פאַבעל: „װי װייט איז דער װעג ביז אַהין און אַהין?" און דער ענטפער: „געה". פון דער גיכקייט פון דעם גאַנג הענגט אָפּ די װייטקייט פון דעם װעג.

איך האָב צו קיינעם נישט קיין טענות. אַ סך איז געזינדיגט געװאָרען „אויסערזאַלב די מויערען און אינעװעניג". אַלע זאַבען געשטערט. די בריטישע פּאָליטיקער, די אַראַבישע פּאָליטיקער און די יודישע פּאָליטיקער. פּאָליטיק אויף אַלע װעגען און שטעגען. און װאָס פאַר אַ פּאָליטיק?

אינטערװיו מיט דעם נעגוש פון אַביסיניען און דעם עמיר פון אַפגאַניסטאַן, מיט דעם פּרעזידענט פון ליבעריא און דעם הויפּט-שאַמאַנער פון די סאַמאָיעדען. סימפּאַטיעס פון דער גאַנצער װעלט. ציליגדער-װיזיטען, באַנקעטען, שעהנע מליצות אויף אַלע שפּראַכען. און דער עיקר אויף „קאָנגרעס-ענגליש". און חקירות און מליצות און הויך-פּאָליטיק מיט פערקנייטשטע שטערענס — אָבער טאַט, אָבער שטילע, רוהיגע אַרבייט? װאַסער אַרום און אַרום און נישטאָ מיט װאָס דעם דאָרשט צו לעשען.

אַן׳אַלטער חובב-ציון האָט מיר אַמאָל געזאָגט אין ארץ-ישראל: „װען מען װאָלט מיך געװען געפאָלגט, װאָלט מען די באַלפור-דעקלאַראַציע געװען אַרײנגעלייגט אין אַנ׳אייזערנער קאַסע, בעהאַלטען זי און קיינעם נישט אויסגעזאָגט דעם סוד. דערװייל װאָלט מען געקויפט ערד, בעזעצט יודען, בעפעסטיגט די פּאָזיציע, און ערשט פינף און צװאַנציג יאָהר שפּעטער זי אַרויסגענומען פון דער קאַסע און בעװיזען זי פאַר דער װעלט: אַט דאָ זענען מיר און דאָס איז אונזער רעכט".

עס איז זיכער אַ פּאַראַדאָקס, אָבער עס איז אין איהם מעהר אמת, װי אין דער פּאָליטיק פון „אָפענער דיפּלאָמאַטיע".

װאָס פאַר אַ װערט װאָלטען געהאַט אַלע גרויס- און קליין-מופטים, אַלע בריטישע אונטער-בעאַמטע, עפּיס אַ פּאָלוצמייסטער קוט-ראַוטש, אָדער אַזאַ נישט-מינקעט, װי דער אונגאַרישער משומד לוגאש, װאָס האָט זיך פערשטעלט פאַר דעם „ענגלענדער" ליוק און איז אַ קנעכטעל מיט די אויסװאָרפען פון די שוין נייעם קאָרומפּירטער פּאַלעסטינישער אַראַבער. װאָס פאַר אַ װערט, זאָג איך, װאָלטען אַט די קליינע נפשות געהאַט, װען עס װאָלט אין ארץ-ישראל געװען אַ גרויסער און שטאַרקער יודישער ישוב — גרויס אין צאָהל און אין מצב, שטאַרק אין מענשען און אין פערמעגען?

פלוגען אויף דער װאַנד — נישט מעהר. און זיי װאָלטען דרך-ארץ געהאַט, די מענשעלעך, פאַר יודען. מחמת װאָס קלענער, װאָס נידריגער אַ מענש, אַלץ מעהר רעספּעקט האָט ער פאַר מאַכט, פאַר פאַקטישען כח. און נאָרדוי איז געװען גערעכט. ער האָט פאָראויסגעזעהען, װאָס עס װעט קומען. ער, דער אייראָפּעער, דער װייטזעהענדער פּאָליטיקער; דער מענש פון ברייטע השגות, האָט פערשטאַנען, אַז מ׳מוז אין הערצאישע צייטען אָננעמען הערצאישע מיטלען, און ער האָט פערלאַנגט: „דאָמפּינג אין" — אַריינװאַרפען קיין ארץ-ישראל אַזױפיל יודען און אַזוי פיל געלד, װי מען קאָן. אַ האַלבען מיליאָן מענשען און אַפשר אַ האַלבען מיליאַרד דאָלאַר.

פאַרװאָס נישט? דאָס יודישע פאָלק קאָן נישט? פערמאָגט נישט? [illegible]

אונצט? מחמת אויגס פון די צװיי: אָדער דאָס יודישע פאָלק װיל און בעדאַרף פּאַלעסטינא — זענען אַלע קרבנות כדאי, אָדער עס איז בלויז אַ חלום פון אַ קליינער גרופּע, בלויז אַ מליצה פון אַ פאָלק, אַ פּסוק אָדער אַ „זאָגעכץ" פון סידור. װאָס-זשע איז דער רעש, און צו װאָס דער װעלט-אַנשטעל?

און גערעכט איז געװען בראַנדייס, װען ער האָט פערלאַנגט: ענטפּאָליטיזירונג פון דעם ציוניזם. דער פּאָליטישער קאַפּיטעל האָט זיך געשלאָסען, עס הויבט זיך אָן אַ נייער קאַפּיטעל: דער עקאָנאָמישער.

אַזוי האָט בראַנדייס געפאָדערט. און נישט נאָרדוי, נישט בראַנדייס האָבען דורכגעפיהרט זייער פּראָגראַם. מען האָט זיי נישט געלאָזט. אָדער זיי האָבען נישט געהאַט גענוג שטאַרק געװאָלט. אַזוי אָדער אַזוי — די פּאָליטיק איז געװען צו-הויך, די אַרבייט צו שטיל, מען האָט גערעדט גיך און געטאָן לאַנגזאַם.

שפּעטערע דורות װעלען ענטשיידען, װער איז פאַראַנטװאָרטליך: די פיהרער אָדער די געפיהרטע. און דער גזר-דין פון דער געשיכטע װעט זיכער זיין: ביידע. שולדיג זענען די פיהרער, װאָס זענען געװען צו-שװאַך, צו-קליין-װאוקסיג פאַר דער אַרבייט, װאָס זיי האָבען אויף זיך גענומען; און שולדיג איז דאָס פאָלק װאָס האָט נישט געקאָנט אַרויסגעבען פון זיך בעסערע, העכערע, שטאַרקערע פיהרער.

אָבער מיר האַלטען דערװייל נאָך נישט ביי דער געשיכטע. מיר שטעהען אין דעם קאַמף. מיר אַליין זענען די, װעגען װעמען די געשיכטע װעט מוזען משפּט'ן.

צעהן יאָהר פּאָליטיק. צעהן יאָהר טייכען פון װערטער. זשאַבאָטינסקי מיט זיין מוסאָלינישען „האַלאַלי". װייצמאַן מיט זיין בעל-הבית'ישען װויץ און זיין האַלב-און-האַלב-פּאָליטיק (תמיד „פיפטי פיפטי"), אַפילו אין דער אַגענטור, אַפילו אין די פערהאַנדלונגען מיט דעם קאָלאָניאַל-אַמט), און דאָס יודענטום מיט זיין „אוי-לי", ביז דאָס גאַנצע האָט זיך צונויפגעװאַקסען אין איין איינציגען קלאַנג-כאָר. אַרום דער „קלאָג-װאַנד" האָט עס זיך אָנגעהויבען. און די קלאָגערין און אָנקלאָגערין האַלט-אָן. און אַ כמאַרע ליגט אויף דער יודישער װעלט.

קאָן מען לעבען אין אַ כמאַרע? קאָן די ציוניסטישע אַרבייט אָנגעהן אַזוי װייטער? מען מוז זיין קלאָר מיט זיך אַליין. די פּאָליטיק, װי זי איז ביז אַהער געפיהרט געװאָרען, האָט זיך איבערגעלעבט, האָט פערלוירען איהר װערט. מען מוז זי ענדערן. נישט פּאָליטיק, נאָר עקאָנאָמיק; נישט פערהאַנדלען מיט דעם בעאַמטען אָדער אַנ׳אַנדערען, נאָר שאַפען אַזאַ לאַגע, װאו די רעגירונג זאָל זיך מוזען אַליין רעכענען מיט די ישוב אין ארץ-ישראל.

איין רוטענבערג-קאָנצעסיע איז מעהר װערט, װי טויזענדער מעמאָראַנדומס; איין ים-המלח-קאָנצעסיע האָט אַ גרעסערע בעדײַטונג װי אַלע ערקלערונגען פון דעם קאָלאָניאַל-אַמט און אַפילו פון מאַקדאָנאַלד׳ן אַליין. װערטער װערען פערגעסען, בעס װערט אָפּגעקוהלט, װערק בלייבען. אויף פּאָליטיק זענען די לעװאַנטינער גרויסע מומחים. דיזראַעלי האָט אין זיין „טאַנקרעד" אַזוי מייסטערהאַפט אויסגעמאָלט די טיפּען פון די לעװאַנטינער „פּאָליטיקער". װאָס זיצען טעג און נעכט אין די קאַפע-הייזער און קעהרען-איבער אימפּעריעס און קאָנספּירירען געגען דער גאַנצער װעלט.

און „אויף איין קאַרטאַר איינער און אַ האַלב". דער אַראַבישער פּאָליטישער קאַרסאַר איז בויגיגער און געניטער פון אונז. מיר װעלען די אַראַבער נישט בייקומען אין פּאָליטיק און דיפּלאָמאַטיע. און מיר װילען נאַרנישט „בײַקומען". עס איז נישט קיין „װעט-געלויף" פון ראַסען אין פּאַלעסטינא, װי אַנ׳אַראַבישער פּאָעט האָט זיך אויסגעדריקט. יעדעס פאָלק נישט פאַר אונז, נישט פון אונז [illegible]. מיר װילען שאַפען אין פּאַלעסטינא. מיר װילען װידער-בעשאַפען ארץ-ישראל. און שאַפען הייסט: אַרבייטען. און שאַפען מיינט: קאָנצענטרירען זיך אויף איין-און-איינציגען אָביעקט.

און דער אָביעקט איז: װירטשאַפט.

נישט רעדען, מעהר [illegible] — נישט דאָס איז דער עיקר, און נישט דאָס איז דער עיקר פון אונזער פּאָליטיק. [illegible] מעהר עקאָנאָמישע מעגליכקייטען, מעהר שפּיצען פון דער רעגירונג פאַר נייע קאָלאָניעס, נייע אינדוסטריען, [illegible] פון דעם װירטשאַפטליכען לעבען. רעװיזיע פון די שטייער-געזעצען, א. א. װ. דאָס איז די פאָדערונג, די איינציגע מעגליכע. די איינציג-פערשטענדליכע.

װער װעט זיך װאָגען אַנטקעגנצושטעללען? װער אין ענגלאַנד װעט האָבען דעם מוט צו זאָגען, אַז פּאַלעסטינע זאָל נישט עקאָנאָמיש אויפבלויען װערען — דערפאַר, װאָס עס פּאַסט נישט פאַר די [illegible], אויב עס פּאַסט זיי נישט?

װען מען קומט צו דער עפענטליכער מיינונג מיט רעאַלע און נאַציאָנעלע פאָדערונגען, װען מען געהט צום פעלקערבונד מיט קלאַרע װעגען פּאָליטישער אונטערדריקונג, דאַרף מען זיך װייניג צו. די װעלט איז געװאָהנט צו יודישע קלאָגען, און די אויערען זענען פערשטאָפּט. אָבער װען מען פערלאַנגט נישט מעהר, װי רעכט אויף לעבען און אַרבייט אויף ענטװיקלען אַ לאַנד, שאַפען אַ נייע צענטער פאַר מסחר, פאַר אינדוסטריע — דעמאָלט װעלען די טויבע אויערען אָפען. אין אַ צייט פון װירטשאַפט, מוז מען פיהרען אַ פּאָליטיק פון װירטשאַפט.

געװיס, עס מוז דערצו זיין אַ הנחה: דער אמת׳ער װילען פון דעם יודישען פאָלק. עס איז נישט גענוג צו פּראָטעסטירען, צו דעמאָנסטרירען, צו פאַסטען און צו װיינען. מיט צעטומלונגען און דעקלאַמען פאַר זיך אַליין װעט מען נישט העלפען די װאונדען פון ארץ-ישראל. און אויך נישט מעהר נקמה-ליכטער, און נישט מיט האַס צו אַראַבער.

יודען שװערען זיך נישט אומצוקעהרען קיין חברון? און װאָס איז דער ענטפער? יודען מוזען שװערען צו בעזעצען חברון, צו מאַכען פון חברון אַ צװייטען תל-אביב. יודען פון דער גאַנצער װעלט מוזען ערשט יעצט ערפיהלען זייער חוב. [illegible]

אַנדערע מעטאָדען — און אויך אַנדערע [illegible]. „דור דור ומנהיגיו", יעדער דור האָט זיינע פיהרער. די, װאָס האָבען געפיהרט ביז אַהער, און די, װאָס האָבען אָפּגעפירט ביז אַהער — [illegible] זיי האָבען אויס [illegible].

אַ נייע צייט מוז זיך אָנהויבען. אַ צייט פון רוהיגער, װירטשאַפטליכער, סאָציאַל-קאָנסטרוקטיװער אַרבייט.

אַ נייער זאַץ אין דער סימפאָניע „פּאַלעסטינא" און אָבער דאָס זאָל זיין די אויפשריפט: מאַלטאַ אַראַזשאַ! זעהר רוהיג און גענוג פּאָליטיק, מיינע הערען!

—0—

די מגילה פון יוד. גבורה און העלדענמוט

פון י. אײגער

8.
אַרום ירושלים

אַ פּאָר שעה נאָכמיטאָג האָבען זיך שוין אָנגעהויבען די ערשטע אַנגריפען כמעט אויף אַלע יודישע פאָרשטעטלאַך, װאָס רינגלען אַרום ירושלים פון צפון- און מערב-זייט (און מזרח-דרום ליגט די אַלטע שטאָדט); טעלװייז אַלס נקמה פאַר די מפּלות װאָס די אָנפאַלער האָבען געלאָפּט אין שטאָדט, איבערהויפּט אָבער צוליב רויבערישע צװעקען. צו די געשלאָגענע אַראַבער, װאָס זענען געלאָפען פון שטאָדט, זענען צוגעקומען נייע כראַפטען פון די בעדואינער-שבטים װאָס װאַנדערען אין דרום; זיי האָבען דערהערט פון די אומרוהען, און אַלס און אַלס געניטע רויבער זענען זיי געקומען געניסען פון דער שמחה. די באַנדעס האָבען דאָ אָבער אויך געהאַט אַ ענטוישונג, זיי האָבען בעקומען גרויסע פערלוסטען און קליינע רוחים.

און עק מערב-דרום שטייט די שענסטע פאָרשטעטעל פון ירושלים תלפּיות געטונקט אין בלומען און גערטלעך, און פון בײדע זייטען ליגען קבוצה-װירטשאַפטען אויפ׳ן באָדען פון נאַציאָנאַל-פאָנד. ס׳האָט זיך אָנגעהויבען אַ שיסעריי צװישען אַ מחנה װילדע אַראַבער און דעם שומר פון דער אַרבייטערינס-װירטשאַפט װעלכער האָט ענדליך געמוזט אָפּטרעטען, און די אָנפאַלער האָבען צערויבט די עופות און די שטיינען. די בנינים און דעם גרויסען גאָרטען האָבען זיי נישט געשעדיגט, און די אַרבייטערינס האָבען נישט אויפגעהערט, זאָגאַר אין די שװערסטע צייט פון די אונרוהען, צו בעװעסערען די גרונס. אַביסעל שפּעטער האָט מען אָנגעהויבען אַנגריפען די װירטשאַפט פון אַרבייטס-לעגיאָן (גדוד-עבודה), אויף דער צװייטער זייט תלפּיות. אַ פּאָר טעג פאַר די געשעהענישען האָבען דאָ עטליכע מאָל בעזוכט אַלס געסט צװיי אַראַבישע פּאָליציאַנטען, װאָס האָבען געפאָרשט די געגענד. מ׳האָט זיי פריינדליך אויפגענומען, זיי מכבד געװען, און אין אַזעלכע פריינדליכע געשפּרעכען האָבען זיך אויסגערעדט, אַז ארץ-ישראל געפינט זיך ערב ערנסטע געשעהענישען, איבעררעדעט װאָס די רעגירונג איז צופיל פּאַסיװ, און זיי האָבען געװאָרנט די בחורים פון גדוד אַז פאַר זיי קען זיין אַ סכנה צו װאוינען אַזוי אייזאם און װייט פון דער שטאָדט. די חברים זענען אָבער נישט נתפּעל געװאָרען, און אַז די צרה איז געקומען האָבען זיי פערטיידיגט די װירטשאַפט מיט געװעהר אין האַנט ביז צו דער לעצטער מעגליכקייט, און איינער פון זיי איז טאַקע געפאַלען. שפּעט ביי נאַכט האָט אָנגעהויבען פעהלען קוילען (דער מאַנגעל אין געװעהר און שיס-מאַטעריאַל, װאָס זענען פערבאָטען פון דער רעגירונג, האָט אונז געבראַכט אַ גרויסען שאָדען אין פיל ערטער), און די קבוצה איז געװען געצװאונגען אָפּצוטרעטען קיין תלפּיות. אַז די אָנפאַלער האָבען מעהר נישט בעגעגנט קיין װידערשטאַנד, האָבען זיי צערויבט די װירטשאַפט, פערברענט די הילצערנע בנינים און צעריסען דאָס שטיינערנע הויז. אויך דער װייגאָרטען און די פרוכטבוימער זענען שטאַרק געשעדיגט געװאָרען. און דאַן האָט זיך פאַר די באַנדיטען געעפנט אַ פרייער װעג צו תלפּיות, װאו די שיסעריי האָט זיך פילפאַך פערשטאַרקט.

זייט ס׳איז געװאָרען פינסטער האָבען זיך פערקליבען אַרום שענעם און רחביה פאָרשטעטעל הונדערטער פעלאַכען און אומצאָליגע מענגעס בעדואינער, צעשויבערטע בעדואינער, אָנגעגאַרט מיט פיל גאַרטלען קוילען, און בעשאָסען די שכונה מיט אַ געדיכטען רעגען-פייער.

ס׳איז געװען אומגעגליך איבערצוגעהען פון הויז צו הויז, און די דרייסטע זעלבסטשוץ האָט זיך פערפעסטיגט אין געװיסע פונקטען און אָפּגעשאָסען דעם אומגעזעהענעם שונא, װאָס האָט זיך פערבאָרגען אין גריבער און חורבות-פעלדזען. ס׳זענען פלומר׳שט צו הילף געקומען אייניגע ענגלישע פּאָליציאַנטען און אַ געפּאַנצערטער אויטאָ פלעגט צייטענװייז זיך װייזען און אַ „צימבעל" טון, נישט ענדערנדיג די שװערע לאַגע. פאַרדעסטװעגען האָט די יודישע שוץ זיך געהאַלטען דרייסיג שעה, ביז די אָהנמעכטיגע רעגירונג האָט געפאָדערט, אַז די איינװאוינער זאָלען פערלאָזען דאָס פּלאַץ, זי האָט אויף זיך גענומען צו היטען דאָס האָב און גוטס. באַלד איז אָבער אַרײַן די װילדע האָרדע און צערויבט און פאַרבראַכטען 18 הייזער. דערביי זענען פערניכטעט געװאָרען פּריװאַטע ביבליאָטעקען און אַ טייל האַנדשריפטען פון די בעקאַנטע שרייבער עגנון און פּראָפעסאָר קלויזנער.

בעסער איז געװען דער גורל פון „מקור חיים", אַנ׳אָרטאָדאָקסיש פאָרשטעטעל אויפ׳ן באָדען פון נאַציאָנאַל-פאָנד, װאָס ליגט מעהר צו מערב-זייט. מעהר װי אַ מעת-לעת האָט זיך עס געהאַלטען אונטער׳ן האָגעל פון קוילען. אויפ׳ן פלאַטשיגען דאַך פון שוהל, דער העכסטער בנין אין דער שכונה, האָט מען אויסגעלייגט זעק ערד, און צװעלף חלוצים האָבען זיך הינטער זיי פערבאָרגען און נישט מיד געװאָרען צו קלאַפּען מיט זייערע רעװאָלװערלעך. פרומע יודען האָבען פון װייטען מתפלל געװען, אַז דער מקום קדוש זאָל מגין זיין. צו הילף זענען דאָ געקומען אַ צעהנדליג תלמידים פון אָקספאָרדער טעאָלאָגישען קאָלעדזש, װאָס האָבען געהאַט אמת׳ע ביקסען און געקעמפט נישט װעניגער העלדיש פון אונזערע זעלבסטשוץ (צופעליג האָבען בעזוכט ירושלים בעת די אונרוהען אַ גרופּע אָקספאָרדער סטודענטען; די רעגירונג האָט זיי מאָביליזירט גלייך מיט אַלע ענגלענדער, און זיי האָבען אויסגעקויפט אין מאַנדאַטען-לאַנד די ענגלישע עהרע...) ענדליך האָט די רעגירונג געהייסען פערלאָזען די שכונה און האָט גענומען אויף זיך די שמירה פון די הייזער און פערמעגען. אייניגע הייזער זענען דאָך צעראַבט געװאָרען, און איין שטוב פערברענט. געליטען האָט אויך די נאָהנטע שטיין-פאַבריק „סלע", װאָס איז געװען בעזאָרגט מיט אַלערליי מאַשינען און האָט אויסגעאַרבייט אַ שעהן מאַטעריאַל צו בנינים. די אָנפאַלער, הגם זיי זענען געגאַנגען אין שטערע רייהען, האָבען דאָך געהאַט בעדייטענדע פערלוסטען. זייערע אָנפיהרער, צװיי זיהן פון שייך אין נאָהנטען דאָרף בית צפפא, זענען געפאַלען טויט.

אויף אַ װאונדערליכען אופן, װאָס קלינגט װי אַ לעגענדע, זענען אין דער דאָזיגער געגענד ניצול געװאָרען פון טויט פיר יודישע אַרבייטער, װאָס האָבען געאַרבייט אין דער שטיין-ברעכערייען פון דער רעגירונג ביי בית-לחם. מחנות בייװאַפענטע בעדואינער זענען זיי בעפאַלען פרייטאָג ביי דער אַרבייט, און זיי האָבען זיך געװאָלט בעהאַלטען אין אַ נאָהענטען איטאַליענישען קלויסטער — נאָר די „שװעסטער" האָט מורא געהאַט זיי אויפצונעמען. דאַן האָבען זיי זיך פערשלאָסען אין אַ דינאַמיט-מאַגאַזין, גרייט אויך איבערצורייסען אין אַ פאַל פון נויט. זייערע קריסטליכע חברים אין דער אַרבייט האָבען זיי געװאָלט אַרויסגעבען די מערדער; נאָר די מוסולמענישע אַרבייטער האָבען זיך פאַר זיי אײַנגעשטעלט. מ׳האָט זיי איבערגעטאָן אין אַראַבישע קליידער, און אַװעקגעפיהרט אין דאָרף צור-בחר. באַלד האָבען זיך אָבער די בעדואינער דערװוּסט פון דער מעשה, און זענען געװען גרייט אָנצופאַלען אויפ׳ן דאָרף. די איינװאוינער האָבען זיך דערשראָקען, און געװאָלט אַרויסגעבען די פּליטים, לינגע דער מערדער-באַנדע צוזאַמען מיט אַ מתנה. דאַן איז דער בעל-הבית פון הויז, װאו די פיר יודען האָבען זיך בעהאַלטען, געפאַלען אויף אַ קלוגע המצאה. ער האָט אַריינגעװאָרפען אין זייער בעהעלטעניש אַ „פיתא" (קוילעטש), און געװיזען די עלטסטע פון דאָרף, אַז זיי עסען ביי איהם אַלס געסט, און לױט'ן אַראַבישען מנהג, האָבען דעמאָלט אַלע איינװאוינער געמוזט פערטיידיגען די „אורחים"; די פליכטלינגע האָבען אַזוי פערבראַכט די נאַכט צװישען לעבען און טויט. אויף מאָרגען האָט מען זיי בעהאַלטען אין אַנ׳אַנדער הויז, װאו די בני-בית האָבען זיי זעהר פריינדליך בעהאַנדעלט. ערשט אין דריי טעג אַרום, מאָנטאָג פריה, איז מעגליך געװען אָפּצופיהרען זיי אין אַראַבישע קליידער צום ענגלישען מיליטער-פּאָסטען אין תלפּיות. דער דאָזיגער פאַל, װי פיל, נאָר פיל אַנדערע עהנליכע פעלען פון דער טרויעריגער ארץ-ישראל-כראָניק בעװייזט, אַז אין גרונד איז ביים מוסולמענישען אַראַבער נישטאָ קיין שנאה צו יודען. ער איז נאָך זעהר פינסטער, די מאָראַלישע און עטישע יסודות זענען ביי איהם שװאַך און ער קאָן נישט בעשטעהען קיין נסיון, װען מ׳העצט איהם אויף רציחה און גזלה. אָבער גאַנץ װאהרשיינליך, אַז ער װאָלט מעהר גערן אָנגעפאַלען אויף קריסטען אײדער אויף יודען, װען מ׳זאָל איהם נאָר לאָזען...

אין אַ גרויס געפאַהר זענען געשטאַנען דאָס צפון׳דיגע פאָרשטעטעל „גבעת שאול" און דאָס גראַנדיעזע אָרטאָדאָקסישע „יתומים-הויז" פון דיסקין. נעבען זיי ליגט דאָס גרויסע אַראַבישע דאָרף „ליפתא", װאָס האָט גענומען דעם גרעסטען אָנטייל אין די אָנפאַלען, און געגעבען דערנאָך, ביי דער אויספאָרשונג, די גרעסטע צאָהל אַרעסטירטע. פרייטאָג צו נאַכט, זענען די ליפתא׳ער אָנגעפאַלען אויף די קינדער פון „יתומים-הויז". [illegible] און געשריגען האָבען אָנגעפילט די נאַכט-לופט פון צושראָקענעם ירושלים. באַלד איז געקומען די זעלבסטשוץ אין אויטאָמאָבילען, און די אָנפאַלער זענען זיך צולאָפען. אַנ׳ענגלישער בעאַמטער, װאָס איז אַרײַן אין אַנשטאַלט, האָט זיך געװאונדערט, װאָס די עלטערע קינדער קאָנען נישט שיסען — בעת אַזעלכע [illegible] אין ענגלאַנד שעהמען זיך נישט מיט דער „מלאכה"... „גבעת שאול" האָט אויך געהאַט פיל צו קעמפען מיט די ליפתא׳ער, און דאָ איז שװער פערװאונדעט געװאָרען אַנ׳אָקספאָרדער סטודענט, װעלכער איז נאָכדעם געלעגען, ביז ער איז געזונד געװאָרען, אין „הדסה"-שפּיטאָל.

דער געפעהרליכסטער פונקט פון אַלע איז געװען דאָס פאָרשטעטעל „סנהדריה" אויפ׳ן װייטען צפון, הינטער דעם קװאַרטאַל פון בוכאַרער יודען, װייל די פעלדער פון׳ם דאָרף ליפתא גרענעצען מיט אַט דער װייטער שכונה און דערבער זענען זיי די אַראַבער עטליכע מאָל איבערגעפאַלען און האָבען זיך דאָרט געשלאָגען כמעט דריי מעת לעת, ביז דאָס ענגלישע מיליטער פון מצרים האָט אָנגעהויבען אַרבייטען. אונזערע בחורים זענען דאָ געלעגען טאָג און נאַכט [illegible] ערד, [illegible] יודישע שומרים און אונזערע אַראַבישע מיליציאַנטען. די אַראַבער האָבען אַטאַקירט און אַטאַקירט אונזערע פּאָזיציעס — און האָבען דערפאַר בעצאָהלט מיט מענשליכע לעבענס. צװישען די פערװונדעטע האָט זיך די געפונען אַ מוידעל, װעלכע איז נאָכדעם מפורסם געװאָרען: איינמאָל ביינאַכט האָט אויסגעפעהלט קוילען, און זי אַװעק, נישט קוקענדיג אויף דער גרויסער געפאַהר — און האָט געבראַכט דאָס טייערע „אַרטיקעל"...

• • •

דער „חלוץ" איז אין די שװערע טעג פון ירושלים געװאָרען דער סימבאָל פון גבורה און העלדענמוט. די רעגירונג האָט אין גאַנצען לאַנד געהאַט 143 ענגלישע סאָלדאַטען און הונדערטער אונזיכערע אַראַבישע „מיליציאָנטען", און ירושלים איז געװען כמעט, װי גאַנץ שוצלאָז. װי װאָלט מען מיר אַלזא אויסגעזעהען, װען אונזער זעלבסטשוץ װאָלט זיך די ערשטע דריי טעג פון רעגירונגס-לאָזיגקייט נישט איינגעשטעלט פאַר אונזער עהרע און לעבען? דערום עהרען און ליבען איצט דעם חלוץ זאָגאַר אונזערע פאַנאַטישע יודען, װאָס פיהרען מיט איהם אין רוהיגע צייטען אַ רעליגיעזע בוכהאַלטעריע.

אַ פרומער זקן האָט זיך אַרײַנגעכאַפּט אין „הדסה"-שפּיטאָל און געזוכט שװאַכע חלוצים אין די בעטען: ער מוז זיי בענשען מיט אַ רפואה שלמה. גליקלעכערװײַזע האָט ער דאָרט קיינעם נישט געפינען, װײַל, װי שטענדיג, האָבען מעהר געליטען [illegible] װי די, װאָס האָבען זיך [illegible] און דער פערטיידיגונג...

—0—

איבערדרוק פערבאָטען

ראַקעטען

אַ זאַמלונג קאַלאַמבורען

פון אַמיק (לאָדז)

דער מענש, װאָס האָט נישט ליב מאריך צו זיין, האָט אויך ליב — אריכת-ימים..

*

דער מענש, װאָס בילדעט זיך אײַן, אַז ער װייסט אַליץ, איז דער אמת׳ער — אומװיסענדער...

*

פרויען האַלטען נישט אַזוי פון קלוגע װערטער, װי פונ׳ם לעצטען װאָרט פון — דער מאָדע...

*

קיין שום זאַך קומט די מענשען נישט אַזוי לייכט אָן זיך אויסצולערנען, װי דאָס מאַכען — חובות...

*

דער מענש, װאָס װיל זיין מעהר, װי ער איז, װערט אַפילו נישט דאָס, װאָס ער װאָלט — געקאָנט זיין...

*

װען ס׳איז אונ׳ם האַנדעל „שלעכט-רינג", װערט גראָד דער סקאַרב — װאַפּערינג...

*

קיין שום ספּאָרטסמאַן קאָן נישט אַזוי לאַנג לויפען אָהן אַ פּויזע, װי אַ — זייגער...

*

ס׳איז אַ סך בעסער צו האָבען זיסע האָפנונגען, אײדער ביטערע — איבערלעבונגען...

*

דער געפעהרליכסטער ביס איז פאַר אַ מענשען, װען ער בעקומט — געװיסענס-ביסען...

*

דעם גביר קומט אָפטמאָל אָן אַ סך לייכטער זיך צו קויפען אַ טייערען בריליאַנטען-רינג, װי דעם אָרימאַן אַ בולקען חלה—רינג...

*

ס׳רוב האָבען די פרויען נישט דאָס, װאָס זיי װילען, װייל תמיד װילען זיי דאָס, װאָס זיי קאָנען נישט האָבען...

—0—

לאדזער טאגעבלאט
ד"ר רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוונט.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט
אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: רעדאקציע 10057. אדמיניסטראציע 10047.

די פאליטיק פון דער וואך

דער רעכטער קאבינעט אין פראנקרייך און דער נצחון פון דער רעאקציע אין דייטשלאנד!—דער גרויסער בירגער-קריג אין קליינעם עסטרייך. — פרימע דע ריוועראַ האט שוין חרטה...—דער ערפאלג פון דער לייבאר-פארטיי אין ענגלאנד.

די האפנונגען פון די פראנצויזישע רא-דיקאלען צו בילדען א קאאליציע-קאבי-נעט צוזאמען מיט די פראנצויזישע סא-ציאליסטען, האבען זיך אויסגעלאזט מיט נארנישט. אין פראנקרייך הערשט שוין איצט א קאבינעט, וואס איז פיל רעכטער פון די פריהערדיגע. בראש פון דעם נייעם קאבינעט שטעהט אנדרע טארדיע, א בעוואוסטער פראנצויזישער שאוויניסט פון'ם הדר, וואס געהער צו דער רעאקציאנערער פאשיסטישער „אק-סיאן פראנסעז". אין אזוי ווי די אויסערן-פאליטיק פון פראנקרייך, וועט מסתמא געהן אויף דערזעלבער ליניע, וואס ביז איצט, ווייל דער פיהרער פון דער אוי-סערן-פאליטיק, איז ווייטער געבליבען בריאן, בלייבט נאר איבער צו ערווארטען אז דער נייער קאבינעט וועט זיך זעהר פיל בעשעפטיגען מיט דער אינערליכער פאליטיק, וועלכע מ'וועט קאנען פיהרען אינ'ם גייסט פון די האלב-פאשיסטישע רעכטע רעפובליקאנער. די סאציאליס-טישע דאקטרינע פון די פראנצויזישע סאציאליסטישען אני מאמין, האט גערן וואלט ארויסגעהן פון זייער שטרענג סאציאליסטישען אני מאמין, האט גערן ווילינג איבערגעגעבען די מאכט אין די הענד פון דער פראנצויזישער רעאק-ציע, וועלכע וועט איצט וועלען האבען דעם חשק אדורכצופיהרען איהרע פא-שיסטישע עקספערימענטען.

ווען מען זאל נעמען אין בעטראכט דעם פאקט, וואס אין דייטשלאנד איז איצט דורכגעגאנגען הוגענבערג'ס פרא-יעקט וועגען פלעביסציט בנוגע דעם יאנג פלאן, וואס גיט א בעוויז, אז די דייט-שע רעאקציע האט אויך נאך נישט געזאגט איהר לעצט ווארט, און אז זי האט גאר א מעגליכקייט צו גרופירען ארום זיך מיליאנען שטימען, מוז מען קומען צו דער טרויעריגע אויספיהרונגען וועגען דער דעמאקראטיע אין דער נאהענטער צוקונפט.

די פארלאמענטארישע קרענק אין אייראפא איז שוין איצט אזוי ארויס אין דער לאנגער באנק, אז מען דארף האבען באמת גענויע קונסטלער דאקטוי-רים, וואס זאלען ראטעווען פארלאמענטא-ריזם קענען אויסהיילען. דער בראנישער קאמער פון'ם פארלאמענט איז שוין אזוי ארויס אין די ביינער פון די ארגא-ניזמען פון פוילען, עסטרייך, שוין אפ-געערדט פון יוגא-סלאוויען און שפאניען, וואס זענען בפירוש פאשיסטישע מלוכות אז אין איצטיגען מאמענט, קאן מען שוין נישט זאגען, צו וואס פאר א מרגנה די דאזיגע קראנקהייט וועט נאך קומען די לאגע אין פוילען איז פאר אלעמען קלאר, אדער בעסער געזאגט, נישט קלאר אין די נאהענטסטע פאר וואכען וועלען ברענגען די ענטשיידונג.

אין עסטרייך געהט שוין זייט א לאנגע צייט אן דער קאמף געגען פארלאמענ-טאריזם. די עסטרייכישע פאשיסטען, וועלכע גרופירען זיך אין די בעוואפענטע אפטיילונגען פון די היימווער מחנות ווע-רען פון טאג צו טאג חוצפה'דיגער. זייער חוצפה דערגרייכט שוין אזוי ווייט, אז אפילו די איצטיגע רעכטע רעגירונג פון ווינער פאליציי-פרעזידענט שאבער האלט זיך שוין ביים אפגעבען אין דעמיסיע צוליב די צו ראדיקאלע פאשיסטישע פאדערונגען פון דער היים-ווער. דער בור-גער-קריג, וואס הענגט, ווי א שווארצע כמארע זייט א לענגערע צייט איבער דער לופט פון עסטרייך, וועט שוין, ווייזט אויס נישט קענען אויסגעמיטען ווערען און די ענטשיידונג וועט קומען דורך א בעוואפענטען ארויסטריט פון ביידע צדדים. אין איצטיגען מאמענט, קאן מען נאך נישט וויסען, ווער עס וועט אין אזא פאל ארויס דער זיגער. די היימוועהר-לייט ווערען אבער געשטיצט פון אלע זייטען. דאס גאנצע עסטרייכי-שע בירגערטום איז אויף זייער זייט און א חוץ דעם, האבען זיי אויך די סימפא-טיעס פון דער דייטשער רעאקציע, וועל-כע וועט זיי אין מאמענט פון קאמף שטיצען מיט אלעם, וואס זי וועט נאר קענען. די עסטרייכישע סאציאליסטען האבען אויך זיכערע סימפאטיעס אין אויסלאנד. אבער די אויסלענדישע סא-ציאליסטען און פארטנערשיפט דעמא-קראטישע עלעמענטען, קאנען זיי נאר צושיקען סימפאטיע-אויסדרוקען און גליק-ווינשונגען. מעהר נישט. ווייל די היימישע דאגות דערלאזען נישט צו מעהר. עס פעהלען נישט קיין היימישע צרות...

די לופט איז דאכט זיך איצט אזוי אנגעזאפט מיט רעאקציע, אז אפילו פרימע דע ריוועראַ, וועלכער איז מיט א צייט צוריק שוין נישט געווארען א בעל-תשובה און צוגעזאגט דעם שפאנישען פאלק צוריק איינצופיהרען א פרייהייט-ליכע קאנסטיטוציע, און פערלאזען די פאשיסטישע דרכים, האט איצט חרטה געקריגען און ער וויל ווייטער געוועלטי-גען ביד רמה ובזרוע נטויה, וואס איז טייטש מיט דער בייטש, מיט דער ביקס. מיט תפיסות און מיט תליות.

אט אזוי זעהט איצט אויס די אינער-ליכע פאליטישע לאגע אין א רייה לענ-דער פון אייראפא. דער איינציגער טרייסט פאר די דעמאקראטישע און פרייהייטליכע עלעמענטען איז נאר גע-בליבען דאס אלטע פארלאמענטארישע ענגלאנד. מאקדאנאלד'ס רעגירונג זיצט גאנץ פעסט אין ענגלאנד און פרעגט נישט נאך די אלע אונטער-פיסלעך, וואס עס שטעלען איהר אונטער די קאנ-סערוואטיסטען. מאקדאנאלד'ס רעגירונג שפילט גלאט צו די הצלחה אויך. דער גרויסער קראך אויף דער ניו-יארקער בערזע, האט איהר אויך געטון א שטי-קעל טובה. די ענגלישע קאפיטאלען, וואס זענען געוועזן לאקיר טאן די אמע-ריקאנער בערזע זענען אויס מורא פאר'ן קראך ארויסגעצויגען געווארען פון דארט און דער פרישער געלד-שטראם אין איי-גענעם לאנד, וועט אין א געוויסע מאס צו העלפען צו פערענטפערן די גרויסע פלאג פון ארבייטסלאזיגקייט, דעם איי-גענעם אבן נגף פון דער לייבאר-רעגי-רונג.

פיהלענדיג זיך שטארק ביים רודער, האט דערווייל מאקדאנאלד'ס רעגירונג זיך גענומען צו פערווירקליכען איהרע אויפגאבען, וואס זי האט זיך געשטעלט פון תחילת אן, און די וואך האבען מיר צו פערצייכענען די דערנעהנטערונג פון ענגלאנד מיט די סאוויעטען.

ב. ז-וו.

יודישע נייעס.

פראיעקט צו שאפען א „יודא-איסטישען אינסטיטוט" אין פראג.

פראג, (יט"א)

ווי דער פארשטעהער פון דער יודי-שער טעלעגראפען-אגענטור ווערט גע-וואויער, פלאנט דאס בילדונגס-מיניס-טעריום אין פראג צו שאפען אין קור-צען א יודאיסטישען אינסטיטוט. דער אינסטיטוט ווערט ארגאניזירט ווערען לויט'ן מוסטער פון סלאווישען אינסטי-טוט אין פראג, ער וועט פיהרען יודי-איסטישע פארשונגען און בעזיצען צו זיין פערפיהגונג די יודאיסטישע ביבליא-טעק פון פראגער אוניווערזיטעט און פון דער יודישער קהלה.

ווער איז דער צווייטער יודי-שער דעפוטאט אין טשעכא-סלאוואקישען פארלאמענט

פראג, (יט"א)

דער צווייטער יודישער דעפוטאט, וואס איז א חוץ ד"ר זינגער'ן, אויסגעוועהלט געווארען אין טשעכאסלאוואקישען פאר-לאמענט, איז ד"ר יוליוס רייש. ד"ר רייש איז געבוירען אין יאהר 1880 אין א קליין שטעטעל ביי טירנוי און האט גע-ענדיגט דעם יורידישען פאקולטעט אין בודאפעסט. זייט 25 יאהר לעבט ד"ר רייש אין בראטיסלאווא, וואו ער פער-נעמט זיך מיט אדוואקאטור און געהערט צו די פיהרענדע מיטגלידער פון „פאלקס פערבאנד פון די יודען אין סלאוואקיי".

די טעלעפאן-נומערן פון „לאדזער טאגעבלאט"

זענען איצט

10057, 10047

די רעפארם פון אומזאץ-שטייער

די דריי פונקטען פון דער שטייער-רעפארם. — דער פראיעקט איז א גוטער, אבער די טאקטיק פון דער פינאנץ-קאמער און פון די אינפארמאציע-ביוראס, וועט איהם מאכען צו נישט. — דער „אויסגלייך-שטייער" און די כינעזישע צאל-מויער. — די האנדעלס-קאמערן דארפען שטעהן אויף דער וואך.

פון ד"ר ב. זיידע.

ענדליך האט די רעגירונג געמאכט דעם ערשטען שריט צו דער לאנג-ערווארטעטער און נויטווענדיגער שטייער-רע-פארם. ווי מיר האבען שוין מיט א פאר טאג צוריק געמעלדעט, איז דער דאזיגער פראיעקט שוין איבערגעשיקט געווארען צו די האנדעלס-קאמערן, וועלכע וועלען האבען די אויפגאבע ארויסצוזאגען זייער מיינונג וועגען דעם. די נאוועלע צום פראיעקט בעשטעהט פון די פונקטען:

1) דער אומזאץ-שטייער פאר'ן הורט-האנדעל ווערט פערקלענערט ביז צו א האלבען פראצענט.

2) דער שטייער פון אנדערע אומזא-צען ווערט פערקלענערט ביז 1 פראצענט

3) דער שטייער פון באנק-אפערא-ציעס ווערט פערקלענערט פון די 5 פרא-צענט פון דער פראווינץ-סומע אויף 1 פראצענט.

4) עס וועט איינגעפיהרט ווערען א נייער שטייער פון 6 פראצ. פון ווערט פאר די סחורות, וואס ווערען אימפאר-טירט פון אויסלאנד. דער ווערט פון די סחורות וועט אפגעשאצט ווערען פון דער רעגירונג. בלי ספק קאן מען מיט צו-פרידענהייט בעגריסען דעם פאקט, וואס די רעגירונג האט זיך ענדליך גענומען צו רעפארמירען דעם פערעלטערטען און שעדליכען סיסטעם פון'ם אומזאץ-שטייער. אבער דאך רופט ארויס דער דאזיגער פראיעקט געוויסע ספקות און בעווארעניש'ען. א גענויערע קריטיק וועט מען ערשט קענען געבען אין דער צייט ווען דער דאזיגער פראיעקט וועט זיך געפינען אויפ'ן סדר היום, און איצטי-גען מאמענט וועלען מיר זיך נאר בע-גנוגענען מיט קליינע בעמערקונגען.

דער פערקלענערטער אומזאץ-שטייער פאר'ן הורט-האנדעל וועט נישט צופיל פערלייכטערן דעם שטייער-דרוק פון'ם האנדעל צוליב דעם, ווייל שוין איצט געניסען א גאנץ קליינע צאהל אונטער-נעמונגען פון דער איצטיגער סטאווקע פון 1 פראצ. ווייל ביי דעם מינדסטען פעהלער אין די האנדעלס-ביכער, ווערען זיי נע'פסל'ט דורך דער פינאנץ-קאמער און מען טראקטירט זיי אזוי ווי זיי וואל-טען בכלל נישט געפיהרט קיין האנ-דעלס-ביכער. אלס פועל יוצא דערפון געניסען נאך איצט 5 פראצ. האנדעלס-אונטערנעמונגען פון דער הנחה פאר געשעפטען, וואס פיהרען ביכער. א חוץ דעם פיהרען די פינאנץ-אינפארמאציע-ביורא'ס אזא טאקטיק, אז ביי זעהר פיל סוחרים שלאגט אפ דער חשק צו פיהרען האנדעלס-ביכער. אויב מען איז ווירקליך אויסען מיט'ן פערקלענערן די אומזאץ-שטייערן ביז צו א האלבע פראצענט, דארף מען פונאנדערשיקען אנווייזונגען צו די פינאנץ-קאמערן, אז ביים בע-טראכטען די האנדעלס-ביכער, זאל מען נאר זעהן צי זיי ווערען ערליך געפיהרט, און זיך נישט אנכאפען אין עפעס זיי-טיגע פעהלער און חסרונות.

די טאקטיק פון די אינפארמאציע-ביוראס דארף אויך זיין אזוי, אז עס זאל אריינגעבען א חשק דעם סוחר צו פיה-רען האנדעלס-ביכער, און נישט פער-קעהרט, ווי עס איז געווען, ליידער, ביז איצט.

דער פראיעקט פון אומזאץ-שטייער, וואס וועט גענומען ווערען פון אויסלענ-דישע סחורות, שטעהט, ווארשיינליך, אונטער'ן איינפלוס פון דער אינדוס-טריע, וועלכע וויל נאך פעסטער מאכען די כינעזישע מויער פון צאל, וואס רינ-געלט ארום דאס לאנד. דער ארגומענט אז דערמיט וועט אויסגעגליכען ווערען די בעשטייערונג פון אינלענדישע און אויס-לענדישע סחורות, איז ווייט נישט קיין ריכטיגער, ווייל די דאזיגע אויפגאבע האט דאך שוין אויף זיך דער צאל, וואס ווערט גענומען פון אימפארטירטע סחורות. דער אויסגלייך שטייער איז שוין דעריבער נישט נויטיג און זאגאר שעדליך און די רעזולטאטען דערפון וועט פיהלען דאס גאנצע סוחרטום, וועלכע פערלירט אזוי ארום דעם גאנ-צען נוצען, וואס עס וואלט געקאנט הא-בען פון דעם פערלייכטערטען 1 פרא-צענטיגען אומזאץ-שטייער.

דער „אויסגלייך-שטייער" האלט נישט אויס צוליב נאך א טעם. די הויפט-טענה פון סוחרטום איז דאך, אז דער אומזאץ-שטייער זאל גענומען ווערען פון דער ערשטער קוועלע. ד. ה. פון אינ-לענדישען פראדוצענט אדער פון אימ-פארטער, און נישט יעדעס מאל, ווען ער געהט איבער פון „האנד צו האנד". דער דאזיגער פאסטולאט פון סוחרטום ווערט שוין פון א לענגערע צייט פראקטיצירט אין אויסלאנד, אונזער רעגירונג האלט זיך אבער אין דעם פרט ביי דעם ביז-איצטיגען סיסטעם.

עס איז אויך א גאנץ גרויסער חידוש דאס, וואס אין דעם פראיעקט האט מען בכלל נישט אפגעגעבען קיין ארט פאר דער אזוי ברענענדער פראגע, ווי פער-קלענערן, כאטש אויף א העלפט דעם אפ-צאהל פאר פאטענטען.

דעם דאזיגען ענין האבען מיר שוין פיל מאל בערירט און די סוחרים-אר-גאניזאציעס און אין די האנדעלס-קא-מערן, און אומעטום איז מען געקומען צום אויספיהר, אז דער איצטיגער סיס-טעם פון פאטענטען-אפצאהל פאדערט א ווייטגעהענדע רעפארם, ליידער איז אבער דער ענין אינגאנצען פערשוויגען געווא-רען אין רעגירונגס-פראיעקט, און ווי עס זעהט אויס, האט מען דערפאר אין די רעגירונגס-קרייזען קיין פערשטענד-ניש נישט.

מען דארף האפען, אז די האנדעלס-קאמערן וועלען אויסנוצען די געלעגענ-הייט, וואס מען האט זיי צוגעשיקט דעם פראיעקט, און אנווייזען דער רעגירונג אויף די חסרונות, וואס געפינען זיך אין אוהם.

—0—

די עלענדע

וועגען אויסבויען אן עמיגראנטען-האטעל אין ווארשא

(ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט")
פון י. גרינפעלד

געווים געדענקט איהר דאס בילד פונם מאלער הירשבערג — „גלות" און דעם שטארקען איינדרוק, וואס דאס דאזיגע בילד האט אויף אייך געמאכט.

אין דעם בילד ווערט געגעבען אין עט-ליכע פערבאפענע ערשיטערנדע שטרי-כען די טויט-טראגישע לאגע פון די יו-דען, וואס זענען געצוואונגען צו געהן „פראווען גלות". אויפ'ן בילד זעהט איהר די יודישע אויסוואנדערער: מענער און פרויען און טויטע עלטער, יוגענד און זויג-קינדער, דאס ביסעל ארימקייט, וואס איז נאך פערבליבען אויף די פלייצעס, די פנים'ער — אנ'אויסדרוק פון שטוי-מען גרענוצלאזען צער, אויסגעלאשענע בליקען. דער אלגעמיינער איינדרוק — פערצווייפלונג, נידערגעשלאגענקייט, פערצווייפלונג און אומרוהיגקייט פאר'ן אומבעשטימטען מארגען.

אין דעם דאזיגען בילד דערמאנט איהר זיך יעדעס מאל, ווען איהר דער-זעהט אויפ'ן ווארשאווער וואקזאל א גרו-פע אויסשטייגענדע פראווינצער עמי-גראנטען, אדער ווען איהר בעגעגענט זיי „בלאנדזשענדע" איבער די ווארשאווער גאסען.

כמעט יעדער צוג, וואס קומט אן פון דער פראווינץ קיין ווארשא, ברענגט אזעלכע עמיגראנטען-גרופען, ווארום כמעט די גאנצע יודישע עמיגראציע פון פוילען געהט דורך ווארשא. אין ווארשא מוזען די עמיגראנטען ערלעדיגען פער-שידענע פארמאליטעטען, וויזעס, שיפס-קארטען, אפפאהרען מיט די עמיגראנ-טען-טראנספארטען וכדומה. און די יו-דישע עמיגראציע פון פוילען בעטרעפט אפילו אין די לעצטע יאהרען קנאפע 20 טויזענד פערזאן יעהרליך.

כדי צו האבען א קלארע פערשטעלונג פון דעם דאזיגען עמיגראנטען-עולם, מוז מען וויסען, פון וואס פאר אנ'עלעמענט ער בעשטעהט.

א גרויסער טייל פון די דאזיגע עמי-גראנטען-מאסען בילדען פרויען און קינ-דער, וואס פאהרען צו מענער און על-טערן. עלטערן, וואס פאהרען צו קינ-דער. די דאזיגע ארימע און שוצלאזע, הילפלאזע פראווינצער עמיגראנטען פאל-לען אריין אין קאכעדיגען קעסעל פון דער גרויסער שטאט ווארשא און מעהר-סטענטייל פערלירען זיי זיך פון'ם ער-שטען מאמענט. קיינער ווארט זיי נישט אפ ביי דער באהן. זיי אריענטירען זיך נישט אין דער גרויסער שטאט און קא-נען זיך קיין עצה נישט געבען מיט זייער געפעק. דערצו בעשטעהען די עמיגראנ-טען אין זייער גרעסטער מעהרהייט פון ארימע עלעמענטען, ביי וועמען יעדער גראשען איז טייער און צוגעצעהלט. דער פועל-יוצא איז דער, אז די עמיגראנטען פערלירען זיך און ווערען מגולגל אין די אזוי גערופענע „פריוואטע אכסניות". דארט וואלגערן זיי זיך צו עטליכע מש-פחות אין קליינע, שמוציגע צימערן ביי שרעקליך אנטי-סאניטארע תנאים. נישט בעסער שטעהט די זאך מיט דער ער-נעהרונג.

דאס איז אבער נאך נישט דאס גע-פעהרליכסטע פערהעלטניסמעסיג. זייענ-דיג צוזייט און צושפרייט איבער ווער-שא, אהן שום אויפזיכט און שוץ, פאל-לען די עמיגראנטען אריין אין די הענד פון די פערשידענע אגענטען-שווינדלערס וועלכע לויערען אויף זיי. אויף יעדען שריט און עקספלאאטירען און'ברחמנות-דיג אויס די נידערגעשלאגענקייט און אומערפאהרענקייט פון די יודישע פרא-ווינצער עמיגראנטען.

די גרויזאמע עמיגראנטען-קרבנות פון די דאזיגע שווינדלער זענען געווארען א טאג-טעגליכע ערשיינונג.

און פערשידען זענען די וועגען און מיטלען פון די דאזיגע פערברעכערישע עלעמענטען. ביי איינציגע עמיגראנטען נארען זיי אויס דאס געלד, ביי אנדערע — די דאקומענטען, ביי דריטע — אלץ צוזאמען.

די לאגע פון דער דאזיגער קאטעגא-ריע בעשווינדעלטע עמיגראנטען איז א שוידערהאפטע. מיט די אלטע היימען האבען זיי שוין איבערגעריסען דעם לעצ-טען פאדים און צוליב די שווינדלער פערלירען זיי די לעצטע האפנונג אויס-צוואנדערען.

פיל ערנסטער און פעראנטווארטליכער שטעהט די פראגע וועגען געזעלשאפטלי-כער שוץ בנוגע אליין-שטעהענדע פרויען-עמיגראנטינס. אבער קיין געהעריגע שוץ און אויפזיכט איבער די פראווינצער עמיגראנטען וועט נישט זיין מעגליך, ביז עס וועט זיך נישט איינגעבען זיי צו קאנצענטרירען אין איין ארט אין א ספעציעלען האטעל אדער היים פאר עמיגראנטען, — א היים, וואו דער עמי-גראנט זאל זיך געפינען אין סאניטאר-היגיענישע בעדינגונגען און א ווארימער אטמאספערע, וועלכע זאל איהם שאפען די נויטיגע פסיכאלאגישע רוהיגקייט און זיכערקייט און וואו ער זאל קריגען גענוגענדע און געשמאקע ערנעהרונג. און וואס וויכטיגער איז — נאר דורך אנ'עמיגראנטען-היים קאן די עמיגראנטען געזיכערט ווערען די געזעלשאפטליכע שוץ פון דעם מאמענט, וואס זיי קומען פון דער פראווינץ קיין ווארשא ביז זייער ווייטערדיגען אפפאהר אין דעם גע-געבענעם אימיגראציע-לאנד, אזעלכע עמיגראנטען-היימען עקזיסטירען שוין אין פערשידענע לענדער.

ס'איז בעגריסונגס-ווערט, וואס איצט ווערט געמאכט אויך אין פוילען די גע-העריגע שריט, כדי צו שאפען אין ווא-רשא אזא עמיגראנטען-האטעל.

לויט דער איניציאטיווע פון דער צענ-טראלער יודישער עמיגראציע-געזעל-שאפט („יעאס") אין פוילען, ווארשא, איז געשאפען געווארען א ספעציעלער קוראטאריום פון די אנגעזעהענסטע טו-ער אין ווארשא, וועלכע האבען זיך גע-שטעלט אנ'אונגעהויער-וויכטיגע אויפ-גאבע צו גרינדען אנ'עמיגראנטען-היים.

די איניציאטיווע איז געגעבען געווא-רען. די זארג איז פארהאן. איצט מוז געשאפען ווערען די מעגליכקייט.

דאס איז א גרויסע אונטערנעהמונג, וועלכע פאדערט זעהר בעדייטענדע מיט-לען, וואס מוזען געשאפען ווערען דורך די קהלות און יחידים.

ס'איז געמאכט געווארען די התחלה. ס'איז געפינען געווארען פאר דעם צוועק אנ'ענטשפרעכענד הויז אין צענטער פון ווארשא.

אויף א טייל פון'ם נויטיגען אויפ'ן עמיגראנטען-האטעל בודזשעט זענען פארהאן פערזיכערונגען מצד די יודישע צענטראלע עמיגראציע-ארגאניזאציעס: „היקעם", „עמיגדירעקט" און דזשאינט. אבער ביי דעם בעדינג, אויב ס'וועט געשאפען ווערען דער גאנצער בודזשעט.

לאמיר האפען, אז די יודישע געזעל-שאפט אין פוילען וועט ערפילען איהר פליכט און דאן וועט אין עטליכע חדשים ארום דער עמיגראנטען-האטעל זיין א געשעהענער פאקט!

—0—

געפאהר פאר יוד. האנדווערקער אין רוסלאנד

נישט צו בעקומען קיין ברויט-קארטען

מאסקווא, (יט"א)

טויזענדער יודישע האנדווערקער זע-נען איצט אין געפאהר צו פערלירען זיי-ערע ברויט-קארטען, אלס רעזולטאט פון א פעראָרדנונג, וואס איז ארויסגעגעבען געווארען דורך דער מאסקווער צענטרא-לער ארבייטס-ביורא.

אין דער פעראָרדנונג ווערט געזאגט, אז מיט ברויט דארף מען בעזארגען בלויז יענע האנדווערקער, וועלכע זענען מיטגלידער פון ארטעלען, און די שטעט-לעך דארפען בעזארגט ווערן מיט ברויט בלויז יענע האנדווערקער, וואס זייערע ארטעלען ארבייטען פאר רעגירונגס-אנ-שטאלטען.

די דאזיגע נייע פעראָרדנונג איז א רעזולטאט פון דער קאמפאניע, וואס ווערט איצט געפיהרט אין ראטען-פער-באנד צו צווינגען די איינצעלנע האנד-ווערקער זיי זאלען זיך אנשליסען אין ארטעלען, וועלכע ארבייטען פאר רעגי-רונגס-אנשטאלטען. די יודישע האנד-ווערקער איז שווער אריינצוטרעטען אין די ארטעלען, ווייל די ארטעלען האבען נישט קיין גענוג רויה-מאטעריאלען. דאס ערקלערט זיך דערמיט, וואס מעהר-סטענס יודישע האנדווערקער ארבייטען אויף טריקאטאזש, אין דער צייט ווען איצט איז א געוואלדיגער מאנגעל אין באוועל איבער גאנץ רוסלאנד.

דער מאסקווער פערבאנד פון קאאפע-ראטיווען האט אויך ארויסגעגעבען אנ'-ערקלעהרונג, אז האנדווערקער, וועלכע זענען נישט קיין מיטגלידער פון ארטע-לען, קענען בעקומען שפייז-קארטען אויף פראדוקטען בלויז דאן, ווען זיי שטעלען צו די נויטיגע דאקומענטען, אז זיי צאה-לען רעגירונגס-שטייערן נישט מעהר ווי 18 רובל א יאהר. אזוי ווי צווישען די יודישע האנדווערקער זענען כמעט נישטא אזעלכע, וואס צאהלען 18 רובל אדער ווינציגער שטייערן, וועלען כמעט אלע יודישע האנדווערקער אין מאסקווא פער-לירען זייערע רעכט צו בעקומען קארטען אויף שפייז-פראדוקטען.

צווישען די העלדען פון דער השכלה

(ענדע פון זייט 8)

ער רערט מיט מיר ביחידות, אלס א פריי־דענקער, אלס א סקעפטישער און קריטישער גייסט, אדער ווען ער רעדט אין געוויסע קרייזען אלס א דורך און דורך טראדיציאנעלער יוד, אלס א היים־גלויביגער, אהן יעדער בעדינגונג, אהן חעם קלענסטען ספק?

צווייפעל האט מיך אויפמערקזאם אויסגעהערט, נישט איבעררייסענדיג מיך מיט קיין ווארט.

דער ענטפער, וואס ער האט מיר גע־געבען אויף מיין קלארער פראגע, איז געווען אנגעפיקעוועט מיט ציטאטען פון שפינאזא און פון בעל־שם־טוב, פון קאנט און פון ווילנער גאון, פון „מורה נבו־כים" און פון „תניא". עס איז געווען א פייער־ווערק פון גערענקען־שפליטער.

ווען די הויך־געווארפענע ציטאטען און געדאנקען־ראקעטען האבען גע־פלאצט איינע נאך די אנדערע, איז נאך נישט ממשות'דיגעס איבערגעבליבען.

צווייפעל'ס ענטפער אויף מיין פראגע האט אויף מיר געמאכט דעם איינדרוק פון א ליכט־פעלערטער־שפילעריי פון אנ־עלאסטיש־פויגזאמען אינטעלעקט, וואס בויגט זיך לייכט אי אהער, אי אהין, און אלע מעגליכע זייטען. איך האב געקענט לערנען דעם פשט און זיין ענטפער, ווי איך וויל נאר אליין. עס איז געווען מעהר דרוש ווי פשט. מיין פראגע איז געבלי־בען אפען, אהן צו בעקומען וועלכען עס איז ענטפער, ווי איך האב געוואלט ער־ווארטען.

„און איך ארומער טאר, האב מעהר נישט געוואוסט, ווי צופאר".

ארויפציופערנדיג און פעלעבענדיג אין מיין זכרון די אמאליגע, נאהענט צו א האלבען יאהרהונדערט צוריק, געשפ־ע־בען מיט צווייפעל'ן, גלויב איך, אז איך בעגרייף איצט זיין כאראקטער און ווע־זען פיל בעסער, ווי איך האב עס גע־קענט אין מיינע יונגסטע יאהרען.

צווייפעל איז נישט געווען, חלילה, א צבוע'ק, ווי געוויסע פון זיינע חברים און צייט־גענאסען האבען געגלויבט. ער איז אויך נישט קיין שמייכלער, ווי אנדערע האבען געגלויבט, וועלכער האט געזוכט צו חנפ'ענען די מענשליכע שוואכקייטען און געפינען דורך דעם חן און די אויגען פון אלערליי מענשען, אלטע און יונגע.

צווייפעל'ס וועזען האט אין זיך ענט־האלטען (ענטהאלטען, אבער נישט פער־אייניגט, נישט פערשמאלצען) פערשי־דענע געגענזאצען און ווידערשפרוכען. ער איז געווען א פאלקס־מענש, האט ליב געהאט די תמימות, די נאאיוויטעט פון דעם המון עם. ער האט געשריבען פאר איהם איינציגע זאכען אין א פאלקסטימ־ליכען יודיש. צו גלייכער צייט אבער איז ער געווען א גייסטיגער אריסטאקראט, וועלכער האט זיך אויסגעלעבט אין די עולמות עליונים, אין העכערע וועלטען און ספערען. ער איז געווען אפטמאל אינערליך רעליגיעז־מיסטיש געשטימט, און צו גלייכער צייט האט אין איהם געלעבט א סקעפטישער און קריטישער גייסט.

און אין חקר לרוח האדם. צווייפעל איז געווען אויפריכטיג, ווען ער האט גע־רערט אין א שטרענג־רעליגיעזן מאן, און ער איז געווען אויפריכטיג, ווען ער האט גערערט וועגן רעליגיע און טרא־דיציע אין א מאן פון א פריידענקערדיגן גייסט. ער איז געווען גלייך מאגנעטיש אנגעצויגען פון צוויי וועלטן: פון דער אלטער יודישער וועלט מיט איהר אנטי־קער קולטור און פון דער נייער, יוגענד־ליכער וועלט מיט איהרע ערפרישענדיגע ווינטען און ברויזענדיגע שטורעמס.

צווייפעל איז געווען א נוח לבריות, זעהר געזעלשאפטליך, קיין קאמף־נאטור. קומענדיג אין פעריהרונג מיט מענשען, האט ער געזוכט זיי נחת, פערגעניגען צו פערשאפען. נישט צו רייצען. און דאס האט ער געטון אויס גוטסקייט, אוי'ס ווייכהארציגקייט. קיין צו פעסטען כא־ראקטער האט ער קיינמאל נישט בעזע־סען. עקיגקייט, שארפזיניגקייט און איינ־זייטיגקייט האט ער אבער אויך קיינמאל נישט געקענט. ער איז געקומען אין בע־ריהרונג מיט דער געזעלשאפט, און וועל־כער ער האט געלעבט, פון פערשידענע זייטען.

א מטבע, האט ער מיר אמאל געזאגט, האט פיל מעהר אלס צוויי זייטען. צו יעדער זאך קאן מען, זאל מען נעמען א שטעלונג פון פערשידענע שטאנדפונק־טען, פון פערשידענע געזיכטס־ווינקעלער.

צווייפעל איז געבליבען לעבען אין מיין זכרון אלס א ליכטיג־שטראהלענדע געשטאלט, טראגענדיג די עטליכע פנימות, וואס מיינע יוגענדליכע אויגען האבען אין איהם ענטדעקט.

זיין ליטעראַרישער סטיל האט געהאט אויף מיר א ווירקונג. איך האב פיל פון איהם געלערנט, נישט קוקענדיג אויף דעם, דאס זעלבענדיג מיין אייגענעם וועג, מיין אייגענעם סטיל, האב איך זיך בעפרייט אויך פון איהם.

ווען צווייפעל איז געשטארבען, איז יאהר 1888 האב איך איהם געווידמעט אין „המליץ" א קורצע כאראקטעריס־טיק. דאס איז חאן געווען די איינציגע אין דער פרעסע.

ווען יעקב מזא"ה (מיר האבען דאן ביידע געלעבט אין מאסקווא) האט אי־בערגעלעזען מיין קליינעם ארטיקעל אי־בער צווייפעל, איז ער געקומען צו מיר דריקען די האנד.

מזא"ה, וועלכע איז געווען חער גרעס־טער אנהענגער פון צווייפעל אלס מענש און אלס שריפטשטעלער (מזא"ה איז געשטאנען זיין גאנץ לעבען אונטער דעם איינפלוס פון זיין סטיל), האט זיך שטארק דערפרעהט, ווען ער האט ערפאהרען פון מיין איבערגערמאנטען אר־טיקעל, אז איך האב צווייפעל'ן פערזענ־ליך געקענט און פיל געהאלטען פון איהם. מזא"ה האט גרוים צער געהאט און שמערצליך געלוטען ווען די חברים פון'ם קרוזשאק „בניציון", די, וועלכע האבען געקענט די העברעאישע ליטע־ראטור (און איינער פון זיי איז געווען אברהם אורעלסאן) פלעגען אויסלאכען זיין, מזא"ה'ס בעגייסטערונג און התפעלות פון צווייפעל'ס סטיל. זיי, די „בני ציון", האבען עס געהאלטען פאר במ־לנות.

די פערזענליכע געפיהלען און בעוואונ־דערונג צו צווייפעל'ן האט מיך מיט מזא"ה'ן נאך מעהר פריינדליך פערבונ־דען.

און יאהרען ארום האט מזא"ה פער־עפענטליכט א גרויסען און וואנדער־שע־נעם ארטיקעל וועגען דעם מחבר פון „שלום על ישראל".

LUNA

היינט און ווייטערע טעג! ■ דאס נייעסטע מייסטער־ווערק פון פאקס אין דער בעארבייטונג פון וו. ק. האווארד ■ היינט און ווייטערע טעג!

דער בעצויבערנדער נאמען פון די אמעריקאנער פילמס Janet GAYNOR ווי אויך Charles Morton, Rudolf Schildkraut, Lucy Doraine

„KRYSTYNA"

א דראמא פון א מעדעל, וועלכע אפפערט אלעס פאר — איהר געליבטען מאן. —

אין דער הינרייסענדער ליבעס פאעמא א. ה. ט.

הערליכע מוזיק אילוסטראציע אויסגעפיהרט דורך א גרויסען סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון א. טשודנאווסקי. אנהויב פון די סעאנסען 4 נ"מ שבת און זונטאג 12 מיטאג, דער לעצטער סעאנס 10 אוו. פרייזען פון די פלעצער צום ערשטען סעאנס צו 1 זל. שבת און זונטאג פון 21—3 פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

Grand-Kino

היינט און ווייטערע טעג! די פערל פון דער פראנצויזישער ליטעראטור. די קרוין פון דער פראנ־צויזישער פילם־פראדוקציע. די בעריהמטע פילם־שטערן, די שיינע הישפאניערין קאנשיטא מאנטענעגרא אין דעם פילם. אינהאלט איז לויט דער ערצעהלונג פון פיערע לואיס La femme et la paulin א. נ. קאפריסען פון א לידענשאפטליך מעדעל. טאנץ־שגעון. — דער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ר. קאנטאר. אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמ., דער לעצטער 10.15 אווענד. שבת, זונטאג און

„די פרוי און דער פאיאץ"

בעמערקונג: פאספארטו און הנחה־בילעטען אונגילטיג.

תגאות אנהויב 12 מיטאג. די פרייזען פון אלע פלעצער שבת, זונטאג און חגאות פון 3—12 צו 1 זלאטי.

היינט און טעגליך

ערשטער פוילישער סופער־פילם מיט געזאנג לויט'ן סצענאריוש פון פר. גאטעל רעזשי י. לעיטעס. דראמא פון דריי הערצער א.נ. אויפ'ן פאן פון פויליש־רוסישען קריג. אין די הויפטראלן, די בעסטע פוילישע ארטיסטן

„פון טאג צו טאג"

אירענא גאווענצקא, מאריא גארטשינסקא, יעזשי קאבוש, וולאדיסלאוו וואלטער א. אנד.

מוזיק־אילוסטראציע אין דער אויספיהרונג פון ארקעסטער און כאר־אנסאמבל דורך דיר. ט. רידעל. איבערן פראגראם: די נייעסטע און אינטערעסאנטסטע אויפנאהמען פון פוילען

KINO SPÓŁDZIELNI

אנהויב אין גצוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יו"ט 2 נאכמ., לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן 1. סעאנס—פרייזען פערקלענערט.

היינט און טעגליך!

דראמא פון א געוויסען פאר־פאלק — אין די — הויפט־ראלען:

„דער חטא פון אינגא"

וויוויאן גיבסאן און ר. גאסטנער

דער גאנצענטסטער פראגראם: א פירשטין — א צירק־מיידעל אין דער הויפט־ראל הארי ליעדקע.

ווער עס וויל

גאראנטירטע ארבייט!

קויפען ביליג און אויף גוטע בעדינגונגען קאמפלעטע סטילאווע איינריכטונגען, ווי אויך איינצעלנע מעבעל־שטיקער, זאל זיך ווענדען — צו דער איבעראל־בעקאנטער פירמע —

2 B. FUKS i S-wie Kamienna **2** front II piętrO

רייכער אויסוואהל

מעבעל

קינא ZACHĘTA זגערזשער 26

היינט און טעגליך!!!

א גרויס קונסט־ווערק פון דער פוילישער פילם־פאבריק לויט'ן אונשטערבליכן ווערק פון סטעפאן זשעראמסקי

מעכטיגע לעבענס־דראמע — אין די הויפט־ראלען —

„וויסער פון שניי"

סטאניסלאווא וויסאצקא, סטעפאן יאראטש

קירצליך „פאנטערא"

Zrzeszenie Przemysłu i Handlu Zbożowo-Mącznego
Województwa Łódzkiego w Łodzi

Dnia 24 listopada 1929 r o godzinie 3-ej ppoł. w lokalu Zrzeszenia przy ul. Kilińskiego № 63 odbędzie się

PIERWSZE WALNE ZEBRANIE

na które członków zaprasza **Komisja Organizacyjna**

Porządek dzienny:
1. Zagajenie i wybór przewodniczącego zebrania
2. Sprawozdanie Komisji Organizacyjnej
3. Preliminarz do końca 1930 roku
4. Wybór członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Sądu Rozjemczego
5. Wnioski i projekty.

Uwaga: W razie nieprzybycia wymaganej liczby członków, zebranie w drugim terminie odbędzie się tegoż dnia o godz. 4 ppoł. i będzie prawomocne bez względu na ilość obecnych.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז פון 1־טען אקטאבער ה. י. איז ערעפענט געווארען **אין לאדז אויף זגערזשער 20** טעל. 13־176, 59־213 א פאבריקס־לאגער פון

מושטארדע

בעקאנט מיט איהר גוטער קוואליטעט

Zakł. Przemysł. **Winkelhausen**

אקצ. געז. סטאראגראד פאמערן.

מיר עמפעהלען זיך דער ג' קינדשאפט און צייכנען מיט אכטונג

Zakł. Przemysł. **Winkelhausen** tow. akc.

א פערטרעטער אויף לאדזער וואיעוואדזטווע ווערט געזוכט. מעל־דען זיך צו דער פירמע נ. הערצבערג אנדזשעיא 38 טעל. 213-59

דאס לאנג־יאהריגע רעכטס־קאנסולענט ביורא
ש. האכבערג. פאנסקא 1.
עק קאנסטאנטינער צופאר טראמוויי מיט 3, 15. ערלעדיגט און שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס. קלאזולעס זאבעזפיעטשעניעס — ספעציאליסט אין שטייער ענינים — אדוואלאניעס אויף פאדאטעק דאכאדאווע
Hochberg, Żeromskiego 1.
Telefon 36-77.

HEMOROIDY

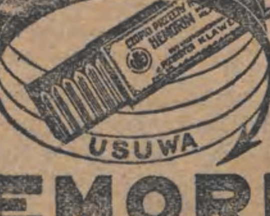

HEMORIN KLAWE

צו פעדינגען א שטוב מיט א קוך
אין צענטרום פון שטאט פראנט צווייטען שטאק. צו ערפאהרען ביי ל. זאראמב, צעגעלניאנא 69, פראנט, ערשטער שטאק פון 8 ביז 4 מיטאג.

הייל - ערציהונגס - אנשטאלט
פאר נערוועזע און נישט־ענטוויקעלטע קינדער
ד"ר מעד. וו. ספעקטאר
פיעטריקאווער 224/226.
ביים אנשטאלט:
א) אינטערנאט פאר קינדער פון דער פרעמד;
ב) קאמפלעטען פאר אנקומענדע;
ג) פעראלאגישע בעראטונגס־שטעלע. ביים אנ־שטאלט געפינט זיך א קאנסולטאציע פון ספע־ציאליסטען.
אלע אינפארמאציעס ערטיילט און איינשריי־בונגען נעמט אן ד"ר וו. ספעקטאראוו, פיעטרי־קאווער 107 טעל. 136-10 טעגליך פון 7—5 אוו.

בעקאנטמאכונג
איך מאך בעקאנט אז איך בעזיץ אן אויסוואהל פון ראמען און בילדער צו ביליגע פרייזען ווי אויך דאס בילד פון לאדזער רב אליהו חיים מייזל און שלום עליכם. מיין פראצאווניע איז אפען יעדען טאג אויסער שבת פון 9 פריה ביז 11 אווענד. עליאש בערהענפעלד
לאדז, וואלבארסקא 25 פראנט פארטער

Akademicka 14, "P.A.R.", Lwów do Biura Ogłosz. Dom Bankowy

האלא! האלא! קלינג טעל. 1.63-30
„Pogotowie Krawieckie KIERSZA"
זשעראמסקיעגא 91 רוג־געוועלב מאמענטאל פרישט אויף א גאר־ניטור פאר 3 זל.; א קלייד פאר 2.50 זל.; א פאלטען פאר 3 זל. צוזאמען מיט אפנעמען און אפ־שיקן. עקספרעס וואשט, פארבט איבעראַרבייט, ניצעוועט, קינס־טליך פערצערעוועט. מיר פאר־בען און וואשען פוטערס אויפן ליפציגער ארט. 4898

כירורגישע קליניק
„SANATO"
אגראדאווא 10—טעל. 13-57
עס ארדינירען פאלג. דאקטוירים:
דר. מעד. שארלאטא אייגעראווא
דר. מעד. רייטלער קוריאנסקא
דר. מעד. מיכאל קאנטאר
דר. מעד. יוליוש באום
דר. מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס

א שאפע
פון 10 מעטער לאנג און 5 מעטער ברייט פון זאפארט צו פערמיטען. גדאנסקא 14 צו ערפאה־רען ביים ווירט לאנדא 8989

השבת אבדה
ס'איז פערלוירען געגאנגען א רונדיג געוועהנליך זיינערל אברענגען געגען בעלוינונג צו שאפירא אלעי 1־טער מאי 21 5301

האבע א פאר פרייע שטונדען
קאן ערלעדיגען פערשידענע שריפטליכע ארבייט ווי אויך מאשין־שרייבען אין דייטש און פויליש אדרעסען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע פון לאדזער טאגעבלאט אונטער „88"

מעכאַני'שע לויז וועבערײַ

איך נעם אָן צו וועבען שערען און טרייבען אויף ענגלי־שע שטיל פון 36־ער ביז 72 ציליגע גלאַטע און קאַריירטע, ווי אויך אלע ארט זיידענשטאָפען מיט פאָך פעדינונג.

רעעלע בעהאַנדלונג.

Izrael Blechsztein Kilinskiego 112 róg Nawrot

מעלדונג

צו די אויסערגעוועהנליכע פערזאַמלונג וועלכע קומט פאָר דעם זונטאג 17/11 ד. ה. 1929 פינקטליך 4 אזייגער נ. מ. אין איינגע־נעם לאָקאַל ווערען אלע מיטגלידער הערליך איינגעלאַדענט.

סדר היום: 1) ענדערען די סטאַטוטען בנוגע די גמילת חסדים קאַסע, 2) פערשידענעס.

בעמערקונג: ביי א נישט גענוגענדע צאָהל מיטגלידער קומט פאָר די פערזאַמלונג צום 2־טען טערמין פינקטליך 6 אָוועַנד דעם זעלבען טאָג אין אונזער איינגענעם לאָקאַל. מיט דרך ארץ

די פאַרוואַלטונג פון דער חברה „נושאי המטה"

לאָדז, פל. וואָלנאַשטשי 3

רעטשניצע

פון דאָקטוירים־ספעציאַליסטען און צאָהן־ערצטליכער קאַבינעט

17 זגערזשער 17, טעל. 16-33

ד"ר ראַקאַווסקי	נאָז־, האַלז־ און אויערען־קראַנקה.	11–10; 3–2; 7–6
ד"ר יוסטמאַן	נערוועז־קראַנקהייטען	2–12
ד"ר רוזשאַנער	הויט־ און גע־שלעכטס־קר.	11–10; 2–1
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער־קראַנקהייטען	12–10; 5–4
ד"ר פּאַפּיערני	פרויען־ און געבורטס־הילף	1–11.30; 6–5
ד"ר גאָלדשטיין־פּאַלאַס	אויגען־קראַנקהייטען	2–1; 8–7
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע קראַנקהייטען	5.30–4.30
ד"ר ווייַנבערג	אינערע, ספּעצ. מאָגען, לונגען	1–12; 5.30–6.30
ד"ר סטופעל	רענטגען	2–12; 6–40
צאָהן־ארצט א. גראָדזשענטשיק, " " נ. ראָזעם	צאָהן־ און מויל־קראַנקהייטען	7–37; 11–10

קינסטליכע העהענזאָננע־בעשטראַהלונג. — פּאַקען־שטעלען.

בייַ דער לעטשניצע איז — בעעפענט געוואָרען

אַ רענטגען־אינסטיטוט

קוואַרץ־לאַמפּ, ריטעטערמיע און עלעקטריש־פיזישע קאַבינעט.

וויזיטען אין שטאָט. —:— אָפען אויך זונטאָג.

אַלע ארט ספּעציפישע אַנאַליזען. —— קורסען פאַר שטאָפּלער.

אימפונגען געגען שקאַרלאַטינע.

ערצטליך־קאָסמעטיש־קאַבינעט

ארז. מ. מאַרקוס נעמט אָן פון 5–7. אָוענד.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר וועגערישע הויט־קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערווען־קראַנקהייטען.

קוואַרץ לאַמפּ־עלעקטרישער הייל־קאַבינעט־קאָסמעטיק

טעגליך פון 8 א זייגער ביז 9 אָוענד

זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג

בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען

וויזיט 3 זלאָטעס

„בנות אגודת ישראל"

זאַכאָדניאַ 66

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז בייַ אונז אין איינגענעם לאָקאַל קומען פאָר לעקציעס פאַר ערוואַקסענע, למודי קודש, יעדען טאָג פון 8 ביז 10 אָוו. און פרעבעל־קורס־ביבליאָטעק,

פאַך־קורסען:

שניידערייי און האַפט. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען יעדען טאָג פון 7—9 אזייגער אָוונד

טאַפּעציר־אַנשטאַלט און מעבעל־מאַגאַזין פון

Stanisław Gabała

לאָדז, קאַראָלאַ 1 און פיעטריקאָווער 108 אין הויף,

בעזיצט אויף לאַגער קאָמפּלעטע איינריכטונגען שלאַף־ און עס־צימער קאַבינעטען, סאַלאָניקעס און ענצעלנע מעבעל, א גרויסער אויסוואַהל פון אָטאָמאַנעס, קאָזעטקעס, שטיהלען און קלוב־מעבעל. צוגענגליכע פרייזען. איך גיב אויך אויף ראַטעס.

עלטערן!

אין מיין לאַנג עגזיסטירענדע **חדר שולע** ווערען אָנגענומען קינדער וואָס לערנען אין פּאָוושעכנע־שולען צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך משניות, גמרא, היסטאָריע, רעדען און שרייבען העברעאיש, אויך יודישע דריה זעלבסט צוזאַמענשטעלען, ס'ווערט אויך אָנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר אָן, ווי ס'ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי, א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען!

מנהל יחיאל דוד ראָזענפעלד

פלאַץ־וואָלנאַשטשי (נייע שטאָט) 6

קווער אָפּיצינע רעכטס II שטאָק

Perla i Pomorski Łódź

Piotrkowska 69, tel. 8-24

Unian Specjal ספעציאַל־ניי־מאַשינען נייע און גענוצטע — אזשור, דזשערגאַניע, קריטע, טאַמבוריר, לעכער, הענדשקעס, טריקאָטאַזשען, אָבערלאָק, אונטערלאָק, מאַשינען פאַר אכרעטורען, פאַרבערייען, סישען פאַר קראַפּסט־בעטריב א. א. וו.

ניי־מאַשינען פאַר שניידער. שוסטער, קאָמאַשענשטעפער, שטיקער, שניידערינס א. א. וו.

רעפּעראַציעס: די גרעסטע רעפּעראַטור־ווערקשטעל אין לאָדז

אַרבייט שנעל און ביליג.

Kino MIMOZA

ul. Kilińskiego 178.

היינט און טעגליך!

אַ פילם הערליך, ווי די ליבע פון אַ הוזאַר, פייערדיג, ווי ציגיינער־בלוט, בערוישענד, ווי אונגאַרישע וויינען א. ג.

„אונגאַרישע ראַפּסאָדיע"

אין די הויפּט־ראָלען:

לילי דאַגאָווער, דיטאַ פּאַרלאָ, ווילי פריטש

נאָהנטסטער פּראָגראַם: „דאָס לעבען און צוקונפט פון דער פרוי"

כי יהי' ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט!!!

זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען

אין רעכטסקאָנסולענטען ביוראָ צו ה' מאַנעלא

17 פיעטריקאָווער 17

טעלעפאָן 48-79

וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלוזולעס, זאַפּעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פוילען שותפות־אַקטען וועגען דירות אין אורזשאַנד ראָזיעמטשע, ווי אויך איבער־זעצונגען אין אַלע שפּראַכען. מיט אַכטונג

מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט

פיעטריקאָווער 17.

אַכטונג, פאַבריקאַנטען!

ערשטקלאַסיגע פאַכלייט מיט 30־יעהריגער פּראַקטיק אין די גרעסטע פאַבריקען נעמען אָן די אויסאַרבייטונג פון דעסענס און מאַניפּולאַציע פון אַלע ארט סחורות אין שטרייך־גאַרן, קאַמגאַרן, האַלב־וואָל קאַמגאַרן, הערען־און דאַמען־מאָדע־סחורות, פּאַלטאָס, וועלורס, האַלב־וואָל־אַרטיקלען, קאָנפעקציע א.ד.גל. איינמאָליגער מעלדונג.

די זעלבע נעמען עווענטועל איבער די אויכמוסטערונג פון גאַנצע קאָלעקציעס און ליפערן אַלע נויטיגע אינפאָרמאַציעס וועגען פאַבריקאַציע.

געפל. אָפּנראַגען אין דער דייטשער שפּראַך ווערט געבעטען אָפּצו־געבען אין אַדמיניסטראַציע פון אונזער צייטונג אונטער „R. F."

דאס רעכטס־קאָנסולענטען־ביוראָ

פון ג. לאַנג־יעהריגען געריכטס־סעקרעטאַר

ב. מאַן, פיעטריקאָווער 10

שרייבט און ערלעדיגט אַלערליי ביטעס קלויזולעס און זאַ־בעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פוילען. ספּעציאַליסט אין אַ י' מיליטער — זנינים.

B. Mann, Piotrkowska 10

רויטע שווייקערט'ס אינלענדישע אויסאַרבייטונגען.

אַקצ. געז. פון וואָל און גומי־אויסאַרבייטונגען

F. W. Schweikert w Łodzi Piotrkowska 147.

איבעראַל צו בעקומען!

פאַנטופלים, אַנגראַדאָוואַ 2, ב. באַי און קאַמפּ., פיעטריקאָווער 154, הורטאָווניקעס: „גומאַ", פיעטריקאָווער 149, י. ראָזענבלום, פיעטריקאָווער 19, ח. מענדראָווסקי נאָוואָמיעסקאַ 32 און זגערזשער 34.

איילט צום גליק־הזמן קצר

און קומט קויפען אַ גליקליכען לאָס צו דער 1־טער קלאַס פון דער 20־טער לאָטעריע אין מיין גליקליכען לאָטעריע־קאָנטאָר, וועלכעס בייַ מיר זענען שוין פיל מענשען גליקליך געוואָרען. די ציהונג פון דער 1 קל. קומט שוין פאָר

דעם 14־טען און 15־טען נאָוועמבער 1929

לאָסען זענען נאָך פערבליבען אין אַ קליינעם קוואַנטום

פראָווינצער קאָנען איינצאָהלען דורך פ. ק. א. אויף מיין קאָנטאָ № 63,802

רעעלע און פינקטליכע ערלעדיגונג גאַראַנטירט מיט אַכטונג

יעדעס 2־טע לאָס געווינט

Izrael H. Litman; Łódź PIOTRKOWSKA 32 telefon 144-72

בייַ מיר זענען שוין געפאַלען פאָלגענדע געווינסען:

פּרעמיע זל.	202,000	אויף	№ 42630	געווינס זל.	10,000	אויף	№ 152714
געווינס	50,000	"	101750	" "	5,000	"	42615
" "	50,000	"	72383	" "	5,000	"	12082
" "	20,000	"	16698	" "	5,000	"	58714
" "	10,000	"	87801	" "	5,000	"	95115

און פיל אַנדערע געווינסען. הויפּט־געווינס 750,000 זל.

Reklamy świetlne w Parku Kolejowym

Na mocy koncesji, wydanej przez MAGISTRAT m, ŁODZI urządzamy

reklamy świetlne na słupach miejskiego parkanu,

otaczającego Ogród Kolejny ze strony ulic: Narutowicza. Kilińskiego i Skwerowej.

Park Kolejny znajduje się przy samym dworcu, między trzema najruchliwszemi ulicami naszego miasta,

Reklamy świetlne, wykonane najestetyczniej, oświetlone będą **od zmroku w przeciągu całej nocy.**

Reklama świetlna jest tania i celowa.

Reklamy świetlne w Parku Kolejowym

Sienkiewicza 39, tel. 24-47.

וויכטיג פאַר דאַמען!

מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען־היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גענצליך נייַ. געדענקט די אַדרעס:

פאַר נאָר 2.50 זל.

23 זאַוואַדזקאַ 23

אין הויף. 2־טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.

בעמערק.: נייַ היטען די לעצטע נייַהייטען אין פּיינער אויספּערטיגונג 50 פראַצ. ביליגער ווי איבעראַל.

„TOLA"

סוחרים און פאַבריקאַנטען

פערלירט נישט אייער האָפנונג

אַז דאָס בעסטע מיטעל געגען באַנקראָטען און פּראָטעסטירטע וועקסלען, איז צו ווענדען זיך אין די בערימטע ביוראָ סאַנדראָווע

„וועריטאַס" פּיעטר. 31 אין הויף

טעל. 27-53. וואו אַלע חובות ענינים פון פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען שטרענג בעהאַנדעלט און פון דער ביוראָ געזיכערט און גאַראַנטירט. דאָס ביוראָ שיקט אַרויס איינענע מענשען אויף דער פּראָווינץ אין גאַנץ פוילען. דאָס ביוראָ ערלעדיגט אויך אַלער ארט ביט שריפטען אין אַלע רעגירונגס־אינסטיטוציעס.

בעמ.: מיר נעמען צו זאַכען אויף איינענע קאָסטען.

בוכהאַלטעריע

אויך מאַשין־שרייבען און רעכענען לערן איך־אויס גרינדליך פאַר 80 זל. בלויז מאַשין־שרייבען 10 ז. זאַוואַדזקאַ 44, רעכטע אָפּיצינע, 1־טער שטאָק. מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס־רעכענטיק און סטענאָגראַפיע.

[illegible] פּרײַזן: ... אין שטאָט 40 גר., פּראָוינץ 60 גר. ... 60% ... פון די פּרײַזען ווערט נישט אַרויסגעגעבען קיין ...

אַראָנדענטס־פּרייז: פאַר א פּיקאָליניער־שורה פּעטיט פון 10 גראָשען ... פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% ... אויסער דער שטאָט ...

אַבאָנעמענטס־פּרייז: פאַר 1 חודש אין פּוילען 6 זל., אין פראַנקרייך און בעל־גיען 20 פראַנק, אין אַנדערע לענדער 1.25 דאָלאַר.

Redaktor-wydawca B. Hamburski

Drukarnia: B. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 14.